

LUND UNIVERSITY

Forskarhandledningen vid Lunds Universitet

Holmström, Ola

2008

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Holmström, O. (2008). *Forskarhandledningen vid Lunds Universitet*. (Utvärderingsenheten Rapporter; Vol. 2008, Nr. 248). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Forskarhandledningen vid Lunds universitet

Ola Holmström

Forskarhandledningen vid Lunds universitet

Ola Holmström

Utvärderingsenheten
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund

Tel: 046-222 94 53
Fax: 046-222 44 36
E-mail: evaluat@evaluat.lu.se
Internet: <http://www.evaluat.lu.se>

ISSN 1401-775X

Innehållsförteckning

Sammanfattning och slutsatser.....	5
Fakultetsvisa skiljelinjer.....	5
Handlednings innehåll.....	6
Forskarutbildningsmiljö.....	7
Universitetets handledarutbildning.....	8
Individuell studieplan och miniminorm.....	8
Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap.....	8
Inledning.....	10
Utgångspunkt och frågeområden.....	11
Metod och arbetsprocess.....	13
Urval och undersökningspopulation.....	14
Disposition.....	16
Handledare vid Lunds universitet.....	17
Överrepresentation av manliga handledare.....	17
Handledning av utländska stipendiater och doktorander inskrivna vid andra universitet.....	18
Erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning.....	19
Antagningsprocess: tydlighet, utlysning och handledares inflytande.....	20
Fakultetsvisa skiljelinjer.....	22
Handledaren och den forskarstuderande.....	26
Deltagare vid handledningsillfället.....	28
Handledningens innehåll.....	29
Leva upp till doktorandernas förväntningar.....	36
Diskutera förväntningar på forskarutbildningsprocessen.....	37
I handledarskapets spänningsfält.....	38
Konflikter.....	41
Positiva aspekter av handledarskapet.....	41
Institutions- och forskarutbildningsmiljö.....	44
Positiva och negativa aspekter av forskarutbildningsmiljön.....	44
Handledarnas arbetssituation.....	47
Tillgång till seminarier och forskarutbildningskurser.....	48
Det vetenskapliga samtalet.....	49
Schemalagda möten som berör handledning och tillgång till informellt handledarnätverk.....	52
Handledning i praktiken.....	54
Handledarutbildning.....	54
Olikheter i handledarerfarenhet ger olikheter i utbildningsbehov.....	56
Individuell studieplan.....	58
Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap.....	62
Miniminorm för antalet handledningstimmar.....	65
Litteratur.....	67
Bilaga 1: Fakultetsvis redovisning.....	69
Bilaga 2: Enkät.....	94

Förteckning: Tabell och Diagram

1: Urvalspopulation och svarsfrekvens per fakultet.....	15
2: Andel kvinnliga och manliga handledare (totalt)	18
3: Andel handledare som handleder doktorander vid annat universitet – i Sverige och utanför.....	19
4: Andel handledare med erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och bedömning av dessa erfarenheter	20
5: Är kriterierna för antagning till forskarutbildning tydligt formulerade?	21
6: Utlyses doktorandtjänster?	21
7: Har enskilda handledare inflytande över vilka doktorander som antas?	22
8: Handledning av monografier/sammanläggningsavhandlingar.	23
9: Handledning av doktorander som verkar inom forskargrupp/bedriver individuellt arbete.....	23
10: Andel handledare som uppger att forskarstuderande bedriver avhandlingsarbete inom det egna forskningsområdet	24
11: Handledarnas bedömning av på vems initiativ som handledningsmötena som regel kommer till stånd	26
12: Mötesfrekvens mellan huvudhandledare och doktorand.....	27
13: Mötesfrekvens i relation till doktorandernas arbetsform.....	28
14: Andel handledare som uppger att handledningsmötet är exklusivt mellan handledare och doktorand.....	29
15: Handledarnas aktivitet med att söka forskningsmedel för doktorander	30
16: Uppmuntran att presentera på seminarium. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen	31
17: Uppmuntran till publicering. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.....	32
18: Introduktion och tillgång till forskningsnätverk genom handledning. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen	32
19: Presentation av forskningsresultat utanför universitetet. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen	33
20: Introduktion till arbete inom universitetet. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen	34
21: Introduktion till arbete utanför universitetet. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen	35
22: Skäl till att handledarna inte alltid förmår leva upp till de forskarstuderandes krav och förväntningar.....	36
23: I vilken utsträckning diskuteras förväntningarna på avhandlingsprocessen?	37
24: Index över handledarnas syn på klarhet och tydlighet i relation till doktoranderna	38
25: Andel handledare som tycker att handledningen berikar den egna forskningen	42
26: Andel handledare som upplever uppskattning från sina doktorander	42
27: Bedömning av hur forskarutbildningsmiljön fungerar.	45
28: Handledarnas upplevda stress avseende total arbetssituation.....	47
29: Andel kvinnor och män som upplever stress avseende den totala arbetssituationen	48
30: Handledarnas syn på doktorandernas tillgång till seminarier.....	48
31: Handledarnas syn på doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser	49
32 A-D: Andel handledare och doktorander som anser att institutionens/avdelningens vetenskapliga samtal kännetecknas av följande aspekter	51
33: Andel handledare som uppger att institutionen/avdelningen anordnar möten som berör handledning	52
34: Handledares behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor och tillgång till informellt handledarnätverk.....	53
35: Andel handledare som tagit del av LU:s introduktionskurs eller annan handledarutbildning.....	55
36: Handledarnas syn på om universitets handledarutbildning fungerat som ett stöd i handledarskapet	56
37: Handledarnas fortbildningsbehov i relation till praktisk handledarerfarenhet.....	57
38: Andel handledare som uppger att doktorandernas individuella studieplanen fungerar bra eller mycket bra.....	58
39 A-D: Andel handledare och doktorander som anser att den individuella studieplanen innefattar föreskrivna aspekter	61
40: Andel handledare respektive doktorander som anser att studieplanen innehåller planering för färdigställande av avhandling och forskarstudier	62
41: Andel doktorander med både huvud- och biträdande handledare per fakultet	63
42: Bedömningar av samarbetet handledare-huvudhandledare per fakultet.....	65
43: Förekomst av miniminorm för antalet handledningstimmar	65

Sammanfattning och slutsatser

Föreliggande rapport fokuserar på forskarhandledningen vid Lunds universitet och är baserad på en enkät som har besvarats av ett urval av universitets handledare under våren 2007. Undersökningen ingår som en del av utvärderingen av forskarutbildningen och har genomförts av Rådet för forskarutbildning i samarbete med Utvärderingsenheten. Utöver handledarundersökningen har en doktorandbarometer genomförts samt en alumnstudie som riktade sig till dem som disputerade vid Lunds universitet under 2004. Det övergripande syftet med handledarundersökningen är att identifiera utvecklingsområden för forskarhandledningen och frågeområdena tar fasta på tre nivåer av handledning. Dessa berör relationen mellan handledare och doktorand, forskarutbildningsmiljö samt regler och riktlinjer som kommer till uttryck i Högskoleförordningen och Lunds universitets policy för forskarutbildningen. Inom flera frågeområden jämförs handledarnas och doktorander- nas perspektiv. För att möjliggöra dessa jämförelser är det handledarna till de doktorander som ingår i Doktorandbarometern som tilldelats handledarenkäten.

Den totala urvalspopulationen utgörs av 1077 handledare vilka är fördelade på 8 fakulteter: Lunds Tekniska Högskola (LTH), Naturvetenskaplig fakultet, Juridisk fakultet, Samhällsvetenskaplig fakultet, Ekonomihögskolan, Medicinsk fakultet, Humanistisk fakultet och Teologisk fakultet. Enkäten besvarades av 644 handledare vilket ger en svarsfrekvens motsvarande 60%. I det följande sammanfattas resultatet av undersökningen.

Fakultetsvisa skiljelinjer

I flera avseenden finns en skiljelinje mellan olika fakulteter vad gäller forskarhandledningen. Vid LTH samt Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet handleds i synnerhet doktorander som skriver sammanläggningsavhandlingar, är verksamma inom en forskargrupp och bedriver avhandlingsarbete inom ramen för handledarens eget forskningsområde. Vidare är handledningstillfällena mer frekventa än vid övriga fakulteter. Flertalet möter sina doktorander för handledning varje vecka och några uppger att man möts dagligen. Handledarna är mycket aktiva med att ansöka om externa forskningsmedel till doktorander. På så vis är de också tydligt involverade i avhandlingsprojektens syfte och frågeställningar. I kombination med de frekventa handledningsträffarna kan detta bidra till en känsla av sammanhang och relevans för doktoranden. Ett väldefinierat projekt förkortar dessutom avhandlingsarbetets startsträcka vilket är gynnsamt utifrån ett för doktoranden ständigt närvarande tidsperspektiv. Samtidigt kan avhandlingsprojekten beskrivas som mer handledarstyrda än vid övriga fakulteter.

På den andra sidan skiljelinjen befinner sig framförallt Juridisk, Humanistisk och Teologisk fakultet. Här handleds vanligtvis doktorander som skriver monografier,

bedriver sitt arbete på individuell basis och handledaren och doktoranden träffas inte lika ofta. Handledarnas aktivitet i fråga om att söka forskningsmedel till doktorander är betydligt lägre. På så vis är de inte lika aktiva med att formulera avhandlingens syfte och blir i denna mening inte lika styrande i förhållande till doktorandernas avhandlingsprojekt. Detta skapar förutsättningar för doktoranderna att bedriva sitt forskningsarbete med en hög grad av akademisk frihet. Samtidigt blir startsträckan längre och i kombination med att avhandlingsarbetet är individuellt utmanas doktorandens känsla av sammanhang och relevans. Detta medför i sin tur utmaningar för såväl institutions- och forskarutbildningsmiljön som för handledarna. Doktorandbarometern visar tydligt att trivseln i forskarutbildningen är lägre bland ensamarbetande doktorander än bland dem som ingår i någon forskargrupp.

Ekonomihögskolan och Samhällsvetenskaplig fakultet intar en mellanposition. Merparten handleder i huvudsak doktorander som skriver monografier men många handleder också sammanläggningsavhandlingar. De flesta handleder doktorander som bedriver sitt arbete på individuell basis men det är inte ovanligt att doktoranderna ingår i en forskargrupp. Handledarna är mer aktiva med att söka forskningsmedel till doktorander än sina handledarkollegor inom Juridisk, Humanistisk och Teologisk fakultet men mindre aktiva än kollegorna vid LTH och Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet.

Handledningens innehåll

Handledarna vid samtliga fakulteter uttrycker ett stort engagemang i handledningsmoment som att uppmuntra doktoranderna till publicering och presentationer på seminarium. Doktoranderna är också ganska nöjda med handledningen i dessa avseenden, särskilt vid LTH samt Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Merparten av doktoranderna inom samtliga fakulteter är också nöjda med viktiga handledningsmoment som teori- och metoddiskussioner samt att få konstruktiv kritik.

När det gäller utåtriktade och framåtriktade aktiviteter ges en annan bild av handledningen. Handledarna har ett ganska stort engagemang för att doktoranderna skall presentera forskningsresultat utanför universitetet. Engagemanget bekräftas emellertid sällan av doktoranderna. Endast vid Juridisk fakultet är doktoranderna tydligt tillfredsställda med den uppmuntran som de får till presentationer utanför universitetet.

Handledarna uppger generellt sett en ganska låg aktivitet vad gäller att introducera doktoranden till arbete inom och utanför universitetet. Detta uppfattar doktoranderna som en brist. Undantaget utgörs återigen av Juridisk fakultet, där merparten av doktoranderna är nöjda med den introduktion som de får till arbete inom universitetet.

Handledarna upplever som regel sin relation till doktoranderna som god och man känner uppskattning för sitt arbete. Samtidigt uppger handledarna att de inte alltid förmår att leva upp till doktorandernas krav och förväntningar. De vanligaste skälen till detta är en splittrad arbetssituation och för lite tid för handledning. En annan orsak är att doktorander kan ha för högt ställda krav på handledningen. Det aktualiserar betydelsen av att parterna diskuterar förväntningarna på forskarutbildningsprocessen. De flesta uppger att de engagerar sig i sådana diskussioner men några handledare inom varje fakultet menar att de inte fäster någon särskild vikt vid sådant. Detta ökar givetvis risken för att doktoranden ställer krav på handledaren som denne bedömer som problematiska.

Forskarutbildningsmiljö

Inom de flesta fakulteter bedömer hälften eller fler att forskarutbildningsmiljön är bra eller mycket bra. Mest nöjda med forskarutbildningsmiljön är handledarna vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Inom samtliga fakulteter framförs även problematiska miljöaspekter. Det vanligaste problemet berör en ansträngd ekonomisk situation. Konsekvenserna beskrivs i termer av avfolkade seminarier, stagnerande miljöer, känslor av otrygghet och ökad press på att söka och er hålla externa forskningsanslag.

Många handledare och doktorander är tillfredsställda med det vetenskapliga samtalet på den institution eller avdelning där de är verksamma. Detta gäller emellertid inte alla och skillnader föreligger såväl mellan fakulteter som mellan handledare och doktorander. Vid Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet är merparten av handledarna och doktoranderna tillfredsställda med det vetenskapliga samtalet. Vid LTH är omkring tre fjärdedelar överens om att diskussionsklimatet är öppet men mindre än hälften av handledarna och betydligt färre doktorander menar att samtalsklimatet kännetecknas av regelbundna mötestillfällen.

Inom Humanistisk fakultet menar merparten av både handledarna och doktoranderna att diskussionsklimatet är öppet och att det vetenskapliga samtalet inkluderar såväl professorer och docenter som doktorander. Däremot är doktoranderna mer tveksamma i fråga om klimatet kännetecknas av stöd och uppmuntran. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet är handledarna generellt sett något mer positiva till det vetenskapliga samtalet än doktoranderna. Dock menar färre än hälften inom båda grupperna att samtalsklimatet kan karakteriseras som stödjande och uppmuntrande.

Inom Teologisk och Juridisk fakultet är doktoranderna genomgående mer positiva än handledarna. Vid båda fakulteterna anser betydligt fler doktorander att det vetenskapliga samtalet präglas av öppenhet. Få handledare men över hälften av doktoranderna menar att klimatet kännetecknas av stöd och uppmuntran.

Vid Ekonomihögskolan anser drygt hälften av handledarna och doktoranderna att diskussionsklimatet präglas av öppenhet. Långt färre uppger att det vetenskapliga samtalet karaktäriseras av stöd och uppmuntran eller regelbundna träffar. Bristen på stöd och kontinuerliga mötestillfällen antyder en mer individualistiskt orienterad miljö än vid övriga fakulteter.

Universitetets handledarutbildning

Tre av fyra handledare har deltagit i någon av Lunds universitets handledarkurser. Inom samtliga fakulteter finns det handledare som uppger att kursen fungerat som ett betydande stöd för deras fortsatta handledning. För merparten är utbytet emellertid begränsat. Särskilt kritiska är de handledare som har omfattande praktisk handledarerfarenhet. Att väcka de erfarna handledarnas intresse ter sig som en utmaning eftersom flertalet ger uttryck för ett begränsat behov av fortbildning. Det största fortbildningsbehovet kan tydligt lokaliseras till de handledare som ännu inte handlett någon doktorand fram till examen.

Individuell studieplan och miniminorm

Handledarna menar överlag att arbetet med den individuella studieplanen fungerar väl. Alla moment tycks dock inte vara lika uppskattade. Enligt anvisningarna skall studieplanen innehålla ett schema över handledningen och dess innehåll. Handledare och doktorander inom samtliga fakulteter uppger emellertid att detta mycket sällan är fallet. Därför behövs en diskussion kring handledningsschemat. Hur skall schemat utformas och hur precist skall det formuleras? Är ”schema” ett adekvat begrepp i sammanhanget? Resultatet tyder på att få handledare är av den uppfattningen och anvisningen kan därmed tjäna som ett irritationsmoment snarare än något som berikar handledningen. Betydligt fler handledare än doktorander menar att studieplanen innehåller en planering för hur doktoranden skall färdigställa forskarstudier och avhandling inom givna tidsramar. Resultatet spänner över samtliga fakulteter och tyder på att doktoranderna ställer högre krav på tidsplaneringen än handledarna.

Någon miniminorm som anger den minsta handledningstid som doktoranden är garanterad har inte etablerats inom någon fakultet.

Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap

Systemet med minst två handledare förekommer i varierad utsträckning. Enligt LADOK¹ stod många doktorander utan biträdande handledare vid flertalet fakulteter under hösten 2006. Vid LTH, Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet är systemet med två handledare etablerat. För nästan samtliga eller en majoritet av

---

¹ Lokalt studiedokumentationssystem.

doktoranderna var två handledare registrerade. Inom dessa fakulteter uppger dock några handledare att registreringen av den biträdande handledaren inte avspeglar en reell handledningsinsats.

De flesta av de svarande har erfarenhet av delat handledarskap och merparten av dessa beskriver erfarenheten som positiv. Bland de negativa kommentarerna märks att synpunkter från andra forskare kan inhämtas utan att något delat handledarskap formaliseras och att doktoranden kan komma i kläm mellan dubbla budskap. Dessutom nämner några handledare att det finns ett motstånd mot delat handledarskap vid den institution där de är verksamma. Bland de positiva kommentarerna märks att systemet bidrar till ökad kvalitet genom att handledare kan komplettera varandra. En annan fördel som lyfts fram är att det biträdande handledarskapet utgör en god inskolning för yngre och mindre erfararna handledare.

Inledning

Sedan 1955 års universitetsutredning har handledningen av forskarstuderande uppmärksammats som en central aspekt av forskarutbildningen.² I utredningen motiverades en djupare översyn av forskarutbildningen i landet med att det på flera håll fanns uppenbara brister i handledningen. 1963 års forskarutredning fångade upp problematiken.³ Här betonades både handledningsrelationens betydelse i forskarutbildningen och vikten av att handledningen förbättrades. Dessutom poängterades att handledningens intensitet och utformning var av stor betydelse för att de forskarstuderande skulle kunna slutföra sina studier. 1979 tillsattes den så kallade Andrénska utredningen och även här fick handledningen inom forskarutbildningen en framträdande plats. I utredningen konstaterades ännu en gång att handledningen fungerade bristfälligt på många håll. Därtill framhölls att tidigare intentioner att förbättra forskarutbildningen inte hade förverkligats.

Mot denna bakgrund har handledningen av forskarstuderande reformerats på flera nivåer. För att reglera och säkerställa handledningen skall en individuell studieplan upprättas i samråd mellan handledare och doktorand. Det har blivit en tydligt formulerad doktorandrättighet att byta handledare och detta erbjuder en kanal för missnöjda doktorander samtidigt som kraven på handledarna skärps. Dessutom ställs krav på att forskarhandledare skall genomgå fortbildningskurser och meritvärdet för handledningen har ökat.

I en så kallad effektivitetsrevision från 1990-talets mittskede pekade Riksrevisionsverket emellertid på fortsatta problem.⁴ Utöver doktoranders utdragna studietider och låga examinationsgrad påtalade Riksrevisionsverket att hälften av landets doktorander var missnöjda med den handledning de fick och att handledningen genomfördes med bristande kontinuitet. I Högskoleverkets doktorandspegel från 2003 ges en delvis annorlunda bild.⁵ Här uppgav en majoritet av landets doktorander att deras handledning fungerade tillfredsställande. Var fjärde doktorand i undersökningen uppgav emellertid att brister i handledningen varit till hinder i forskningsarbetet. En lika stor andel hade bytt eller allvarligt övervägt att byta handledare. Dessutom menade 67% av de kvinnliga och 56% av de manliga doktoranderna att de någon gång hade övervägt att ge upp sina forskarstudier. En av de viktigaste anledningarna till detta var problem i handledningsrelationen.⁶ I Högskoleverkets (2003) *Handledarspegel* uttalar sig handledarna själva om handledningen. Här framkommer bland

---

² SOU 1957:24

³ SOU 1966:67

⁴ RRV 1996:52.

⁵ Högskoleverket (2003)

⁶ Att doktorander kan vara missnöjda med handledningen uppmärksammas även i internationella studier. Brown och Atkins (1987) presenterar vanlig kritik från doktorander, t.ex. att handledarna inte tar sig tid, saknar intresse för ämnesval och ger för få direktiv.

annat att en del handledare lägger ner mer tid på handledning än vad doktorander är medvetna om och att det tidsutrymme som handledningen förutsätter inte alltid finns.

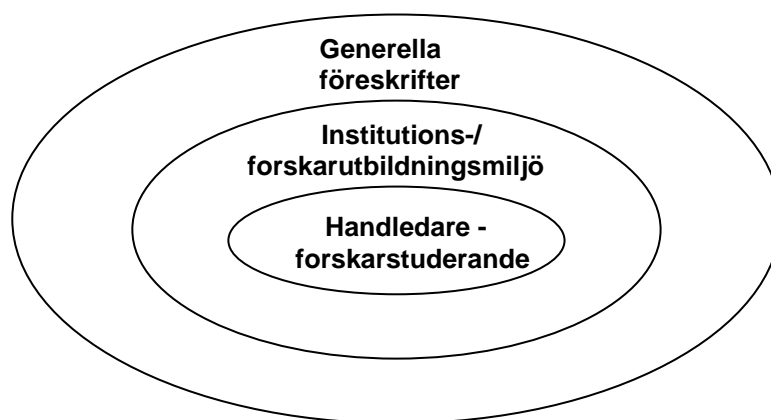
Föreliggande rapport gäller forskarhandledning vid Lunds universitet och är baserad på en enkät som har besvarats av ett urval av universitetets handledare under våren 2007. Rapporten ingår som en del av den utvärdering av forskarutbildningen som genomförs av Rådet för forskarutbildning i samarbete med Utvärderingsenheten. Rådet leds av prorektor och består därutöver av representanter för samtliga fakulteter samt Lunds universitets doktorandkår. Utöver handledarundersökningen genomförs en doktorandbarometer samt en alumnundersökning vilken riktar sig till de som disputerade vid Lunds universitet under 2004. De tre undersökningarna redovisas i tre separata rapporter.

Jämförelser mellan handledargruppen och doktorandgruppen har utgjort ett viktigt inslag i analysarbetet. Utgångspunkten för jämförelserna är att undersöka vilka områden av handledningen som enligt båda parter är välfungerande eller eftersatta samt i vilken utsträckning som det föreligger diskrepanser mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv. Syftet är sålunda att försöka identifiera utvecklingsområden för forskarhandledningen vid Lunds universitet.

Utgångspunkt och frågeområden

Handledarundersökningen har utformats och genomförts utifrån en tankemodell som tar flera aspekter av handledning i beaktande. Modellen fokuserar på handledning utifrån tre olika nivåer och inom ramen för dessa finner undersökningen sina viktigaste frågeområden.

Figur 1: Utgångspunkt – tre nivåer av handledning

I centrum av modellen återfinns handledaren och den forskarstuderande. Dessa är handledningens centrala parter och utgör i stor utsträckning kärnan för varje handledningssituation. I anslutning till denna basala nivå av handledning har flera frågor ställts. Dessa berör grundläggande uppgifter om handledningstillfällena i termer av dess frekvens, deltagare och innehåll. Dessutom aktualiseras frågor om relationen mellan handledaren och doktoranden. Vilka är relationens glädjeämnen och variligger utmaningarna? I vilken utsträckning kan vi tala om konflikter mellan handledare och doktorander?

När några av undersökningens handledare definierar ett fungerande handledarskap uppehåller man sig primärt inom ramen för denna basala nivå. Handledning, skriver man, handlar till största del eller helt och hållet om "personkemin" mellan handledaren och doktoranden. Om handledaren och doktoranden har eller kan finna en fungerande relation blir handledarskapet följaktligen lyckosamt. Å ena sidan är detta en central ståndpunkt och betydelsen av relationen kan naturligtvis inte underskattas. Å andra sidan utformas forskarhandledningen inte i ett socialt och professionellt vakuum. Därmed kan dess utförande inte heller begränsas till att vara en fråga om blott "personkemi". Som andra handledare påpekar utformas handledningen inom ramen för en institutions- och forskarutbildningsmiljö och denna har givetvis inflytande på både handledaren, doktoranden och den relation som de etablerar.⁷ I en institutions- eller forskarutbildningsmiljö som är välmående kan både handledare och doktorand finna stöd och stimulans. Om en institutions- eller forskarutbildningsmiljö skulle påvisa tillkortakommanden är det emellertid svårare att etablera en kvalitativ handledning. I samma utsträckning som miljön har brister i t.ex. seminariekulturen eller en brist på öppenhet i det intellektuella klimatet blir handledaren och den forskarstuderande utlämnade till varandra. Flera studier visar att detta slags isolering inte är en gynnsam utgångspunkt för en välfungerande handledning.⁸

Med detta aktualiseras betydelsen av den institutions- och forskarutbildningsmiljö inom vilken handledningen bedrivs och detta utgör en annan viktig aspekt av tankemodellen. Hur bedömer handledarna den vetenskapliga miljö som de verkar inom? Hur ser handledarna på sina doktoranders tillgång till seminarier och forskarutbildningskurser? Har handledarna tillgång till ett kollegialt nätverk inom vilket de kan diskutera eller vid behov få stöd i frågor som berör handledningen?

Slutligen utgår undersökningen från att handledning inte är något som kan utföras på ett godtyckligt sätt. När handledaren utför sitt handledaruppdrag har han eller hon inte bara individuella prioriteringar och preferenser att beakta. Handledningen utförs inom ramen för ett system av regler och föreskrifter vilka handledaren förväntas att följa. På en nationell nivå står sådana regler och föreskrifter att finna i första hand i Höskoleförordningen och på en lokal nivå i Lunds universitets policy

---

⁷ Se t.ex. Höskoleverkets Handledarspegel (2003)

⁸ T.ex. Bergenheim, 2001.

för forskarutbildningen. Med utgångspunkt i dessa dokument uppkommer flera frågeställningar. Av både högskoleförordning och lokal policyplan framgår att varje doktorand skall ha minst två handledare. I vilken utsträckning gäller detta vid Lunds universitet? Vilka problem och förtjänster med ett delat handledarskap kan vi identifiera utifrån handledarnas synvinkel? En annan viktig föreskrift består i att en individuell studieplan skall upprättas i samarbete mellan handledaren och doktoranden. Hur fungerar då arbetet med studieplanen? Vilka moment är välfungerande och vilka kan beskrivas som problematiska? I Lunds universitets policy för forskarutbildningen uppges därtill att en miniminorm för antalet handledningstimmar skall upprättas. Är en sådan norm etablerad och vilken omfattning har den tillskrivits? Ytterligare en viktig föreskrift är att varje handledare skall genomgå en introduktionsutbildning i handledarskap. Detta uttrycks i såväl Högskoleförordning som i Lunds universitets egen policy. I vilken utsträckning har handledarna vid Lunds universitet tagit del av någon handledarutbildning? Vilka erfarenheter har de av denna? Har utbildningen varit ett stöd för handledarna i deras handledarskap?

En annan viktig utgångspunkt består som sagt i ambitionen att göra jämförelser med doktorandernas perspektiv. När handledarna bedömer företeelser såsom vad handledningen består av, hur institutions- och forskarutbildningsmiljön gestaltar sig eller hur den individuella studieplanen fungerar etableras en förståelse för handledarnas perspektiv. Genom att doktoranderna som medverkat i doktorandbarometern har besvarat ett antal liknande frågor kan dessutom en förståelse för doktorandernas perspektiv etableras. På så vis har handledarnas och doktorandernas syn på och upplevelse av en rad företeelser kunnat jämföras. Hur bedömer å ena sidan handledarna och å andra sidan doktoranderna innehållet i handledningen? Överensstämmer handledarnas och doktorandernas syn på institutions- och forskarutbildningsmiljön? Hur värderar parterna arbetet med den individuella studieplanen?

Metod och arbetsprocess

Den enkät som ligger till grund för materialinsamlingen innefattar frågor som i huvudsak rymms inom den presenterade tankemodellen. Enkäten har konstruerats inom ramen för en process som innefattat tre växelverkande steg. För det första gjordes en genomgång av litteratur som berör handledning av doktorander. Här fokuserades särskilt på högskoleförordningen samt Lunds universitets policy för utbildningen på. Med utgångspunkt i dessa dokument framträdde viktiga nationella och lokala mål och riktlinjer som riktas mot forskarhandledare och frågor kunde formuleras kring hur Lunds universitets handledare förmår att leva upp till och erfar dessa. I litteraturgenomgången uppmärksammades även undersökningar vars undersökningsobjekt är handledning av doktorander. Av denna inventering framkom framförallt intervjustudier vilka fokuserade på handledares egna erfarenheter samt komplexiteter i handledaruppdraget. Med utgångspunkt i dessa kunde ett antal problembilder identifieras och dessa lade grund för frågor som tog fasta på vägval, komplikationer och spänningar som handledare kan ställas inför. På så vis kunde de

frågor som i synnerhet berörde måluppfyllelse i relation till centrala och lokala mål kompletteras med frågor som fokuserar på handledarnas egna perspektiv och erfarenheter. Ett annat fokus i litteraturgenomgången utgjordes av tidigare studier vid Lunds universitet med relevans för undersökningen. Här kom framförallt två studier i fråga: Jenses (1988) undersökning av forskarutbildningen vid Lunds universitet under 1980-talet samt 1998 års doktorandbarometer.⁹ När doktoranderna angav vilka frågor som de ville se i nästa barometer var handledningen prioriterad. Bland annat ville doktoranderna ha fler frågor om handledarrollen eftersom flera handledare ansågs ha samarbetsproblem. Dessa resultat kommer till uttryck i undersökningen på två sätt. Dels utgör de en viktig bakgrund till att handledarfrågan uppmärksammas med en handledarenkät. Dels ingår frågor som fokuserar på relationen mellan handledare och doktorander. Ett andra steg i enkätkonstruktionen bestod i att identifiera frågeområden och formulera frågor som var av särskild relevans för jämförelser mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv.

Enkäten har tagits fram genom ett samarbete mellan Rådet för forskarutbildning och Utvärderingsenheten. Samarbetet har bestått i ett gemensamt möte i den initiala fasen av enkätkonstruktionen under vilket rådet gav synpunkter på planerade frågeområden. Efter att en preliminär enkätversion formulerats distribuerades enkäten till samtliga av rådets medlemmar för synpunkter och kommentarer. Vid ett senare mötestillfälle har rådets medlemmar gett synpunkter på en preliminär manusversion. Mot bakgrund av att rådet representeras av ledamöter från samtliga fakulteter har undersökningen förankrats på fakultetsnivå. Dessutom ingår representanter från Doktorandkåren i Rådet för forskarutbildning. Att stå i kontakt med och erhålla kommentarer från dessa representanter har varit ett sätt att förankra undersökningen på doktorandnivå.

Urval och undersökningspopulation

Höstterminen 2006 var enligt LADOK¹⁰ totalt 2154 personer verksamma som forskarhandledare vid Lunds universitet. Bland dessa gjordes ett urval baserat på urvalet av doktorander till den doktorandbarometer som genomförts parallellt med handledarundersökningen.¹¹ I barometern ingår 1527 doktorander och det är handledarna till dessa som svarar mot studiens urval. På så vis är intentionen att jämförelsegrunderna mellan de båda undersökningarna skall öka. Den totala urvalspopulationen utgörs mot denna bakgrund av 1077 handledare.¹² Av dessa uppgår andelen

---

⁹ Utvärderingsenheten, Rapport nr 99:207.

¹⁰ Lokalt studiedokumentationssystem

¹¹ Från urvalet uteslöts dock handledare som ej var anställda vid Lunds universitet.

¹² Att antalet handledare är färre än antalet doktorander beror på att flera handledare handleder mer än en doktorand.

kvinnor till 23 % och andelen män till 77 %, vilket motsvarar den faktiska könsfördelningen bland universitetets handledare.¹³

Tabell 1: Urvalspopulation och svarsfrekvens per fakultet

	Urval	Svarat	Svarsfrekvens
Lunds Tekniska Högskola (LTH)	258	131	51%
Naturvetenskaplig fakultet (NAT)	218	133	61%
Juridisk fakultet (JUR)	17	11	65%
Samhällsvetenskaplig fakultet (SAM)	100	69	69%
Ekonomihögskolan (EHL)	73	39	53%
Medicinsk fakultet (MED)	292	184	63%
Humanistisk fakultet (HUM)	97	58	60%
Teologisk fakultet (TEOL)	22	14	64%
Fakultet ej angiven		5	
Totalt	1077	644	60%

Svarsfrekvensen uppgår till 60 % (tabell 1). Störst andel svarande återfinns inom Samhällsvetenskaplig (69%) och Juridisk fakultet (65%). I minst utsträckning besvarades enkäten av handledarna vid LTH (51%) och Ekonomihögskolan (53%). Mot bakgrund av fakulteternas olika omfång på forskarutbildningen föreligger givetvis skillnader sett till antalet handledare i såväl urval som bland de svarande.¹⁴ Könsfördelningen bland de handledare som besvarat enkäten motsvarar i hög grad urvalspopulationen. Detta gäller såväl totalt som per fakultet.

Något fler än varannan av de svarande är professorer, knappt en tredjedel är docenter och var tionde är universitetslektorer. Hälften av handledarna är både verksamma som huvudhandledare och biträdande handledare. Färre, knappt en tredjedel, är endast verksamma som huvudhandledare. Den minsta gruppen utgörs av dem som endast är verksamma som biträdande handledare.

Avslutningsvis kan konstateras att handledarna i undersökningen i huvudsak har sitt arbete förlagt till Lunds universitet. Detta gäller för fler än nio av tio handledare vid samtliga fakulteter utom den Medicinska. Här arbetar var femte handledare kliniskt inom offentlig sektor och de är till lika stor andel verksamma som huvudhandledare och biträdande handledare. I övrigt arbetar några få handledare i undersökningspopulationen inom privat sektor eller vid annat universitet eller högskola. Ett fåtal är professor emeritus vid Lunds universitet och har som sådana ett antal handledningsuppdrag.

¹³ Med små variationer återspeglas även handledargruppens könsfördelning per fakultet i urvalspopulationen och är även ur denna aspekt att betrakta som representativt.

¹⁴ Mot bakgrund av det ringa antalet handledare och doktorander vid Konstnärlig fakultet ingår denna ej i undersökningen.

Disposition

Resultaten presenteras tematiskt i fem kapitel. Under rubriken *Handledare vid Lunds universitet* redogörs för det genomsnittliga antalet doktorander som handleds per handledare, vilka kategorier av forskarstuderanden som handleds samt några viktiga fakultetsvisa skillnader som handledarskapet innebär. Därefter följer redovisningen den tankemodell som utarbetats för handledarundersökningen (se fig. 1, s. 11). I kapitlet *Handledaren och den forskarstuderande* fokuseras handledningen i termer av dess frekvens, deltagare och innehåll. Dessutom redogörs för relationen mellan handledare och doktorander. I kapitlet *Institutions- och forskarutbildningsmiljö* redogörs för handledarnas perspektiv på dessa och i flera avseenden görs jämförelser med doktorandernas bedömningar. I kapitlet *Handledning i praktiken* undersöks i första hand huruvida handledningen vid Lunds universitet följer central och lokal policy gällande handledaruppdraget. Även i detta kapitel görs jämförelser med doktorandgruppens bedömningar.

I kapitlet *Sammanfattning och slutsatser* presenteras undersökningens viktigaste konklusioner.

I bilaga 1 redovisas undersökningsresultaten för varje enskild fakultet.

Handledare vid Lunds universitet

Totalt sett handleds i genomsnitt 2 doktorander per handledare och i detta avseende märks små variationer mellan fakulteterna. Den individuella variationen kan dock vara stor. I LADOK är merparten registrerade som handledare till en eller två doktorander men det är ingen ovanlighet att en enskild handledare är registrerad som handledare till så många som 10-20 doktorander. I några fall var handledare registrerade för handledning av fler än 20 doktorander under hösten 2006. Det förefaller orimligt att en enskild handledare kan tillgodose handledningsbehovet hos ett så stort antal doktorander. Resultatet tycks därför spegla ett sätt att hantera registrering av handledarskap snarare än den faktiska handledarinsatsen. Det kan med andra ord inte tas för givet att den som är registrerad som handledare också är den som är verksam som i praktiken. En manlig handledare vid LTH menar exempelvis att utnämningen av det formella huvudhandledarskapet mer kommer an på forskarens anställningsförhållande än den reella handledarinsatsen:

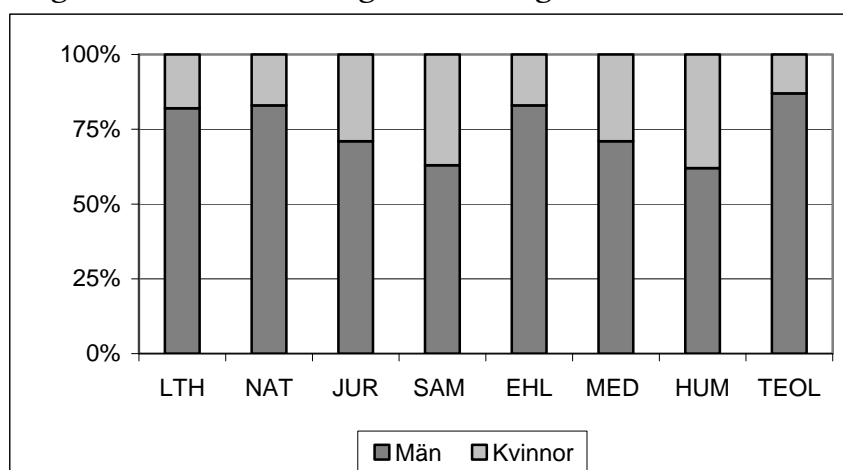
Den formella huvudhandledaren är den som har tillsvidare tjänst, men den vetenskapliga handledaren är i praktiken den som driver projektet.

Den påtagliga variationen i antalet handledda doktorander avspeglar sig i undersökningsgruppen. I några enskilda fall uppger de svarande att de handleder fler än 10 doktorander i egenskap av huvudhandledare. Detta gäller vid LTH, Ekonomihögskolan och Medicinsk fakultet. Drygt en av tio är endast verksam som biträdande handledare och här är variationerna mindre. Bara ett fåtal är engagerade som biträdande handledare till fler än fem doktorander och ingen handleder fler än 8.

Överrepresentation av manliga handledare

Inom samtliga fakulteter är andelen manliga handledare större än andelen kvinnliga (diagram 2). Skillnaden är påtaglig vid flera fakulteter. Minst könsskillnad finns inom Samhällsvetenskaplig och Humanistisk fakultet där omkring fyra av tio handledare är kvinnor.

Diagram 2: Andel kvinnliga och manliga handledare (totalt).

Vid några fakulteter är kvinnor i högre utsträckning biträdande handledare än huvudhandledare. Detta gäller i synnerhet inom Juridisk fakultet där de biträdande handledarna till hälften utgörs av kvinnor medan den stora merparten av huvudhandledarna är män. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet är hälften av de biträdande och knappt en tredjedel av huvudhandledarna kvinnor.

Handledning av utländska stipendiater och doktorander inskrivna vid andra universitet

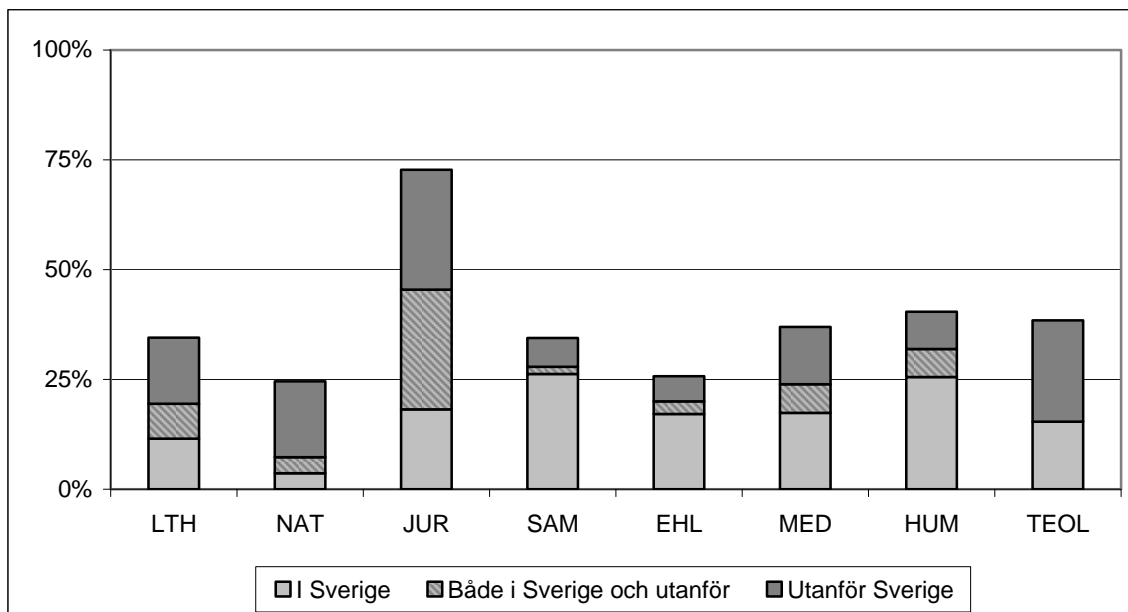
Merparten av handledarna handleder svenska doktorander inskrivna vid Lunds universitet. Men andra kategorier av doktorander förekommer. Vid samtliga fakulteter handleds exempelvis utländska stipendiater. Vanligast är detta vid Juridisk fakultet, där det gäller för nästan hälften av handledarna. Den minsta andelen som handleder utländska stipendiater återfinns vid Humanistisk fakultet (5%).¹⁵ Någon handledare pekar på särskilda svårigheter med att handleda forskarstuderande som inte tidigare bott i Sverige. Att döma av nedanstående citat saknas fungerande rutiner för att hantera utländska doktoranders behov vid den institution/avdelning där vederbörande arbetar:

Man tvingas ta större del i utländska doktoranders situation än önskvärt. Det finns inte personal som kan lösa boende, bankfrågor, försäkringssystem etc.”
(NAT)

I varierad utsträckning förekommer att handledare som är anställda vid Lunds universitet även handleder forskarstuderande som är inskrivna vid annat universitet i Sverige och i utanför Europa (diagram 3).

¹⁵ Motsvarande andel är för Samhällsvetenskaplig fakultet 7%, Teologisk fakultet 15% och Ekonomihögskolan 17%. Vid LTH handleder var femte handledare utländska stipendiater och vid Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet uppgår andelarna till 29% respektive 32%.

Diagram 3: Andel handledare som handleder doktorander vid annat universitet – i Sverige och utanför.

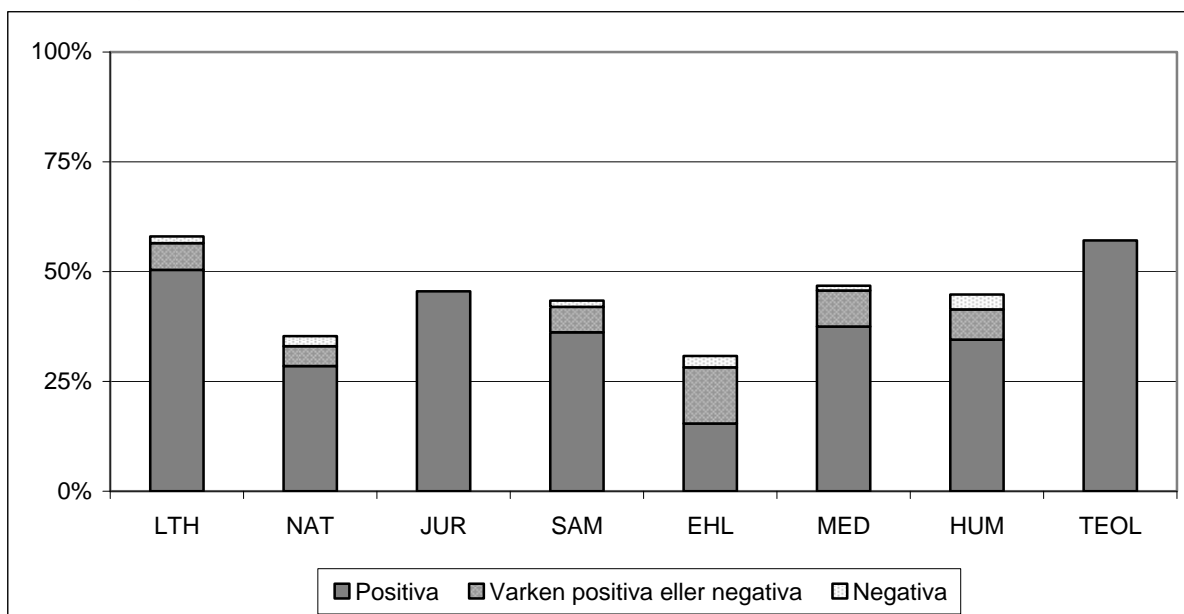

I den mån som handledarna vid Samhällsvetenskaplig fakultet handleder doktorander vid andra universitet är dessa till övervägande del belägna i Sverige. Samma tendens gäller för Humanistisk fakultet, Ekonomihögskolan och – om än inte lika påtagligt – Medicinsk fakultet. Inom Naturvetenskaplig fakultet är förhållandet det omvända. Här återfinns förvisso den minsta andelen handledare som är engagerade i handledning av forskarstuderanden från andra universitet, men när det sker gäller det i högre utsträckning forskarstuderande vid universitet utanför Sverige.

Erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning

I svarspopulationen är erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning ingen ovanlighet (diagram 4). Mest erfarna i detta hänseende är handledarna vid LTH (58%) och Teologisk fakultet (57%). Minst erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning har handledarna vid Ekonomihögskolan (31%).

Diagram 4: Andel handledare med erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och bedömning av dessa erfarenheter.

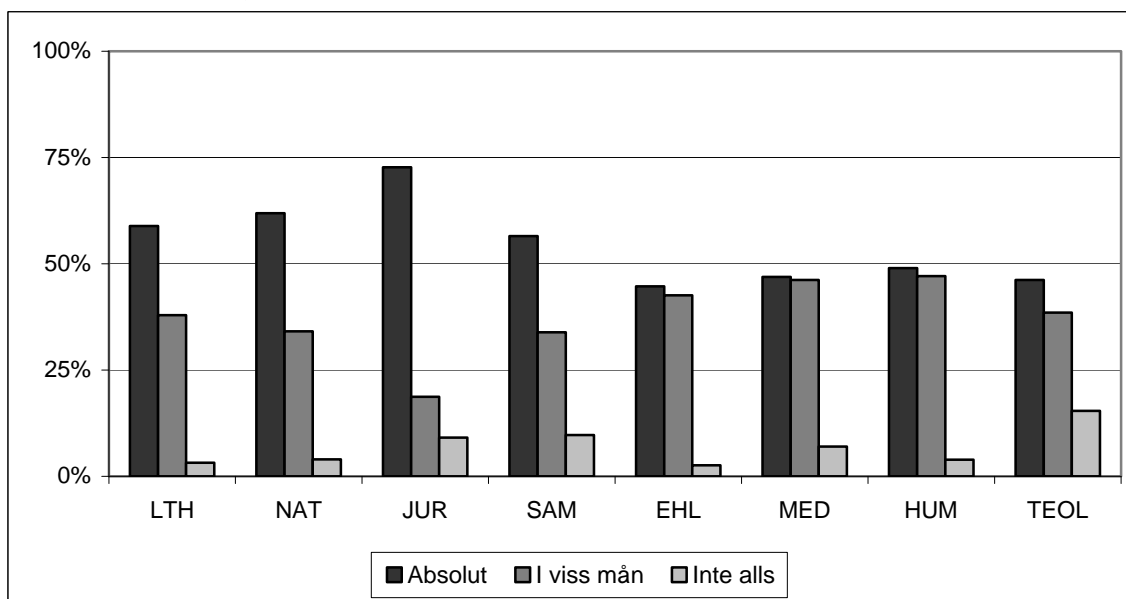
De som engagerat sig i tvärvetenskaplig handledning har generellt sett positiva erfarenheter. Detta gäller för samtliga vid Teologisk och Juridisk fakultet. Bortsett från Ekonomihögskolan har handledarna vid övriga fakulteter till klart övervägande del positiva erfarenheter av tvärvetenskaplig handledning. Även om handledarna vid Ekonomihögskolan är något mer återhållsamma i sina bedömningar är det inte fråga om något påtagligt missnöje eller ifrågasättande.

Antagningsprocess: tydlighet, utlysning och handledares inflytande

Merparten av handledarna anser att kriterierna för antagning till forskarutbildning är tydliga (diagram 5). Särskilt gäller detta inom Juridisk fakultet. Däremot är doktorandgruppens bedömning något mer återhållsam.¹⁶ Mot nästan tre fjärdedelar i handledargruppen betonar färre än hälften av doktoranderna vid Juridisk fakultet att antagningskriterierna är tydliga. Inom övriga fakulteter gör doktoranderna i stor utsträckning samma bedömning som handledarna.

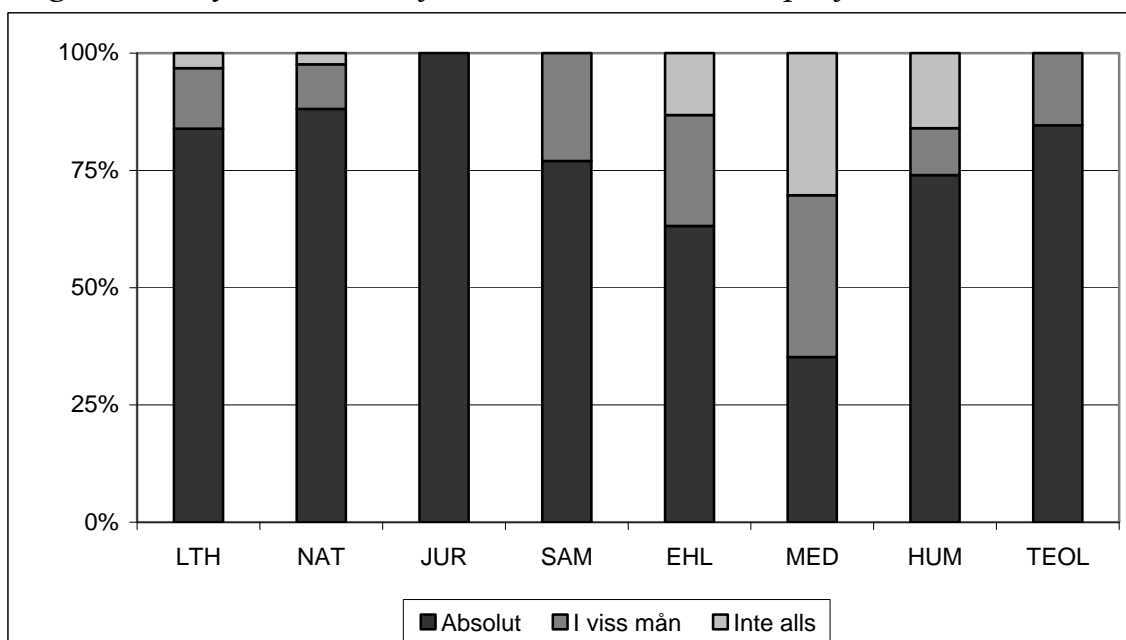
¹⁶ Se Doktorandbarometern 2007.

Diagram 5: Är kriterierna för antagning till forskarutbildning tydligt formulerade? Andel handledare per fakultet.

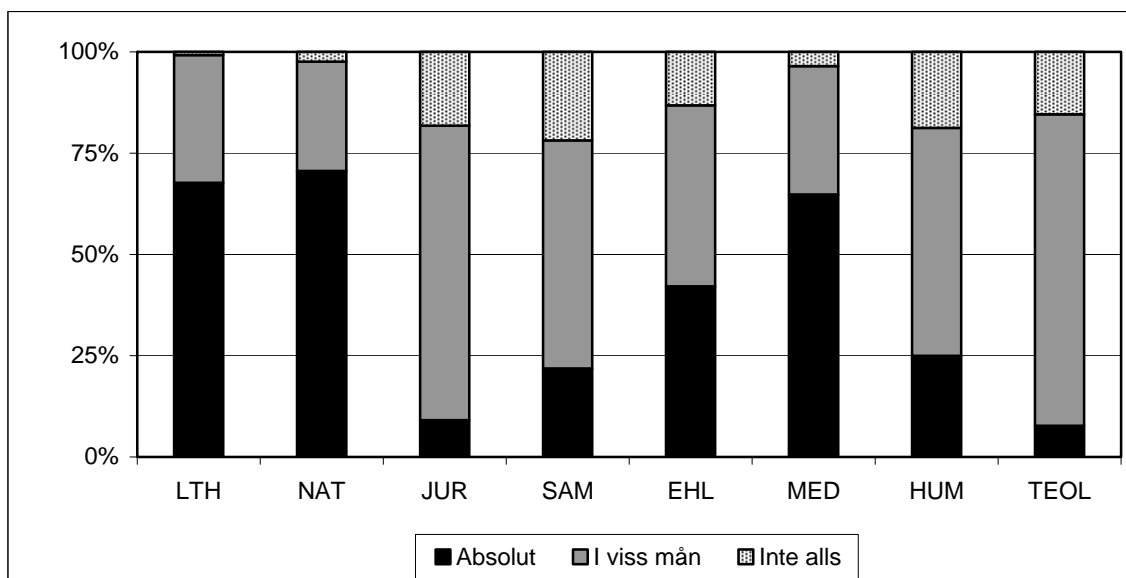
I vilken utsträckning som doktorandtjänsterna utlyses varierar (diagram 6). Fler än tre fjärdedelar inom de flesta fakulteter framhåller att tjänsterna utlyses. I lägst utsträckning tycks doktorandtjänster utlysas vid Medicinsk fakultet. Här uppger fler än var fjärde handledare att tjänsterna överhuvudtaget inte utlyses.

Diagram 6: Utlyses doktorandtjänster? Andel handledare per fakultet.

Merparten av handledarna vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet framhåller att enskilda handledare har stort inflytande i antagningsprocessen (diagram 7). Inom Juridisk och Teologisk fakultet förefaller inflytandet vara minst.

Diagram 7: Har enskilda handledare inflytande över vilka doktorander som antas? Andel handledare per fakultet.

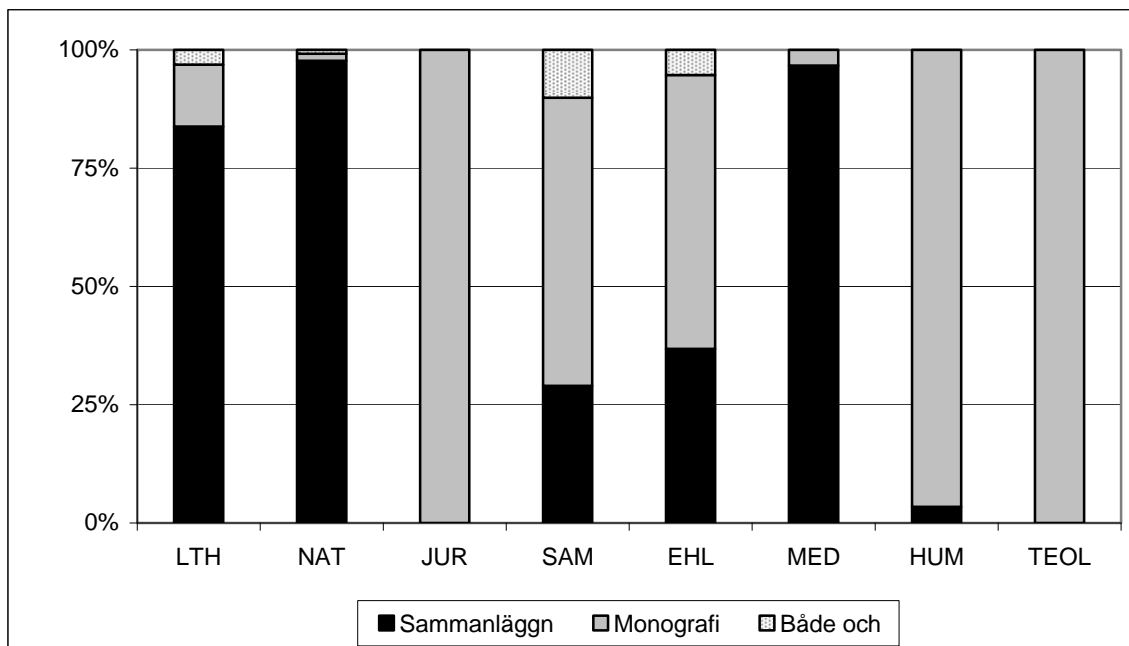
Fakultetsvisa skiljelinjer

Oberoende av fakultetshemvist organiseras handledningen av forskarstuderande utifrån samma grundprincip. Enkelt uttryckt handlar denna om att handledaren inom en given tidsram skall vägleda en doktorand mot forskarexamen. Inte desto mindre föreligger fakultetsvisa skillnader, vilka ger olika utgångspunkter och förutsättningar för handledarskapet. En tydlig skiljelinje handlar om doktoranden skriver en sammanläggningsavhandling eller en monografi. En annan skiljelinje handlar om huruvida doktorandens avhandlingsarbete kan betraktas som ett individuellt arbete eller om det bedrivs inom ramen för en forskargrupp. En tredje skiljelinje berör om doktoranden bedriver forskning inom samma forskningsområde som handledaren.

Sammanläggningsavhandlingar dominerar inom LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet (diagram 8). Å andra sidan dominerar monografierna påtagligt eller fullt ut inom Juridisk, Humanistisk och Teologisk fakultet. Monografier dominerar även inom Samhällsvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan, dock inte lika påtagligt. Här är flera handledare också engagerade i handledning av doktorander som skriver sammanläggningsavhandlingar. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan finns även den största andel handledare som uppger att de i lika stor utsträckning handleder monografier som sammanläggningsavhandlingar.

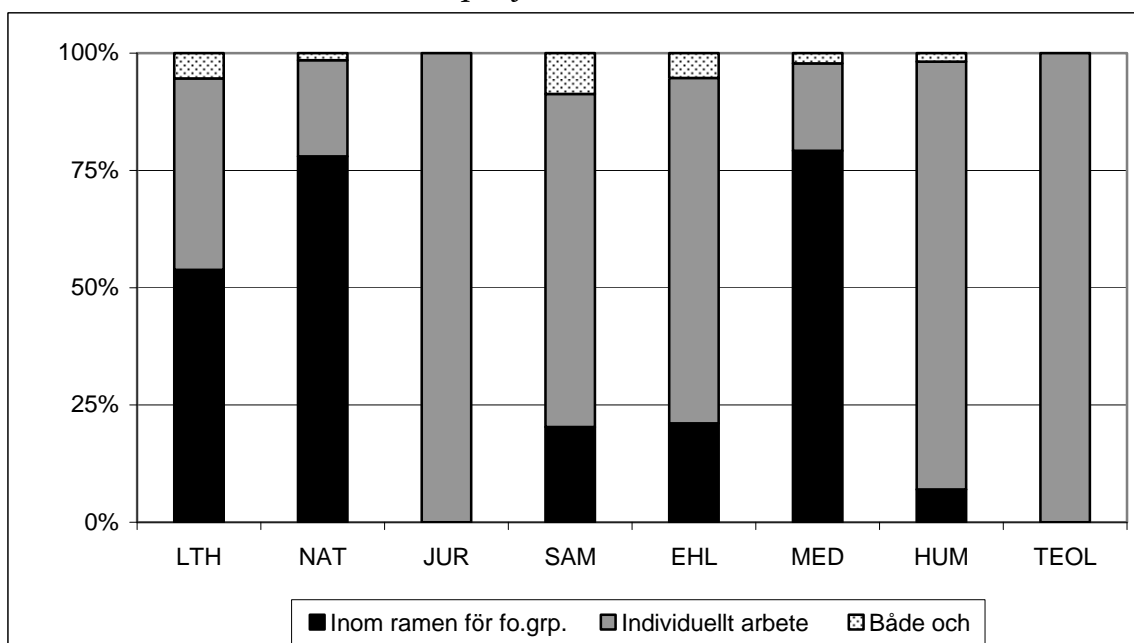

Diagram 8:Handledning av monografier/sammanläggningsavhandlingar. Andel handledare per fakultet

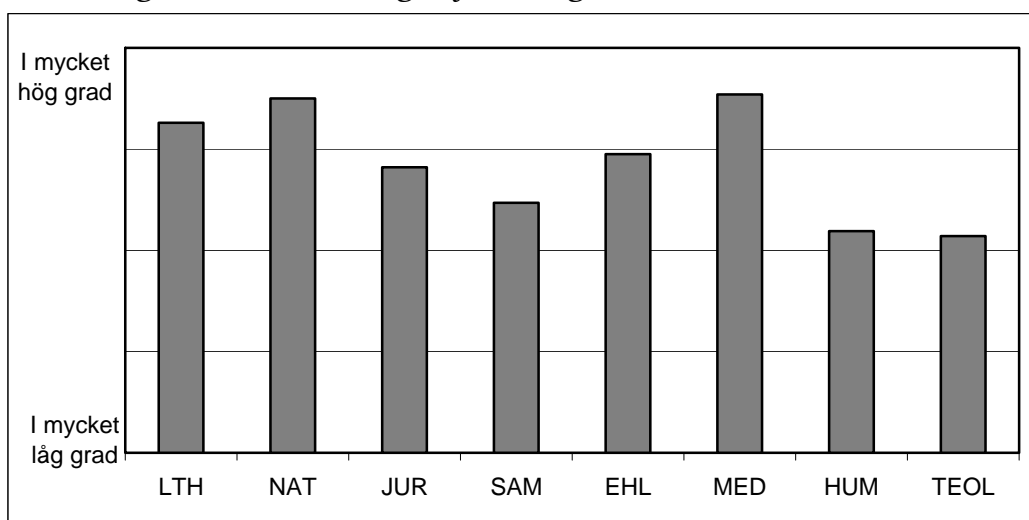
Samma tendens, om än inte lika tydlig, visar sig i handledarnas uppgifter om hur deras forskarstuderande bedriver sitt avhandlingsarbete inom ramen för en forskargrupp eller genomför sitt avhandlingsprojekt som ett individuellt arbete (diagram 9).

Diagram 9:Handledning av doktorander som verkar inom forskargrupp/bedriver individuellt arbete. Andel handledare per fakultet.

Vid LTH och i synnerhet inom Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet framhåller handledarna att deras doktorander till övervägande del är verksamma inom någon forskargrupp. Omvänt förhållande gäller vid Juridisk, Humanistisk och Teologisk fakultet, där doktoranderna till klart övervägande del eller fullt ut bedriver sitt arbete på individuell basis. Även om detsamma också gäller för Samhällsvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan intar dessa även i detta avseende en mellanposition. Flera handledare handleder också doktorander som bedriver sitt avhandlingsarbete inom ramen för en forskargrupp.

Diagram 10: Andel handledare som uppger att forskarstuderande bedriver avhandlingsarbete inom det egna forskningsområdet.

Förhållandena är i stort sett de samma i fråga om doktoranderna bedriver sitt avhandlingsarbete inom handledarnas eget forskningsområde (diagram 10). Så sker i högst utsträckning vid Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet samt vid LTH. I lägst utsträckning förekommer detta vid Humanistisk och Teologisk fakultet.

Sett över dessa tre aspekter går den tydligaste skiljelinjen mellan å ena sidan LTH samt Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet och å andra sidan Humanistisk, Juridisk och Teologisk fakultet. Detta innebär skilda förutsättningar och utgångspunkter för handledarskapet. Vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet skrivs nästan uteslutande sammanläggningsavhandlingar, avhandlingsarbetet bedrivs företrädesvis inom ramen för någon forskargrupp och ligger i hög utsträckning inom ramen för handledarnas egna forskningsområden. Samtidigt skall poängteras att handledarna vid i synnerhet LTH och Medicinsk men även Naturvetenskaplig fakultet i större utsträckning handleder doktorander som är finansierade med externa forskningsanslag.¹⁷ Detta kan medföra en högre grad av yttre tryck och

¹⁷ Under våren 2007 genomförde Utvärderingsenheten en rundringning där representanter för samtliga fakulteter ombads att uppskatta andelen forskarstuderande som finansierades via statsanslag eller externa anslag. Vid LTH uppskattades andelen forskarstuderande med externa anslag till 72% och vid Medicinsk och Naturvetenskaplig till 80% respektive 33%. Jämförelsevis gäller

i samma utsträckning som handledarna också fungerar som projektets vetenskapliga ledare torde ansvaret för forskningsprocess och forskningsresultat förstärkas.

Vid Juridisk, Humanistisk och Teologisk fakultet skrivs monografier, avhandlingsarbetet bedrivs nästan alltid som ett individuellt arbete och ligger i lägre utsträckning inom ramen för handledarnas forskningsområden. Sett till den höga andelen individuellt arbetande doktorander är handledarna och doktoranderna i större utsträckning utlämnade till varandra inom dessa fakulteter. Dessutom har den lägre andelen doktorander som bedriver avhandlingsarbete inom ramen för handledarnas forskningsområden vid i synnerhet Humanistisk och Teologisk fakultet betydelse. Handledarna måste här i större utsträckning sätta sig in i nya och delvis okända forskningsområden.

De fakultetsvisa skiljelinjerna kan också diskuteras med utgångspunkt i Frankes (2002) åtskillnad mellan vad hon benämner som forskningsinriktad respektive relationsinriktad handledning. Forskningsinriktad handledning, skriver Franke, bedrivs med hänsyn till att handledare och doktorand ingår i en kollektiv forskningsgemenskap och delar forskningsprofil eller forskningsområde. Utifrån denna terminologi dominerar den forskningsinriktade handledningen således inom LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Kännetecknande för detta slags handledning, menar Franke, är att handledningen präglas av en mästare-lärlingsrelation. Att doktorera liknas vid ett lärlingsjobb och doktoranderna lär sig genom att delta i ett forskningsprojekt tillsammans med sin handledare. Relationsinriktad handledning kännetecknas å andra sidan av att handledare och doktorand inte delar forskningsområde och att avhandlingsarbetet i högre utsträckning är doktorandens individuella projekt. Mot denna bakgrund dominerar således den relationsinriktade handledningen inom Humanistisk och Teologisk fakultet, men kan också härledas till Juridisk och Samhällsvetenskaplig fakultet samt Ekonomihögskolan. Kännetecknande för den relationsinriktade handledningen, skriver Franke, är att avhandlingsämnet är doktorandens eget val och att kunskapsobjektet problematiseras mellan handledare och doktorand. Detta kan uttydas som att handledaren blir mer utav en dialogpartner.

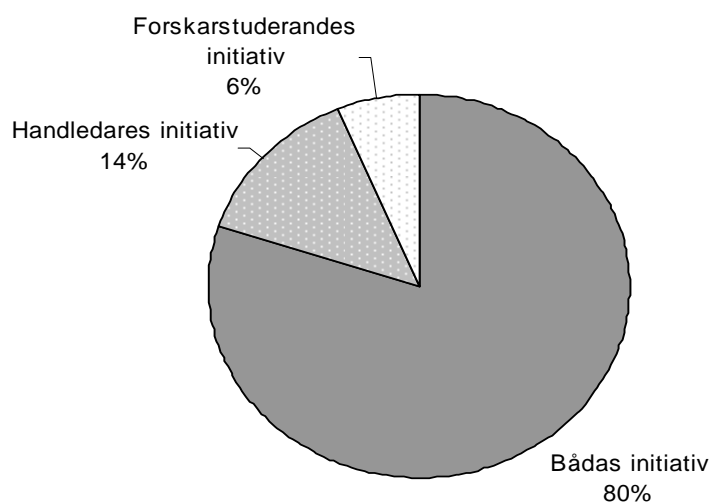
---

samma sak för 18% vid Ekonomihögskolan och omkring 20% vid Samhällsvetenskaplig, Humanistisk/Teologisk och Juridisk fakultet.

Handledaren och den forskarstuderande

När handledarna bedömer på vems initiativ som handledningsmötena kommer till stånd svarar åtta av tio att de till lika stora delar initieras av dem själv och deras doktorander (diagram 11). Betydligt färre handledare menar att mötena som regel kommer till stånd på eget initiativ och en liten andel låter doktoranden ta initiativet. Endast marginella skillnader mellan fakulteterna föreligger i dessa avseenden.

Diagram 11: Handledarnas bedömning av på vems initiativ som handledningsmötena som regel kommer till stånd.

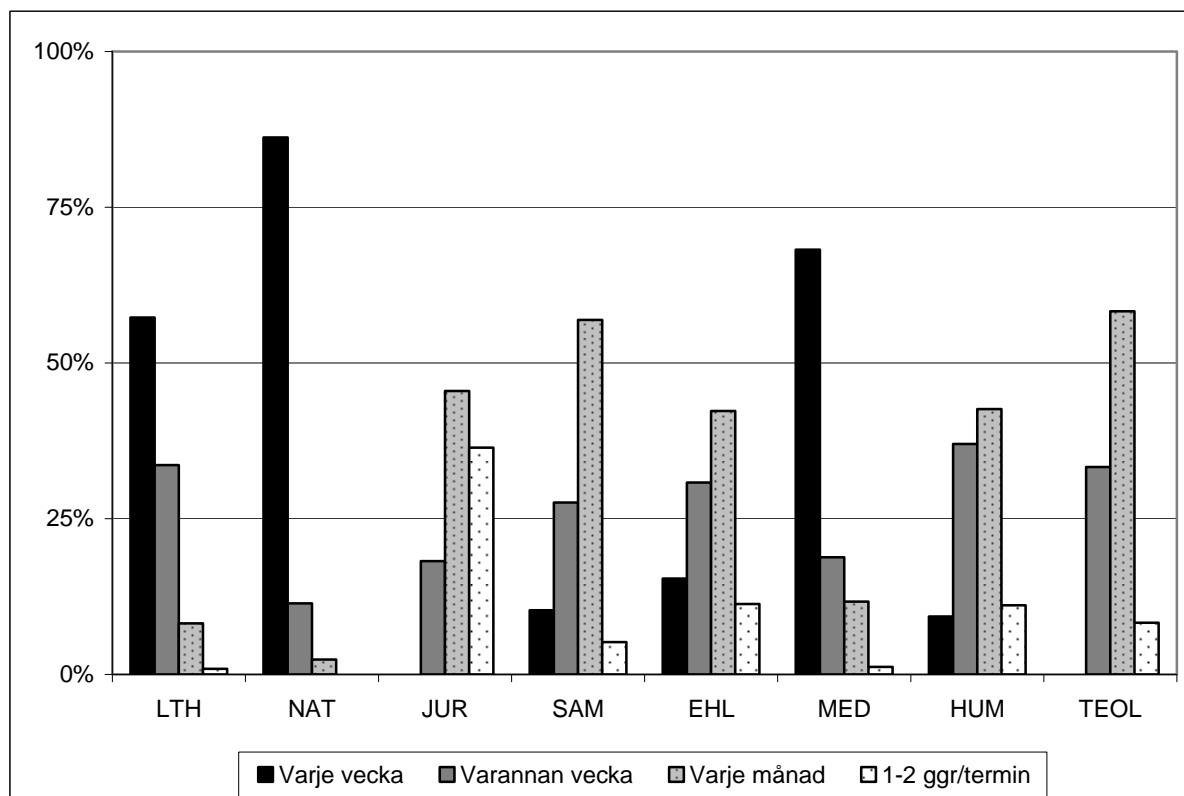
Att det även åligger doktoranden att ta initiativ till handledarmöte är naturligtvis oproblematiskt om relationen är god och om det föreligger en ömsesidighet i förhållandet. Mer problematiska är de, förvisso få, fall där initiativet som regel läggs på doktoranden. Strategin skulle möjligen kunna legitimeras genom att karaktärisera den som behovsstyrd. Detta förutsätter emellertid att den forskarstuderande både kan uttyda och artikulera sina handledningsbehov på den plats i avhandlingsprocessen som hon eller han befinner sig. Detta är givetvis ingen självklarhet.

De fakultetsvisa skillnaderna är desto större när det gäller hur ofta man möts för handledning. Skillnaderna följer den tidigare presenterade skiljelinjen, såtillvida att huvudhandledarna vid LTH, Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet uppger att de möter sina doktorander betydligt oftare än huvudhandledarna vid övriga fakulteter.¹⁸ En majoritet av handledarna vid LTH, Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet träffar sina doktorander för handledning varje vecka (diagram 12). I en öp-

¹⁸ Här skall dock framhållas att det är handledarnas egen bedömning av mötets handledningskaraktär som redovisas. En mera precis bestämning av vad handledarna härvidlag karaktäriserar som handledning är med andra ord okänt.

pen kommentar uppger dessutom flera handledare att de träffar sina doktorander dagligen.

Diagram 12: Mötesfrekvens mellan huvudhandledare och doktorand. Andel handledare per fakultet

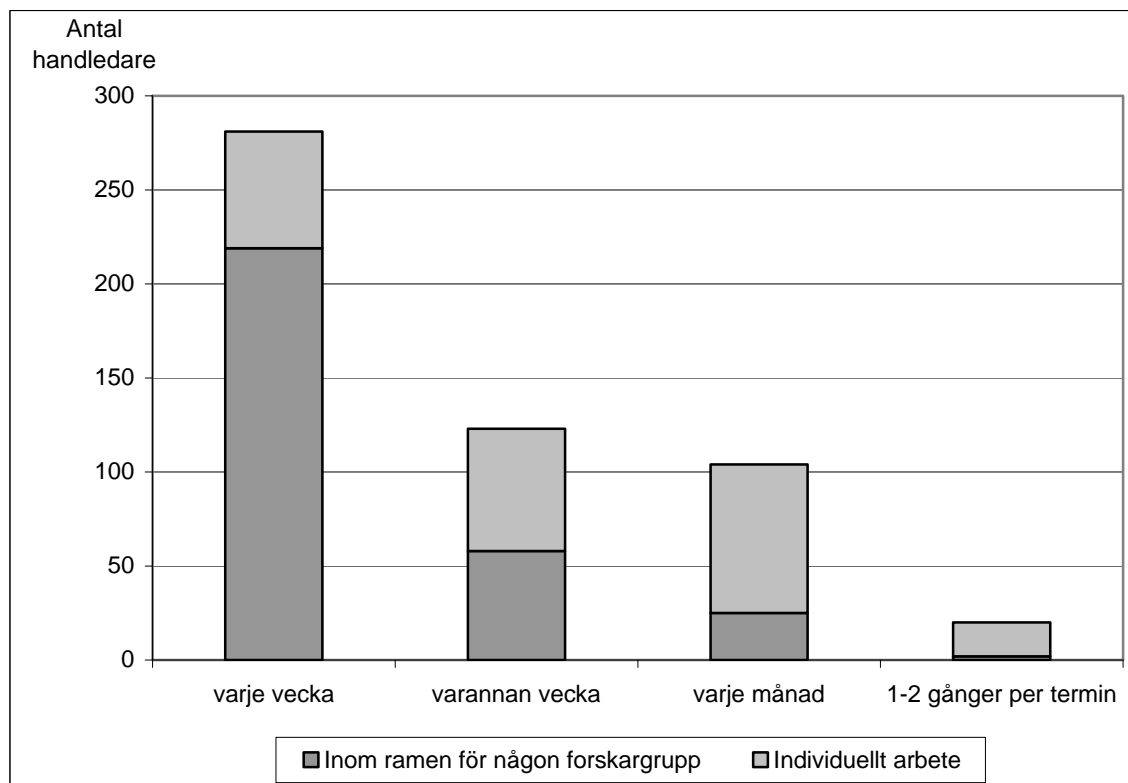
Att antalet mötestillfällen varierar kraftigt är till stor del ett utslag av skilda arbetsätt och metoder. Vid LTH och Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet finns experimentell forskning och detta medför instruktioner, assistans och samarbete vid den tekniska utrustningen och apparaturen. Detta ökar de faktiska mötestillfällena mellan handledare och forskarstuderande. Vid övriga fakulteter består handledningen till stor del av att läsa och kommentera omfattande doktorandmanus. Arbetsättet är tidskrävande och torde minska de faktiska mötestillfällena.

Av de handledare som till övervägande del handleder sammanläggningsavhandlingar träffar nästan sju av tio sina doktorander för handledning varje vecka. Detsamma gäller bara för var tionde som handleder monografier.

Samma tendens gäller i fråga om de forskarstuderande bedriver sitt avhandlingsarbete inom ramen för någon forskargrupp eller som ett individuellt arbete (diagram 13). Merparten (73%) av dem som handleder doktorander som arbetar inom ramen för en forskargrupp träffar doktoranderna för handledning varje vecka. Betydligt lägre mötesfrekvens finns bland handledare till doktorander som bedriver sitt avhandlingsarbete som ett individuellt arbete. En viktig förklaring till skillnaderna torde vara att handledarna till de doktorander som bedriver sitt avhandlingsarbete

inom ramen för en forskargrupp själva ingår i gruppen. På så vis ingår handledare och forskarstuderande i en tydlig samarbetsstruktur och möten inom projektgruppen kan definieras som handledningstillfällen.

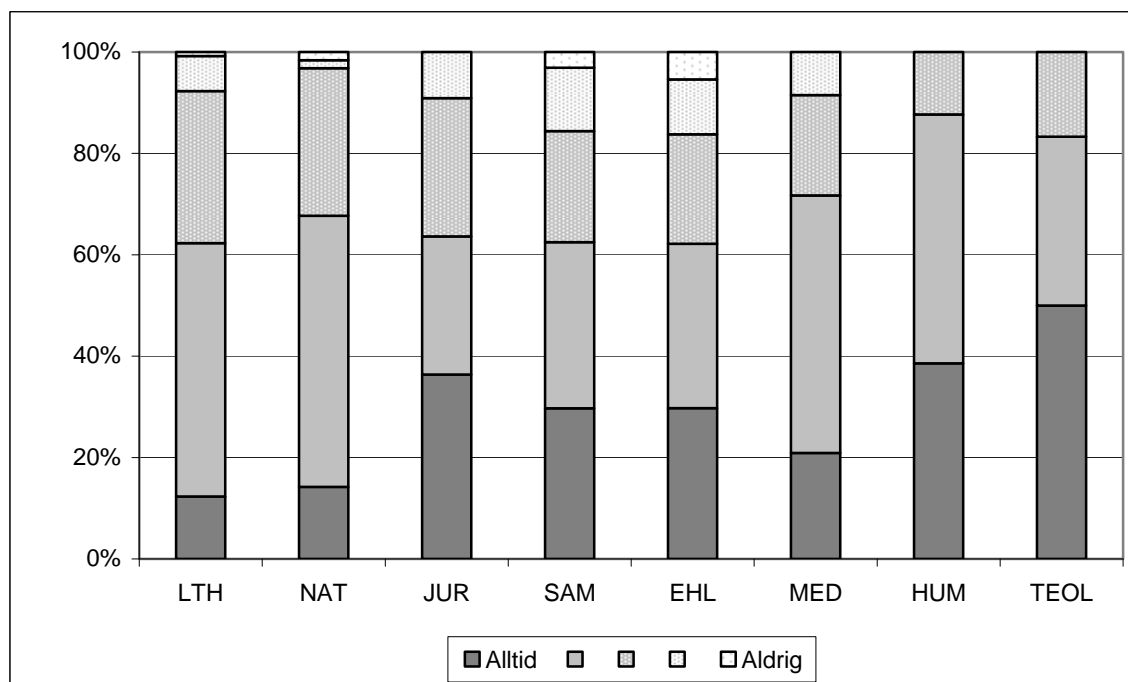
Diagram 13: Mötesfrekvens i relation till doktorandernas arbetsform.

Deltagare vid handledningstillfället

När handledarna möter sina doktorander sker detta oftast som ett exklusivt möte där endast handledaren och den enskilde doktoranden deltar. Detta gäller alltid eller nästan alltid för fler än sex av tio handledare vid samtliga fakulteter. I högst utsträckning dominerar det enskilda mötet vid Teologisk och Humanistisk fakultet medan dominansen är betydligt mindre inom LTH, Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet (diagram 14).

Diagram 14: Andel handledare som uppger att handledningsmötet är exklusivt mellan handledare och doktorand.

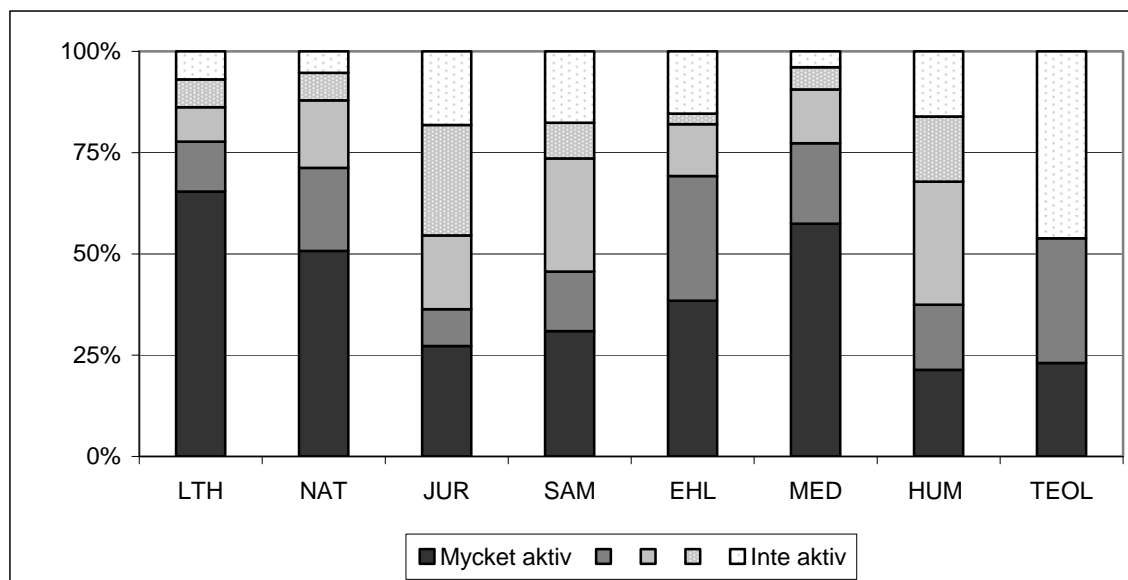
Utöver att ange om handledningsmötet var exklusivt efterfrågades vem som annars kunde delta. Resultatet visar att fler än en doktorand kan delta vid ett och samma handledningstillfälle. Sådan grupphandledning är förvisso ingen ovanlig företeelse men kan inte heller betraktas som en etablerad handledningsstrategi. Vid LTH, där grupphandledning ändå tycks vara mest utbredd, uppger omkring 30% att de aldrig möter fler än en doktorand vid ett och samma handledningstillfälle. Vid Ekonomihögskolan och Humanistisk fakultet är grupphandledning minst utbredd. Här uppger ca 70% av handledarna att de aldrig är engagerade i grupphandledning. Ett annat exempel där handledningstillfället inte bara består av den enskilda handledaren och doktoranden är när både huvud- och biträdande handledare deltar. Sådan gemensam handledning sker vid samtliga fakulteter. I minst utsträckning gör den sig gällande vid Teologisk fakultet, där majoriteten av handledarna aldrig handleder gemensamt. Till stor del förklaras detta givetvis av att systemet med biträdande handledare är minst utbredd vid Teologisk fakultet. Medan samma tendenser – om än inte lika påtagligt – är gällande vid Humanistisk och Juridisk fakultet är det vid övriga fakulteter vanligare att huvud- och biträdande handledare någon gång träffar doktoranden för gemensam handledning. Det sker dock inte i en sådan utsträckning att gemensam handledning kan betraktas som en etablerad och vedertagen handledningsstrategi.

Handledningens innehåll

När det gäller handledningens innehåll redovisar handledarna hur aktiva de är i sin handledning med avseende på flera olika aspekter. Mot bakgrund av att nyantag-

ning av doktorander i allt högre grad är avhängigt externa forskningsmedel beskriver handledarna också hur aktiva de är med avseende på att söka forskningsanslag för doktorander. I denna aspekt finns stora fakultetsvisa skillnader (diagram 15).

Diagram 15: Handledarnas aktivitet med att söka forskningsmedel för doktorander.

Inom LTH, Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet är handledarna mer aktiva vad gäller att söka forskningsmedel till doktorander än handledarna vid övriga fakulteter. Särskilt stor är skillnaden i jämförelse med Juridisk, Samhällsvetenskaplig och Humanistisk fakultet. I sammanhanget skall också framhållas att de stora skillnaderna mellan fakulteterna till stor del kan förklaras av olika traditioner och kanske i synnerhet olikartade förutsättningar för att erhålla externa forskningsanslag. Inte desto mindre riktas förväntningar på att finansiera doktorander med hjälp av externa anslag mot samtliga fakulteter. I exempelvis en regeringsproposition från 1990-talets slutskede diskuteras den externa finansieringen av forskarutbildningen som ”en väsentlig och nödvändig förstärkning av lärosätets direkta resurser för ändamålet.”¹⁹

Att handledarna vid några fakulteter är mer aktiva med att söka forskningsmedel avspeglar sig i deras insatser gällande att formulera avhandlingens syfte. Förvisso uppger handledarna vid samtliga fakulteter ett stort engagemang i att bistå med att formulera avhandlingens syfte. Men särskilt aktiva är handledarna vid de fakulteter där också aktiviteten i fråga om att söka forskningsmedel för doktorander är högst. Vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet är alltså handledarna generellt sett mera drivande i frågan. Detta sammanfaller rimligen med att flera handledare har förhandsformulerat den forskarstuderandes avhandlingsprojekt i en projektansökan. I samma utsträckning som doktoranden inte deltagit i ansökningsför-

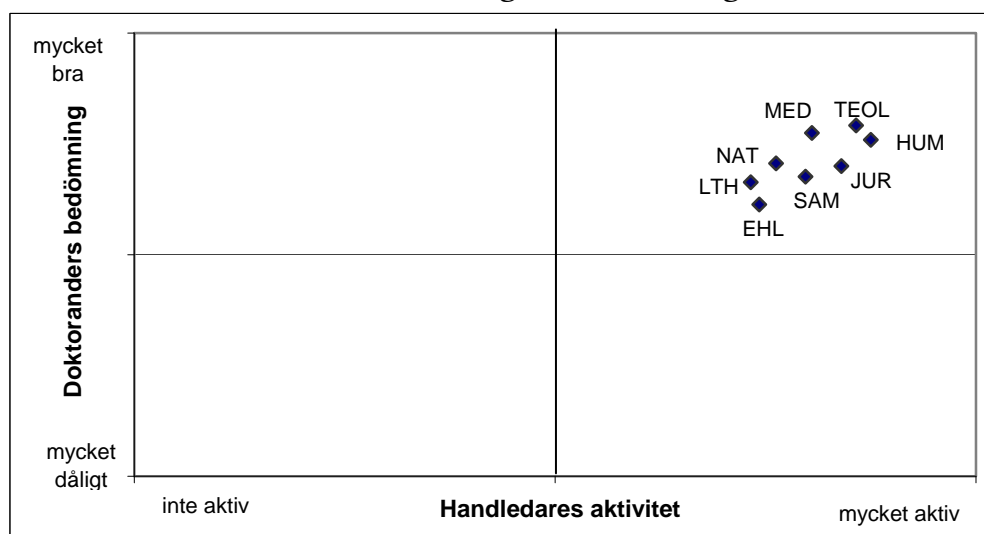
¹⁹ Prop. 1998/99:94, s. 31.

farandet följer i denna mening ett mera handledarstyrkt avhandlingsarbete än vid övriga fakulteter.

Handledarna är generellt sett aktiva med att uppmuntra doktoranderna till att delta i institutionens seminarieverksamhet och i detta avseende är doktorandernas tillfredsställelse stor (diagram 16). Detta gäller i synnerhet vid Teologisk, Medicinsk och Humanistisk fakultet. Minst nöjda med handledningen i detta avseende är doktoranderna vid Ekonomihögskolan. Resultatet kan länkas till att handledarna också uppger lägre aktivitet än handledarna vid de flesta övriga fakulteter.

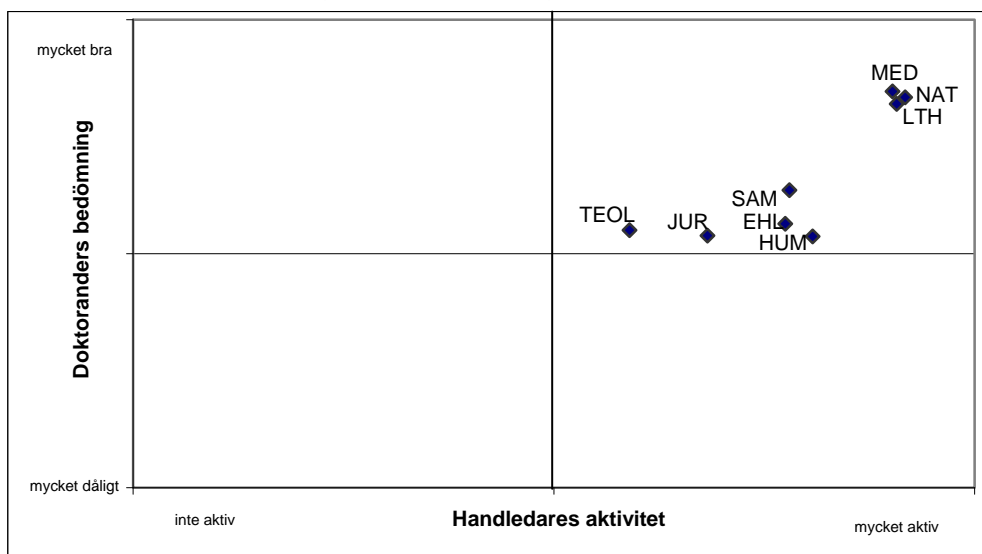
Diagram 16: Uppmuntran att presentera på seminarium. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.

Stora fakultetsvisa skillnader föreligger vad gäller uppmuntran till publicering (diagram 17)²⁰. I detta hänseende urskiljer sig LTH, Medicinsk fakultet och Naturvetenskaplig fakultet tydligt. Här finns mycket aktiva handledare och mycket nöjda doktorander. Vid övriga fakulteter ger doktorandernas genomsnittliga bedömning dock inte uttryck för något missnöje. Däremot kan en diskrepans mellan handledarnas aktivitet och doktorandernas tillfredsställelse noteras. Störst är denna vid Humanistisk fakultet och Ekonomihögskolan.

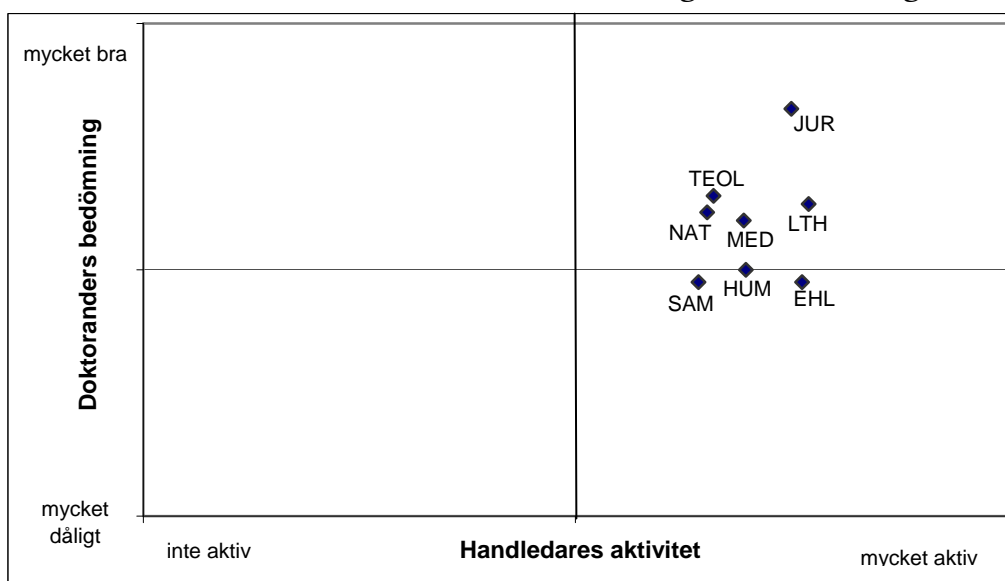
²⁰ I handledarenkäten var frågan inriktad mot publicering generellt och i doktorandbarometern tog de forskarstuderande ställning till publicering i både nationella och internationella sammanhang. De redovisade medelvärdena för forskarstudenternas bedömning bygger emellertid på maxvärdena. Detta har kommit att innebära att doktorandernas bedömning avser internationell publicering för samtliga fakulteter utom Humanistisk och Teologisk fakultet där publicering alltså framstår som mer inriktade på en nationell kontext. För de forskarstuderande vid Samhällsvetenskaplig fakultet gäller att de uttrycker samma grad av tillfredsställelse med avseende på uppmuntran till både nationell och internationell publicering.

Diagram 17: Uppmuntran till publicering.Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.

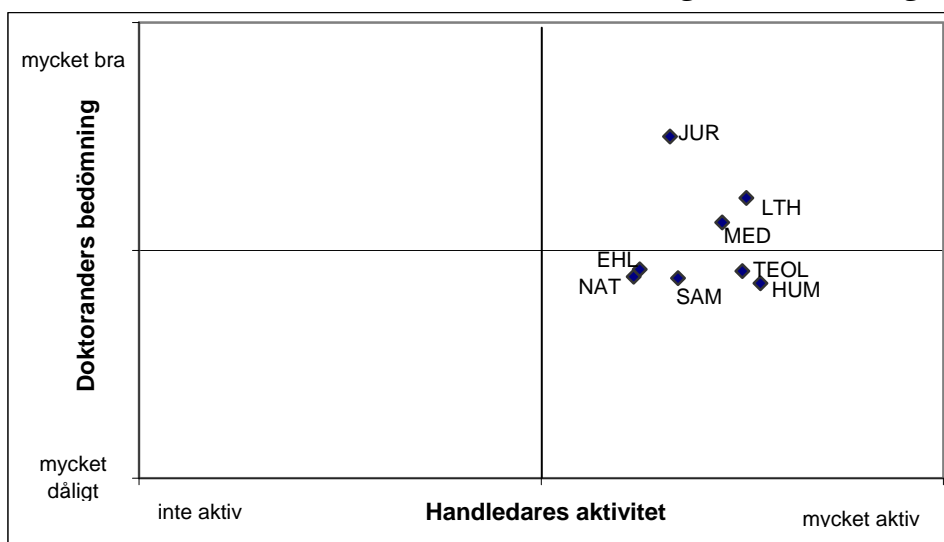
Juridisk fakultet urskiljer sig i fråga om doktoranderna genom handledningen introduceras och får tillgång till forskningsnätverk inom ämnesområdet (diagram 18). Här uppger sig handledarna vara mycket aktiva och doktoranderna är också mycket nöjda med handledningen i detta hänseende. Detta kan jämföras med förhållandena inom Ekonomihögskolan, där handledarna uttrycker samma grad av aktivitet men där doktoranderna är inte lika nöjda. En tydlig diskrepans påträffas även inom Humanistisk och Samhällsvetenskaplig fakultet. Inte heller här tycks handledarnas ansträngningar med att introducera till forskningsnätverk få motsvarande genomslagskraft i form av nöjda doktorander.

Diagram 18: Introduktion och tillgång till forskningsnätverk genom handledning. Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.

En generellt sett större diskrepans mellan handledarens aktivitet och doktorander-
nas tillfredsställelse gäller uppmuntran till presentationer av forskningsresultat utan-
för universitetet (diagram 19).²¹ Handledarna vid både Humanistisk och Teologisk
fakultet uttrycker stort engagemang samtidigt som doktoranderna inte är särskilt
nöjda. Inte heller doktoranderna vid Samhällsvetenskaplig fakultet, Ekonomihög-
skolan eller Naturvetenskaplig fakultet är särskilt nöjda med handledningen när det
gäller uppmuntran till presentationer utanför universitetet. Till skillnad från hand-
ledarna vid Teologisk och Humanistisk fakultet ger emellertid dessa handledare inte
uttryck för att de skulle vara lika aktiva inom området. Precis som i frågan om till-
gång till nätverk är doktoranderna vid Juridisk fakultet de som är mest nöjda med
handledarnas insatser.

*Diagram 19: Presentation av forskningsresultat utanför universitetet.
Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.*

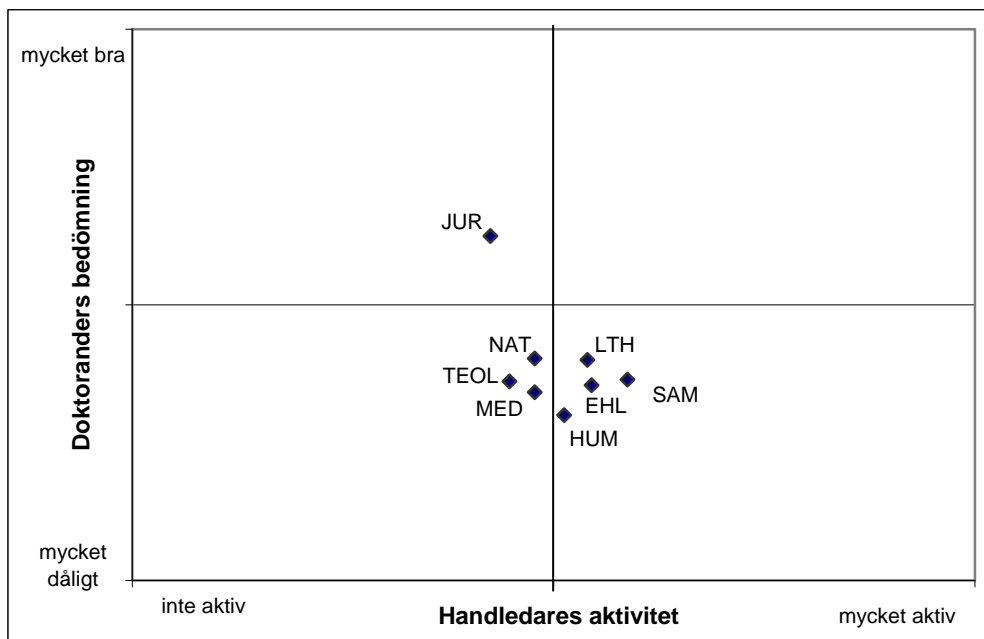

Handledarna är generellt sett mindre aktiva i fråga om framtidsriktad aktivitet som
berör doktorandernas sysselsättning efter examen²². Handledarna uppger en ganska
låg aktivitetsgrad avseende doktorandernas introduktion till arbete inom universi-
tetet och doktoranderna är inte särskilt nöjda utom vid Juridisk fakultet (diagram
20).

²¹ Eftersom presentationer av detta slag naturligtvis förutsätter att de forskarstuderande har några
resultat att presentera är de doktorander som kommit mindre än halvvägs i sina forskarstudier ex-
kluderade från redovisningen. De genomsnittliga bedömningar av hur väl handledningen funge-
rar när det gäller presentationer av forskningsresultat utanför universitetsmiljö bygger sålunda på
uppgifter från de doktorander som uppgett att de avklarat mer än 50 % av sina forskarstudier.

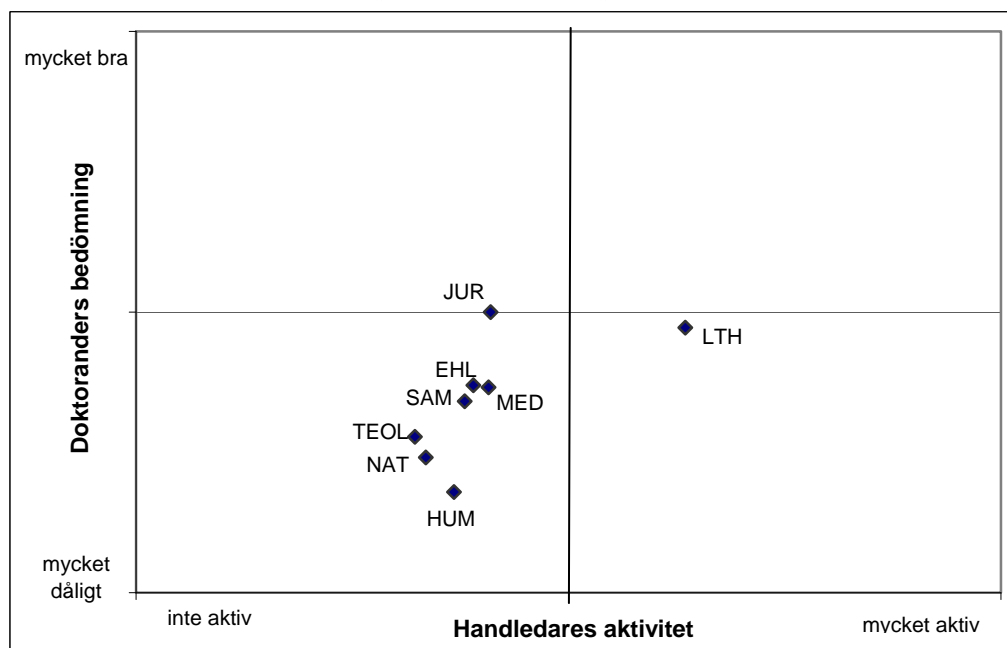
²² Mot bakgrund av att frågan om arbete är mest angelägen för doktorander som är i slutfasen av
sin avhandlingsprocess redovisas bedömningar av dem som har uppgett sig ha avklarat 75-100%
av forskarutbildningen.

Diagram 20: Introduktion till arbete inom universitetet.Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.

Handledarna uppger lägst grad av aktivitet vad gäller introduktion till arbete utanför universitetet och i detta avseende är doktoranderna också minst tillfredsställda (diagram 21). Doktorandernas ifrågasättande är särskilt påtagligt vid Humanistisk fakultet. Bortsett från Juridisk fakultet och LTH kan ett generellt missnöje emellertid uttydas bland doktoranderna vid samtliga fakulteter. I sammanhanget bör naturligtvis framhållas att handledaraktiviteten i förhållande till arbetsmarknaden utanför universitetet förutsätter både att en sådan existerar och att handledarna har kunnat identifiera den. Dessutom torde möjligheterna variera beroende på såväl fakultetshemvist och ämne som avhandlingsarbetets inriktning. Inte desto mindre pekar svaren på att kontakter med arbetslivet utanför universitetet inte är ett prioriterat moment i handledningen och att många doktorander är kritiska till detta.

Diagram 21: Introduktion till arbete utanför universitetet.Handledares aktivitet och doktoranders bedömning av handledningen.

Sammanfattningsvis framträder en tydlig skiljelinje gällande handledningens innehåll. I fråga om mera traditionella handledaruppgifter som uppmuntran till publicering och till att delta i institutionens seminarier påträffas mycket engagerade handledare och oftast nöjda eller mycket nöjda doktorander. Enligt Doktorandbarometern är de flesta doktorander också nöjda med viktiga handledningsmoment som teori- och metoddiskussioner och att få konstruktiv kritik.²³ När det gäller utåtriktade aktiviteter som att presentera forskningsresultat för åhörare utanför universitetet och framtidsriktade aktiviteter som att diskutera doktorandernas arbete efter examen är bilden en annan. Många handledare uppger ett stort engagemang i fråga om att uppmuntra till presentationer utanför universitetet. Doktoranderna är däremot inte särskilt nöjda med handledningen i detta avseende. Vad gäller introduktion till arbete inom och utanför universitetet uppger merparten av handledarna att de inte är särskilt aktiva och doktoranderna menar härom att handledningen fungerar ganska dåligt.²⁴ Att döma av Högskoleverkets (2003) Doktorandspegel avspeglar resultatet en generell problematik gällande forskarhandledning och doktorandens yrkesliv efter examen. Här framhålls att framtidsplaner i låg utsträckning diskuteras mellan handledare och doktorander vid svenska lärosäten.²⁵

²³ Doktorandbarometern, 2007.

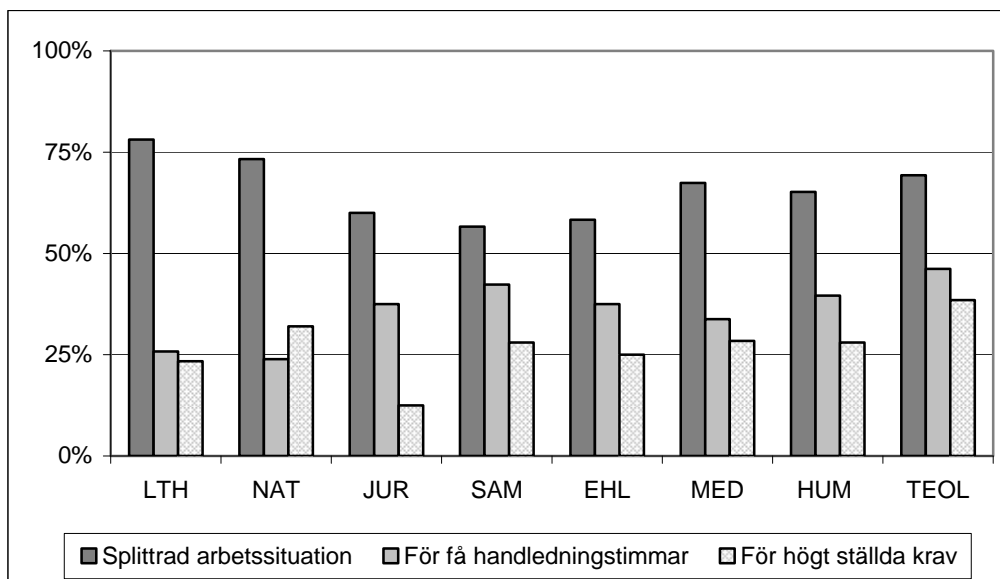
²⁴ I sammanhanget skall noteras att doktorandens karriär efter disputationen är ett prioriterat moment i Lunds universitets policyplan för forskarutbildningen. Av denna framgår att det åligger såväl institutionen i stort som handledaren att ta initiativ till doktorandens vidare karriär under utbildningstiden.

²⁵ Färre än hälften (40%) av de drygt 7000 doktorander som medverkade i Doktorandspegeln uppgav att deras handledare i hög eller mycket hög grad hade diskuterat framtidsplaner med dem.

Leva upp till doktorandernas förväntningar

Drygt nio av tio handledare menar att de oftast kan leva upp till sina doktoranders krav och förväntningar. Som den bitvisa kritiken från doktoranderna bekräftar är detta dock inte liktydigt med att de alltid gör det. Vad beror då detta på? I den mån som handledarna anser sig misslyckas med att leva upp till kraven och förväntningarna – vilka är de dominerande problemen?

*Diagram 22: Skäl till att handledarna inte alltid förmår leva upp till de forskarstuderandes krav och förväntningar. Andel handledare per fakultet.*²⁶

Resultatet visar entydigt på att handledarna lokaliserar det viktigaste problemet till omständigheter som befinner sig utanför själva handledningssituationen (diagram 22), främst ur en total arbetsituation vilken bitvis upplevs som splittrande. Detta gäller för samtliga fakulteter och pekar på den självklara omständigheten att handledningen utförs inom ramen för en tjänst vilken innefattar också andra uppgifter. Problematiken lyfts även upp i andra undersökningar. I en studie vid Linköpings universitet framkommer att handledare inte sällan erfar tidspress och att deras tid upplevs vara alltför uppsplittrad.²⁷

²⁶ Diagrammet bygger på en fråga där handledarna fick ta ställning till i hur hög grad som ett antal på förhand formulerade problem låg som grund till att de inte alltid kunde leva upp till de forskarstuderandes krav och förväntningar. I diagrammet redogörs för andelen handledare per fakultet som ”i hög” eller ”i mycket hög grad” menar att tillkortakommanden uppstår som en följd av respektive problemområde. Utöver de tre viktigaste problemen, vilka redovisas i diagrammet, fick handledarna också ta ställning till följande problem: ”för många forskarstuderande att handleda” och ”för stor diskrepans mellan de forskarstuderandes ämnesval och mitt eget forskningsområde.”

²⁷ Näslund & Engström, 1999.

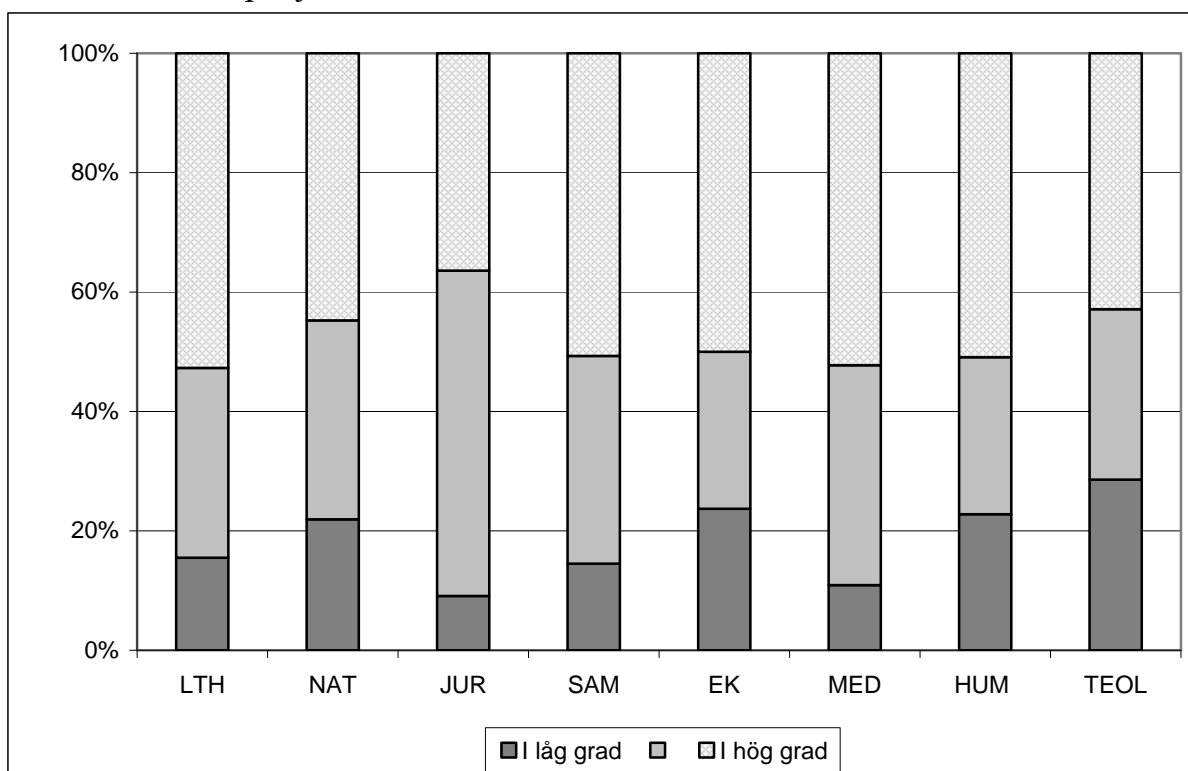
Ett annat skäl, om än inte lika framträdande, är att flera handledare menar sig ha för få timmar tilldelade för handledning. Detta anser omkring 4 av 10 handledare vid Teologisk, Samhällsvetenskaplig och Humanistisk fakultet.

Det tredje viktigaste skälet härleds till doktoranderna och påminner om den relationella aspekt som ständigt är närvarande i handledningssituationen. Om doktorandernas handledningsbehov kan tillfredsställas eller inte är givetvis nära förbundet med vilka och hur omfattande förväntningar som doktoranden riktar mot sin handledare. Handledarna uppger sig ha erfarenhet av att förväntningarna och kraven kan vara för högt ställda och anger detta som ett viktigt skäl till att man inte alltid lyckas tillfredsställa handledningsbehovet. Detta gäller i synnerhet vid Teologisk fakultet.

Diskutera förväntningar på forskarutbildningsprocessen

Att doktorandernas förväntningar på handledningen inte alltid tycks sammanfalla med den handledningsinsats som handledaren finner rimlig aktualiserar betydelsen av att parterna klargör sina utgångspunkter och försöker finna samförstånd. På ett övergripande plan kan detta förväntas ske genom en diskussion om vilka förväntningar som handledare och doktorand har på avhandlingsprocessen. Många handledare prioriterar detta slags diskussioner (diagram 23).

Diagram 23: I vilken utsträckning diskuteras förväntningarna på avhandlingsprocessen? Andel handledare per fakultet.

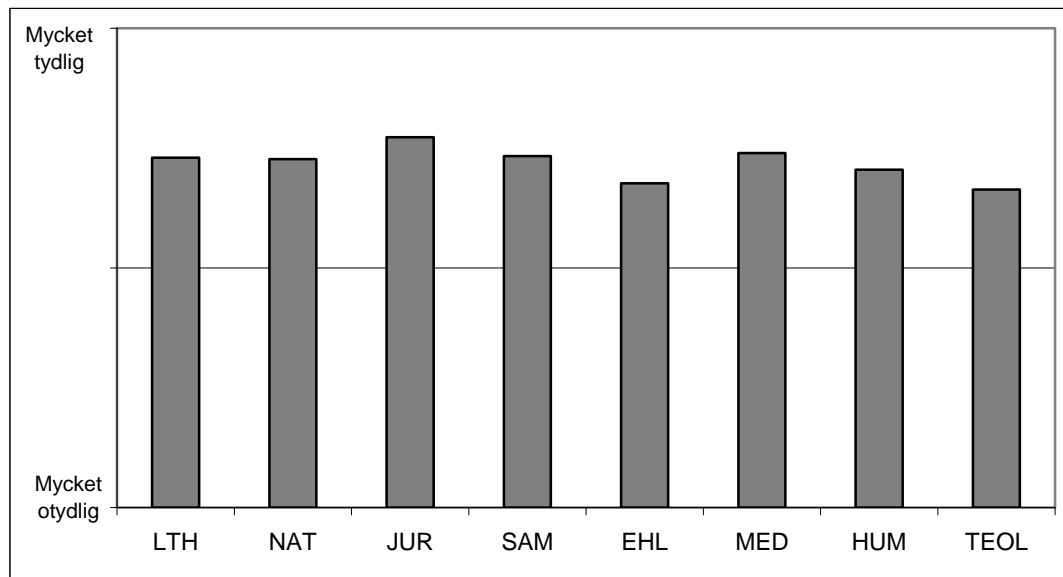
Omkring hälften av handledarna inom de flesta fakulteter uppger att de i hög grad för diskussioner med sina doktorander om förväntningarna på avhandlingsprocessen. Undantaget utgörs av Juridisk fakultet där andelen är något mindre. Betydligt färre handledare uppger att de i låg grad för sådana diskussioner. Om detta sammanfaller med otydliga roller och oklar ansvarsfördelning torde både handledningen och forskarutbildningen bli lidande.

I handledarskapets spänningsfält

I enkäten tillfrågades handledarna om de upplevde sin relation till doktoranden som klar och tydlig med avseende på fem olika aspekter. Dessa berör det egna och doktorandens ansvar i avhandlingsprocessen, vem som ansvarar för att den individuella studieplanen upprättas, rättigheter till data och material för publicering, författarordning på gemensamma publikationer samt hur professionell respektive personlig som kontakten skall vara.

Handledarna tycks ofta uppleva sin relation till doktoranderna som tydlig. Eftersom inga större skillnader föreligger mellan de olika aspekter som efterfrågades redovisas svaren i indexerad form (diagram 24).

Diagram 24: Index över handledarnas syn på klarhet och tydlighet i relation till doktoranderna.

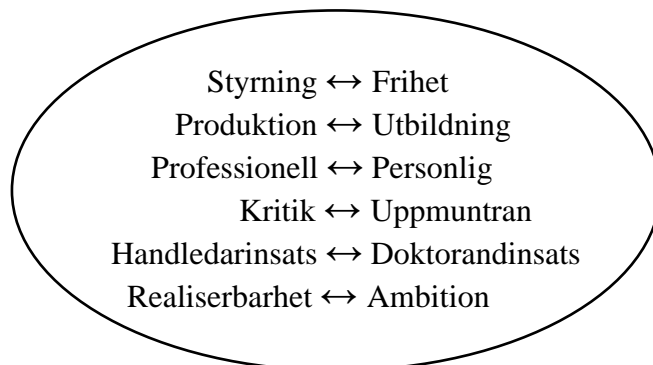
När handledarna i en öppen fråga reflekterar över utmaningarna i handledarskapet problematiseras dock relationen till doktoranderna. Flera handledare beskriver handledningen som en balansakt mellan olika intressen eller aspekter inom en rad olika områden.²⁸ Med utgångspunkt i dessa balansakter kan ett antal spänningsfält

²⁸ 52 av handledarna i undersökningen (8%) valde att lyfta fram ”balansering” som den främsta utmaningen i handledarskapet.

identifieras. Dessa sätter fokus på komplexiteter i handledaruppdraget och ger insyn i några ställningstaganden som forskarhandledare kan ställas inför. De spänningsfält som kan identifieras med utgångspunkt i handledarnas svar sammanfattas i figur 2:

Figur 2: Handledarskapets spänningsfält

Ett spänningsfält berör till vilken grad som handledaren skall styra avhandlingsprocessen och vilken grad av frihet som skall överlåtas till doktoranden. Flera handledare poängterar betydelsen av doktorandens frihet och självständighet. Samtidigt är man varse det ansvar som det innebär att vara handledare.

Att leda utan att styra – lagom självständighet hos doktoranden. (HUM)

Avvägningen mellan att hjälpa till och vara aktiv och samtidigt inte göra detta så att det påverkar doktorandens självständighet. (NAT)

Frihet under ansvar. Hur stor ska friheten vara? När ska handledaren gripa in? (Fakultet ej angiven)

Handledarna ger även uttryck för en spänning mellan vad som ofta benämns som produktion och utbildning. Å ena sidan innefattas forskarutbildningen av produktiva aspekter som att doktoranden får fram forskningsresultat och att avhandlingen färdigställs inom givna tidsramar. Å andra sidan hänvisar forskarutbildningen till utbildningsaspekter som att doktoranden kan gå vidare i utforskningen av sina resultat och nå kunskaper som sträcker sig utöver det mera avgränsade fält inom vilket avhandlingsarbetet uppehåller sig. Särskilt tydlig tycks denna spänning bli för handledare som handleder doktorander som är finansierade genom externa forskningsanslag. Med andra ord torde spänningar av dessa slag vara mest framträdande vid LTH och inom Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Som det tredje citatet visar kan kraven på produktion också medföra starkare styrning och därmed resultera i en ur handledarens synvinkel oönskad inverkan på doktorandens självständighet.

Att balansera mellan forskningsuppgift och forskarutbildning. (NAT)

Balansen mellan utbildning och vetenskaplig produktion. Då mina doktorander finansieras externt till 100% måste de vara produktiva för att jag ska kunna hålla kvar mina anslag. (MED)

Att ha råd med att låta studenten utvecklas samtidigt som man ständigt har krav från anslagsgivare att visa produktivitet. Det blir snabbast och mest effektivt om studenterna gör exakt som jag säger åt dem. Men den bästa utbildningen fås om doktoranden får tänka mer själv, och därmed också göra en del misslag. (NAT)

Vidare ger några handledare uttryck för en osäkerhet gällande den sociala relation som man blir inbegripen i och utvecklar med doktoranden. Hur mycket av en vän kan handledaren vara och hur mycket av ett mera distanserat och professionellt förhållande skall handledaren försöka etablera.

Hålla balansen mellan kamratskap och ledarskap gentemot doktoranden. (LTH)

Att både vara personlig/kollegial och ha distans. (LTH)

Inom en vetenskaplig kontext måste handledaren givetvis ha ett kritiskt förhållningssätt till doktorandens arbete och idéer. Samtidigt ställs handledaren inte sällan inför behovet att vara stödjande och uppmuntrande, inte minst när doktoranden möter motgångar eller misströstar.

Att avväga stöd och kritik på ett balanserat sätt. (SAM)

Att balansera mellan berättigad kritik och uppmuntran (HUM)

Arbets- och ansvarsfördelningen mellan handledaren och doktoranden utgör ett spänningsfält. Att handledaren skall bistå doktoranden i dennes arbete är en självklarhet. Men hur omfattande skall handledarens bidrag vara. På frågor om precis inom vilka områden och precis hur mycket som handledaren skall bidra finns inga klara och tydliga svar att tillgå. Omfattningen av handledarens respektive doktorandens insats kan stundtals vara problematiska att ta ställning till.

Den delikata balansen mellan att göra delar av arbetet själv för att öka tempo [...] och att endast coacha och stödja för utvecklingen av doktorandens personliga och vetenskapliga mognad. (MED)

Slutligen kan ett spänningsfält som berör frågan om doktorandens ambition och avhandlingsprojektets realiserbarhet identifieras. I synnerhet i avhandlingsprojektets initiala skede kan doktorandens planer vara mycket ambitiösa. Detta kan ur handledarnas synvinkel aktualisera betydelsen av att betrakta planerna i ljuset av dess genomförbarhet.

Att balansera mellan doktorandens höga initiala vetenskapliga ambitioner med realiserbarhet och doktorandens förmåga. (SAM)

Trots att dessa spänningsfält förmodligen utmanar handledarna i allmänhet kan olika handledare givetvis erfara dem på olikartade sätt och i varierad omfattning. Dessutom är närvaron av dessa spänningsförhållanden nära förbundet med vilken

doktorand som handleds. När det i ett fall kan vara problematiskt att hantera spänningen mellan frihet och styrning kan det i ett annat fall vara svårare att hantera spänningen mellan hur professionell respektive personlig som kontakten bör vara. Flera av spänningarna aktualiseras, i de förvisso få fall, där rekryteringen uppges ha brustit och doktoranden i efterhand inte bedöms som lämplig. En handledare berättar exempelvis om en doktorand som påvisade svårigheter med att hantera skrivprocessen. Problemet skärper frågan om hur stor handledarinsatsen skall vara i relation till skrivandet och hur stor insats som kan förväntas av doktoranden.

Variationer till trots visar dessa spänningsfält eller balansakter på komplexiteter i handledaruppdraget som förmodligen alla handledare har mött eller kommer att möta. Som sådana kan de tjäna som utgångspunkter för reflektioner kring handledarskapet och fungera som tankeunderlag när relationen till doktoranden betraktas och diskuteras.

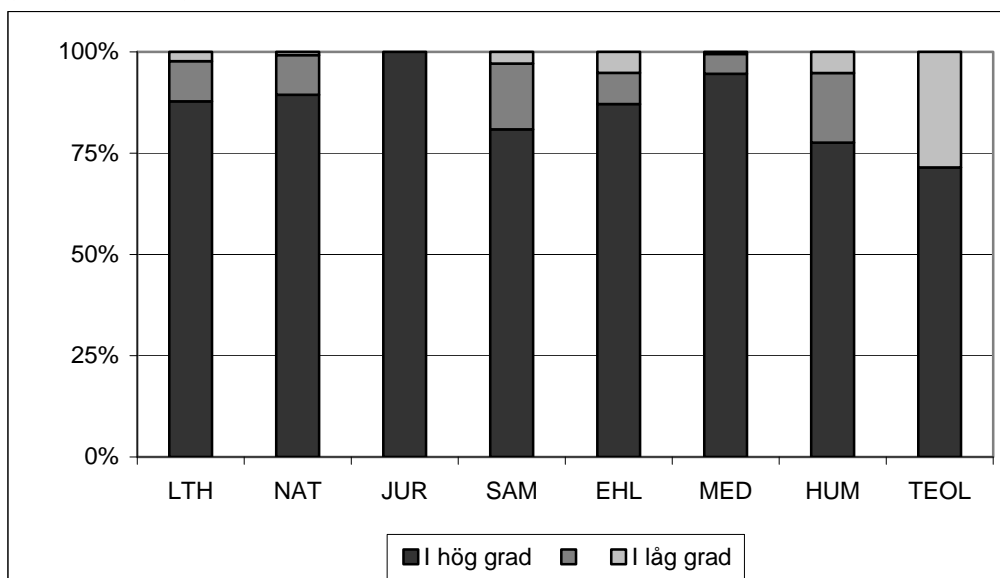
Konflikter

Mot bakgrund av komplexiteten i handledaruppdraget är konflikter mellan handledare och doktorand ingen ovanlighet och i några fall leder konflikterna till att doktoranden byter handledare. Handledarna tillfrågades i enkäten om de hade erfarenhet av att ta över handledarskap från någon annan handledare, vilket 268 eller 42 % hade. Därpå efterfrågades orsaken till övertagandet. I flera fall handlade det om att den förre handledaren hade lämnat sin tjänst på grund av t.ex. sjukdom, pensionering eller flytt. Relationsproblem mellan den förre handledaren och doktoranden var emellertid den vanligaste orsaken. Detta uppgavs av var fjärde av de handledare som tagit över handledarskap från annan handledare, vilket motsvarar något fler än var tionde totalt sett. Brister hos den förre handledaren utgjorde skäl till övertagandet i några enstaka fall. Exempel på beskrivningar av den förre handledaren är ”hopplös” och ”oengagerad”. I sammanhanget kan noteras att doktoranden inte i något fall explicit lastas för handledarbytet.

Positiva aspekter av handledarskapet

Samtidigt som forskarhandledning kan vara utmanande och understundom problematiskt lyfter handledarna fram flera positiva aspekter av att vara verksam som handledare. Ett tydligt exempel utgörs av den stora andel handledare som menar att handledaruppdraget berikar den egna forskningen.

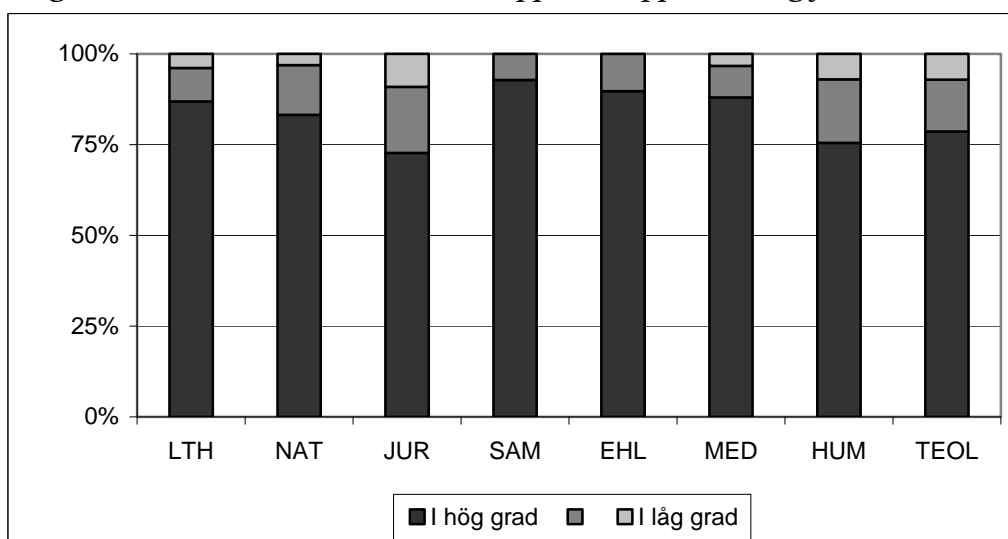
Diagram 25: Andel handledare som tycker att handledningen berikar den egna forskningen.

Den enda handledargrupp som avviker något från det generella mönstret är handledarna vid Teologisk fakultet där var fjärde anser att handledningen i låg grad berikar den egna forskningen. Det är också inom denna fakultet som handledarna i lägst utsträckning handleder doktorander inom det egna forskningsområdet (jfr diagram 10).

De allra flesta av handledarna upplever att de i hög grad uppskattas av sina doktorander och bara i några undantagsfall upplevs uppskattningen som låg (diagram 26).

Diagram 26: Andel handledare som upplever uppskattning från sina doktorander.

I en öppen fråga tillfrågades handledarna om de positiva aspekterna av att vara verksam som handledare. Drygt hälften besvarade frågan och svaren visar att handledar-

skapets glädjämnen är mångfacetterade. Det klart vanligaste glädjämnet är möjligheten att bidra till och få följa den handleddes väg från ofta ung doktorand till att bli en självständig forskare. Detta uppges av hälften eller fler av de svarande handledarna. Flera handledare ger dessutom uttryck för en prestigelös och förväntansfull hållning till doktorandens utveckling då de framhåller en önskan om att doktoranden skall utvecklas till en mer framgångsrik forskare än vad de själva anser sig vara. Många handledare framhåller därutöver att de personligen utvecklas under avhandlingsprocessen, andra ger uttryck för den intellektuella stimulansen i form av det vetenskapliga samtalet och idéutbytet medan ytterligare någon framhåller glädjen i att tillsammans med en doktorand driva forskningen och kunskapsutvecklingen inom ämnesområdet framåt. I sammanhanget skall emellertid också nämnas att någon handledare gav uttryck för synsätt som kan vara mer problematiska. En av handledarna angav till exempel att den mest positiva aspekten av handledarskapet är tillgången till ”billig arbetskraft”.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

En annan viktig aspekt av forskarhandledning står att finna i den institutions- och forskarutbildningsmiljö inom vilken handledningen bedrivs. Miljön står i relation till handledningen på flera sätt. Som tidigare nämnts innebär en institutions- eller forskarutbildningsmiljö med uppenbara tillkortakommanden försvårande omständigheter för handledningen. Om det till exempel finns brister i seminariekulturen och en brist på öppenhet i det intellektuella klimatet blir handledaren och den forskarstuderande utlämnade till varandra och en sådan isolering kan bli problematisk för såväl handledare och doktorand som den relation som parterna etablerar. I praktiken, skriver Bargholtz m.fl. (1994), ges handledning även av andra som inte i formell mening är doktorandens handledare. Därför är den miljö där forskarutbildningen bedrivs av stor betydelse och handledarna har mot denna bakgrund en gemensam och viktig uppgift i att skapa en god intellektuell miljö i vilken doktoranderna integreras. Ur ett handledarperspektiv har miljön därtill betydelse för handledarens möjlighet att vid behov diskutera handledningsrelaterade problem med sina kollegor. Om handledaren har ett nätverk av kollegor att tillgå torde det inte innebära några problem att föra detta slags diskussioner. Om miljön inte tillåter kan den enskilde handledaren emellertid bli lämnad ensam med sådana frågor kring handledningen som han eller hon upplever behov av att dryfta med någon annan.

Hur upplever då handledarna den institutions- och forskarutbildningsmiljö som de verkar inom? Vilka är forskarutbildningsmiljön starka och svaga sidor? Hur bedömer handledarna att det vetenskapliga samtalet på institutionen/avdelningen fungerar? Har handledarna behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor med sina kollegor och finns det i så fall något forum eller ett informellt nätverk att tillgå vid institutionen/avdelningen?

Positiva och negativa aspekter av forskarutbildningsmiljön

Många av handledarna lyfter fram positiva aspekter av den forskarutbildningsmiljö som de bedriver sin handledning inom.²⁹ I sammanhanget framhåller flera handledare att forskningen som bedrivs vid institutionen eller avdelningen håller hög vetenskaplig kvalitet. I synnerhet inom LTH och inom Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet betonas dessutom att miljön har en internationell prägel. Vid dessa fakulteter är det ingen ovanlighet att handledarna beskriver forskarutbildningsmiljön som befinnande sig i den internationella forskningsfronten. I övrigt står inga fakultetsvisa mönster att urskilja. Flera handledare beskriver ”atmosfären” eller ”kli-

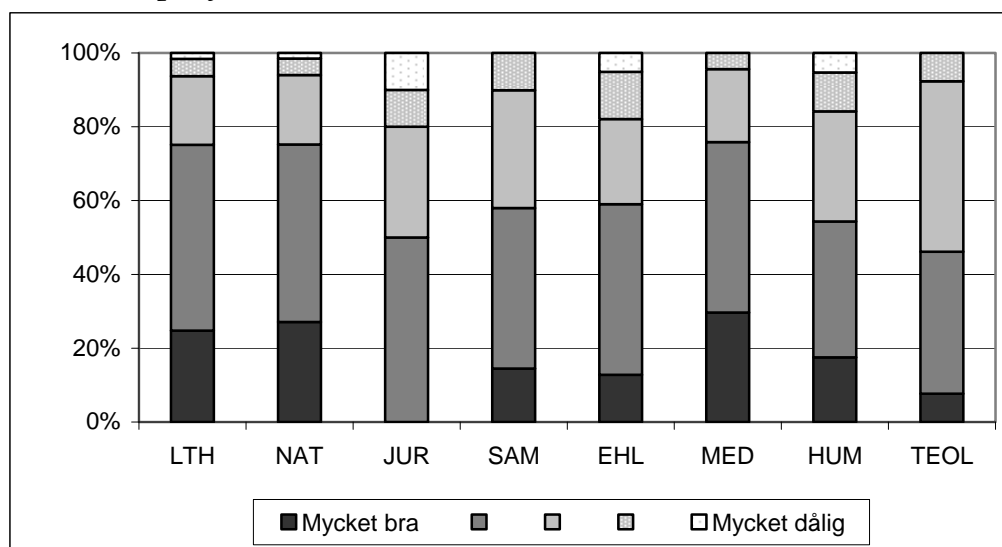
---

²⁹ För att få en närmare uppfattning om forskarutbildningsmiljön ombads handledarna i en öppen fråga att beskriva den i termer av såväl positiva som negativa aspekter. Totalt 228 handledare eller 34% kommenterade frågan om positiva aspekter.

matet” i allmänhet i positiva termer, andra lyfter fram ett gott och välfungerande samarbete, någon framhåller en välutvecklad infrastruktur i form av t.ex. bibliotekstjänster, medan ytterligare någon betonar det stora engagemang som präglar forskningsinsatserna.

När handledarna ger sin allmänna bedömning av hur forskarutbildningsmiljön fungerar är de flesta nöjda. Emellertid står tydliga fakultetsvisa variationer att finna. Särskilt positiva är handledarna vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Här uppger omkring 3 av 4 handledare att forskarutbildningsmiljön fungerar bra eller mycket bra (diagram 27). Vid Juridisk fakultet påträffas inte någon som anser att miljön är mycket bra medan någon anser att den är mycket dålig.

Diagram 27: Bedömning av hur forskarutbildningsmiljön fungerar. Andel handledare per fakultet

Problematiken kan hänga samman med att Juridisk fakultet inrymmer få doktorander. Bargholtz m.fl. (1994) framhåller att den större miljön har flera fördelar gentemot den mindre. I den större miljön underlättas regelbundna möten, seminarier och informella samtal. I större miljöer, skriver Bargholtz, kan man också låta det slutliga valet av handledare i större utsträckning bli avhängigt avhandlingens problemformulering. Enligt handledarnas utsagor är det ringa antalet doktorander dock inte det enda som är problematiskt. En handledare vill till exempel se en ökad omvärldskontakt, en annan pekar på bristfälliga sociala relationer och ytterligare någon framhåller betydelsen av en fungerande ledning och organisation i förhållande till forskarutbildningen.³⁰ Även bland handledarna vid Teologisk fakultet påtalas att antalet doktorander är för få och att detta är ett problem. Dessutom uppger någon att kursutbudet för doktoranderna är mycket begränsat och ytterligare någon pekar

³⁰ Uppgiften är hämtad från den öppna fråga i enkäten som berör negativa miljöaspekter. Totalt 221 handledare eller ca 33 % kommenterade frågan om negativa aspekter och 228 handledare eller ca 34 % kommenterade frågan om positiva aspekter

på att det finns relationsproblem vilka har negativ inverkan på forskarutbildningsmiljön.³¹

Handledarna vid Juridisk och Teologisk fakultet är dock inte ensamma om att ge uttryck för problem i förhållande till forskarutbildningsmiljön. Enstaka handledare vid samtliga övriga fakulteter upplever exempelvis att de sociala relationerna på institutionen eller avdelningen är ansträngda. Dessutom betraktas ett ringa antal doktorander som ett problem inom fler fakulteter än Juridisk och Teologisk. Problemet påtalas även av handledare inom Humanistisk och Samhällsvetenskaplig fakultet samt Ekonomihögskolan och i flera fall kombineras det med en tydlig oro över ekonomiska trångmål, antagningsstopp och en seminarieverksamhet som därigenom befolkas av allt färre doktorander.

Inga nyantagningar p.g.a resursbrist, seminariet avfolkas efter hand. (HUM)

För lite resurser. För få doktorander inom området. (EHL)

Stagnerande miljö till följd av tre års nollintag. (SAM)

Även handledare inom LTH och Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet upplever den ekonomiska situationen som pressande och problematisk.³²

Obefintlig ekonomisk tilldelning. (LTH)

Brist på finansiering av forskarstudenter och post.doc. (MED)

Osäker finansiering (alltmer extern) skapar otrygghet i hela miljön. (NAT)

Mot denna bakgrund kan noteras att handledare vid samtliga fakulteter beskriver ekonomiska trångmål som en allvarlig problematik i förhållande till forskarutbildningsmiljön. Samma problem påträffas i andra studier kring forskarhandledning. I studier vid Linköpings universitet beskrivs exempelvis att de ekonomiska frågorna står i fokus när de medverkande handledarna reflekterar över problem i förhållande till forskarutbildningen.³³ Särskilt poängteras bekymmer kring hur man skall finansiera och finna tjänster för doktoranderna.

En annan återkommande problematik berör den egna arbetssituationen. Vid samtliga fakulteter utom Ekonomihögskolan väljer handledare att beskriva den egna arbetssituationen som en negativ aspekt av forskarutbildningsmiljön. Problemet beskrivs i termer av att man upplever sig vara splittrad mellan olika arbetsuppgifter och att man har en hög arbetsbelastning. Dessutom framför några handledare kritik

---

³¹ 14% av handledarna vid Teologisk fakultet och var tredje av de som kommenterat frågan om negativa aspekter av forskarutbildningsmiljön lyfter fram brister i kursutbudet för doktorander som ett problem.

³² Av de handledare som kommenterat frågan om negativa miljöaspekter uppger var fjärde vid både LTH och Medicinsk fakultet en ekonomiskt ansträngd situation. Detta svarar mot totalt 14% av handledarna vid LTH och 7% av handledarna vid Medicinsk fakultet.

³³ Näslund & Engström, 1999; Perselli, 2000.

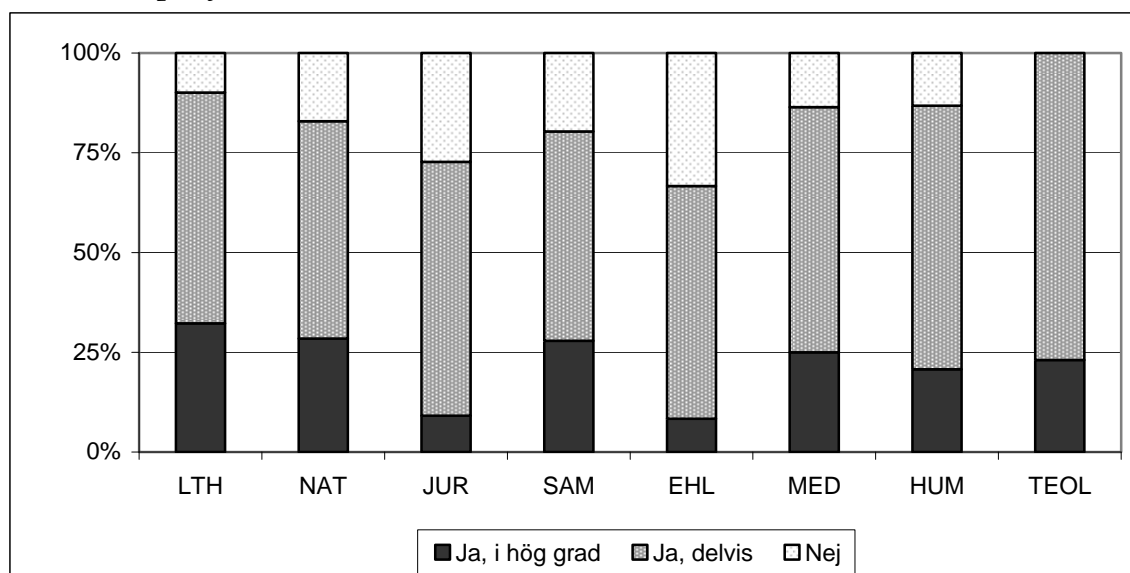

mot vad som upplevs som en växande byråkrati.³⁴ Handledarna vid Naturvetenskaplig fakultet uppger i högre utsträckning än vid andra fakulteter den egna arbetsituationen som ett problem .

Handledarnas arbetssituation

Att flera handledare framhåller den egna arbetsituationen som stundtals problematisk påminner om att handledarskapet är en arbetsuppgift bland flera varför den totala arbetsituationen givetvis har inverkan på den handledning som bedrivs. Handledarna i undersökningen vittnar om långa arbetsveckor. Vid samtliga fakulteter arbetar handledarna i genomsnitt över 50 timmar i veckan. Med en genomsnittlig veckoarbetstid på 55 timmar uppger sig handledarna vid Medicinsk fakultet arbeta mest. Sett till den totala arbetsituationen är det ingen ovanlighet att handledare i hög grad upplever sig vara stressade (diagram 28).

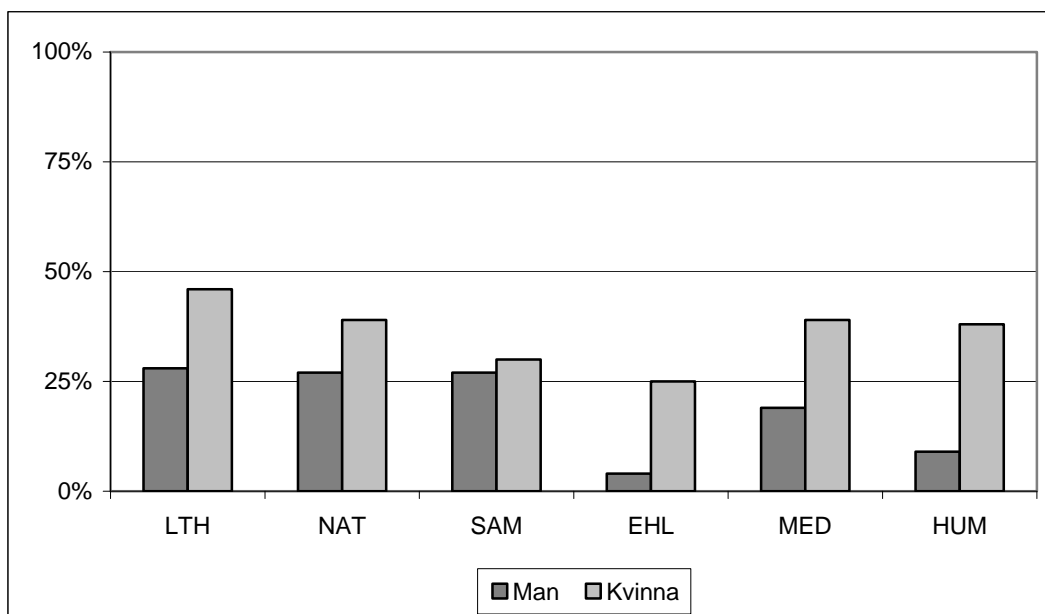
Diagram 28: Handledarnas upplevda stress avseende total arbetsituation. Andel handledare per fakultet.

Minst andel handledare som erfar hög grad av stress återfinns vid Juridisk fakultet och Ekonomihögskolan. De kvinnliga handledarna uttalar stress i arbetet i högre utsträckning än de manliga (diagram 29). Störst är skillnaden inom Ekonomihögskolan och Humanistisk fakultet, men är också påtaglig inom LTH och Medicinsk fakultet.

³⁴ Några handledare kritiserade handledarundersökningen med utgångspunkt i att den betraktades som en del i en växande byråkrati. En annan handledare var generellt kritisk till utvärderingar och policydokument. Istället efterlystes handlingskraft när problem och missförhållanden uppdagades. Detta betraktades emellertid som en bristvara.

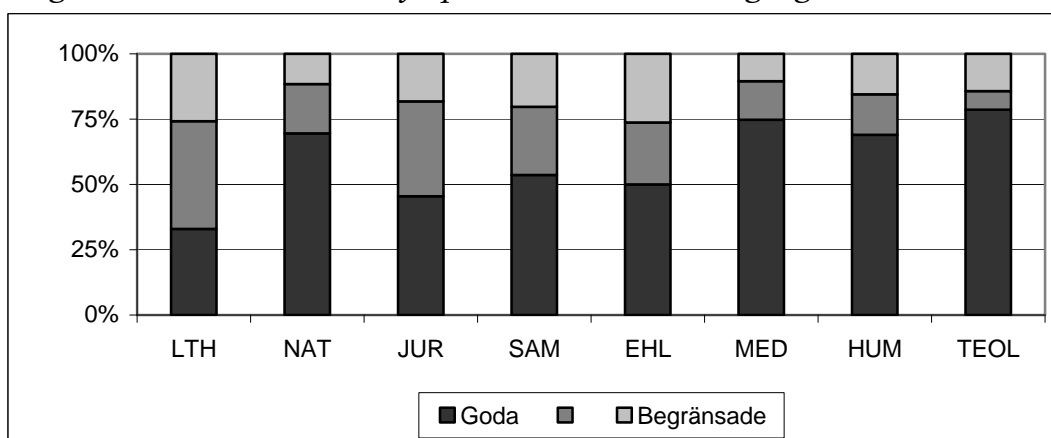
Diagram 29: Andel kvinnor och män som upplever stress avseende den totala arbetsituationen.³⁵

Tillgång till seminarier och forskarutbildningskurser

En viktig aspekt av forskarutbildningsmiljön är i vilken mån den ger doktoranderna tillgång till seminarier och erbjuder dem forskarutbildningskurser. Inom flertalet fakulteter menar merparten att doktorandernas tillgång till seminarier är goda (diagram 30). Särskilt nöjda är handledarna vid Teologisk och Medicinsk fakultet. Inom andra fakulteter påtalar handledarna problem avseende tillgången till seminarier. Detta gäller särskilt vid LTH där bara var tredje menar att doktorandernas tillgång till seminarier är goda medan en fjärdedel explicit uttrycker att seminarieverksamheten är begränsad.

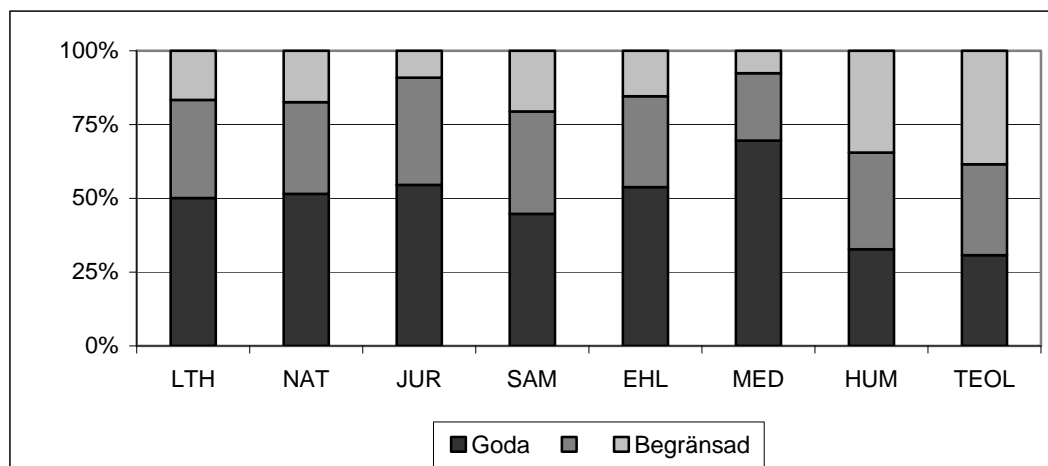
Diagram 30: Handledarnas syn på doktorandernas tillgång till seminarier.

³⁵ Av anonymitetsskäl redovisas inte Juridisk och Teologisk fakultet i diagram 26.

Gällande doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser urskiljer sig å ena sidan Humanistisk och Teologisk fakultet (diagram 31), där bara omkring 30% anser att tillgången till forskarutbildningskurser är goda. Å andra sidan urskiljer sig Medicinsk fakultet där nästan 75% av handledarna är tillfredsställda med doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser.

Diagram 31: Handledarnas syn på doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser

Det vetenskapliga samtalet

Ett annat viktigt inslag i forskarutbildningsmiljön utgörs av det vetenskapliga samtal som pågår på den institution eller avdelning där handledningen bedrivs. I handledarenkäten ombads handledarna att bedöma det vetenskapliga samtalet på deras institution/avdelning utifrån en rad aspekter. För att möjliggöra jämförelser med doktorandernas perspektiv ombads doktoranderna att bedöma samma aspekter i Doktorandbarometern. Resultaten visar på flera komplexa mönster (diagram 32 A-D).

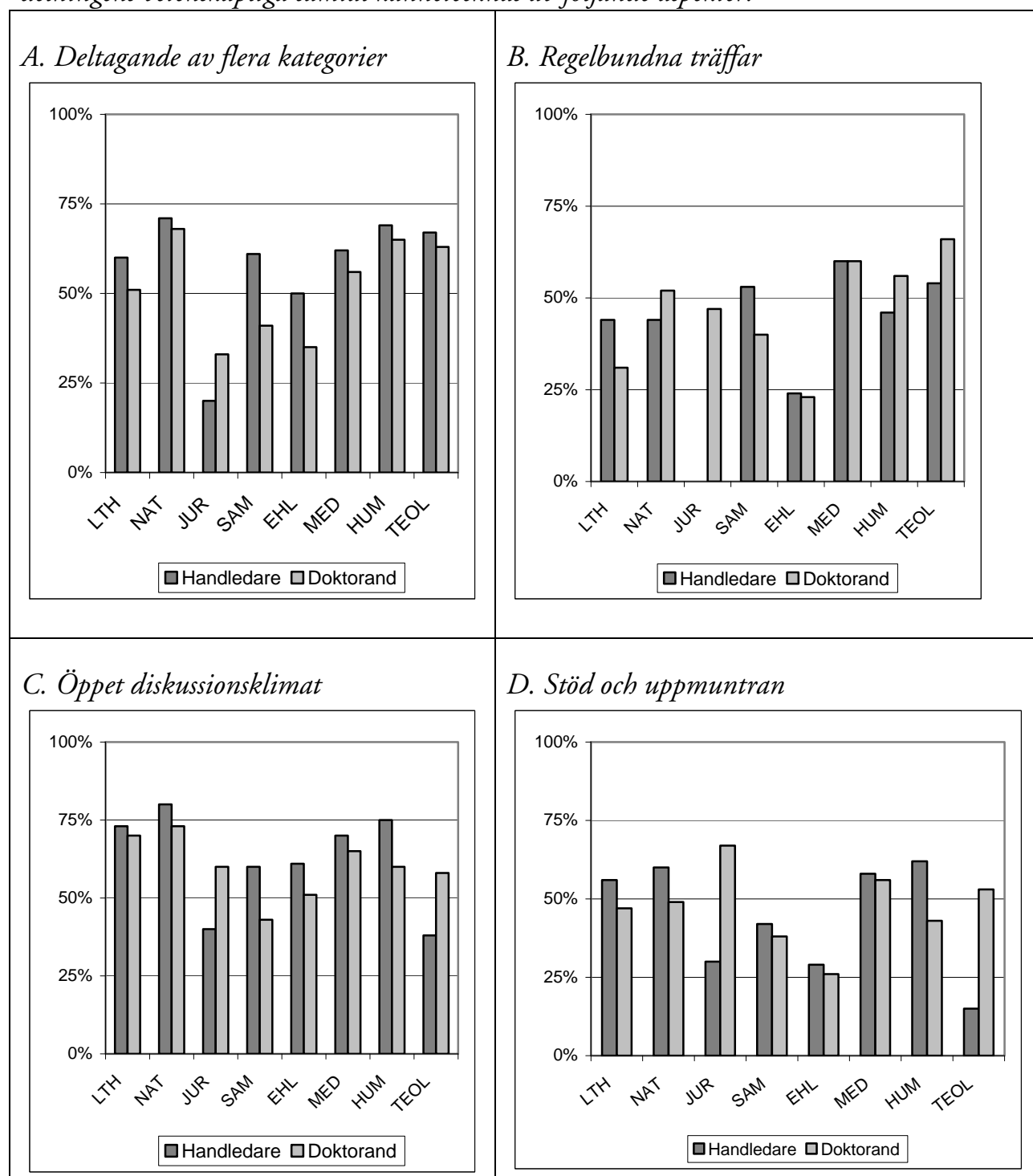
En viktig aspekt av det vetenskapliga samtalet handlar om vem som deltar. Är deltagandet brett i den meningen att flera kategorier av anställda – såsom professorer, docenter, adjunkter och doktorander – deltar? Eller kännetecknas deltagandet av att vissa grupper uteblir eller känner sig exkluderade? Inom nära på samtliga fakulteter menar hälften eller fler av handledarna att flera olika kategorier deltar (diagram 32A). Även om det vid många fakulteter föreligger en relativt stor samstämmighet är doktoranderna vid Samhällsvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan något mer återhållsamma i sin bedömning. Vid Samhällsvetenskaplig fakultet menar 60% av handledarna men bara 40% av doktoranderna att flera kategorier deltar. Motsvarande skillnad finns vid Ekonomihögskolan. Vid Juridisk fakultet menar vare sig handledarna eller doktoranderna att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av ett deltagande av flera kategorier. Doktoranderna är trots detta betydligt mer nöjda än handledarna i detta avseende.

Det föreligger stora fakultetsvisa skillnader i fråga om regelbundenhet i mötestillfällena (diagram 32B). Vid Medicinsk fakultet är den övervägande delen av handledarna och doktoranderna överens om att regelbundna träffar kännetecknar det vetenskapliga samtalet. Stor samstämmighet råder mellan handledargruppen och doktorandgruppen även vid Ekonomihögskolan. Men här är resultatet det omvända. Blott var fjärde doktorand och handledare uppger att regelbundna mötestillfällen förekommer. Vid övriga fakulteter är handledarna och doktoranderna inte lika överens. Inom både Samhällsvetenskaplig fakultet och LTH är det något vanligare att handledarna anser att mötestillfällena återkommer med regelbundenhet än vad doktoranderna gör. I detta avseende tycks doktoranderna vid LTH vara särskilt kritiska, eftersom färre än var tredje menar att mötestillfällena återkommer med regelbundenhet. För Humanistisk, Teologisk, Naturvetenskaplig och Juridisk fakultet gäller omvänt förhållande. Här är alltså doktoranderna mer tillfreds än handledarna. Skillnaden är mycket påtaglig vid Juridisk fakultet. Här menar ingen av handledarna men nästan hälften av doktoranderna att det vetenskapliga samtalet förs inom ramen för en regelbunden mötesstruktur.

Vid LTH och inom Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet är de flesta av handledarna och doktoranderna ganska överens om att det vetenskapliga samtalet kan föras i ett öppet diskussionsklimat (diagram 32C). I övrigt föreligger större skillnader mellan handledargruppens och doktorandgruppens bedömningar. Inom såväl Ekonomihögskolan som Humanistisk som Samhällsvetenskaplig fakultet är doktoranderna mindre tillfredsställda med öppenheten än handledarna. Skillnaden till trots skall noteras att en jämförelsevis större andel av handledarna och doktoranderna vid Humanistisk fakultet betraktar samtalsklimatet som öppet. Vid Juridisk och Teologisk fakultet råder det omvända förhållandet. Inom båda dessa fakulteter uppger omkring 60 % av doktoranderna att samtalsklimatet är öppet medan omkring 40 % av handledarna är av samma uppfattning. I detta avseende är alltså doktoranderna mer tillfredsställda än handledarna.

Att handledarna vid Teologisk och i synnerhet Juridisk fakultet tycks vara mindre tillfredsställda med det vetenskapliga samtalet än doktoranderna upprepar sig i fråga om samtalsklimatet kännetecknas av stöd och uppmuntran (diagram 32D). Drygt var fjärde handledare vid Juridisk fakultet och ännu färre vid Teologisk fakultet menar att stöd och uppmuntran är kännetecknande för det vetenskapliga samtal som förs i den miljö där de är verksamma. Skillnaden mot de betydligt mer tillfredsställda doktoranderna är påtaglig. Vid Juridisk fakultet menar 7 av 10 doktorander att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran och av samma uppfattning är hälften av doktoranderna vid Teologisk fakultet. Vid Ekonomihögskolan anser endast var fjärde handledare och doktorand att de är verksamma i en stödjande och uppmuntrande miljö. Liknande förhållande tycks råda inom Samhällsvetenskaplig fakultet. Här menar färre än hälften, omkring 4 av 10, i både handledargruppen och doktorandgruppen att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran.

Diagram 32 A-D: Andel handledare och doktorander som anser att institutionens/ avdelningens vetenskapliga samtal kännetecknas av följande aspekter.³⁶

Sammantaget framkommer att många handledare och doktorander är tillfredsställda med det vetenskapliga samtalet på den institution eller avdelning där de är verk-

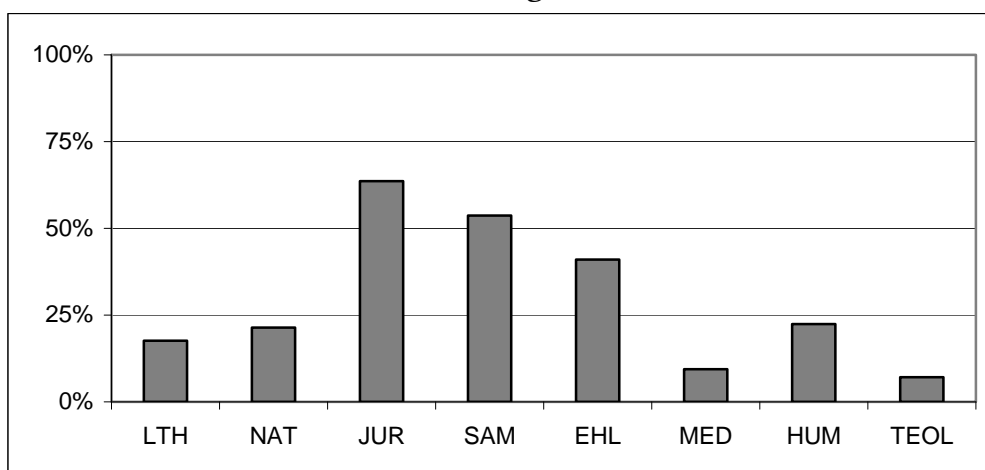
³⁶ I handledarenkäten och doktorandbarometern bedömde parterna i vilken utsträckning som det vetenskapliga samtalet kännetecknades av de redovisade aspekterna utifrån en femgradig skala där 1 motsvarade det lägsta värdet och 5 det högsta. I diagrammet redovisas andelen handledare och doktorander som valt alternativen 4 och 5.

samma. I synnerhet vid Medicinsk fakultet ger den största andelen i både handledargruppen och doktorandgruppen uttryck för att de är nöjda med det vetenskapliga samtalet. Inom flera fakulteter kan emellertid en förhållandevis stor diskrepans mellan handledargruppens och doktorandgruppens bedömningar noteras. Handledarna vid Samhällsvetenskaplig fakultet tycks överlag vara mer nöjda med det vetenskapliga samtalet än vad doktoranderna är. Samma tendens kan iakttas vid flera av de övriga fakulteterna. För Juridisk och Teologisk fakultet är förhållandena de omvända. Här är en stor andel handledare kritiska till det vetenskapliga samtalet ur flera aspekter. Däremot delas de ofta negativa uppfattningarna inte av doktoranderna. Detta kan ha flera förklaringar. I den mån som missnöjet tyder på ansträngningar i samtalskulturen inom handledarkollegiet förefaller detta inte ha spilt över på doktorandgruppen. En annan förklaring kan vara att den interna sammanhållningen och diskussionsklimatet i doktorandgruppen är gott. Ytterligare en förklaring kan vara doktorandernas tillgång till handledare. För doktoranderna kan möten med handledarna betraktas som en del av det vetenskapliga samtalet och om doktoranderna är nöjda med dessa torde bedömningen av samtalet påverkas i en positiv riktning.

Schemalagda möten som berör handledning och tillgång till informellt handledarnätverk

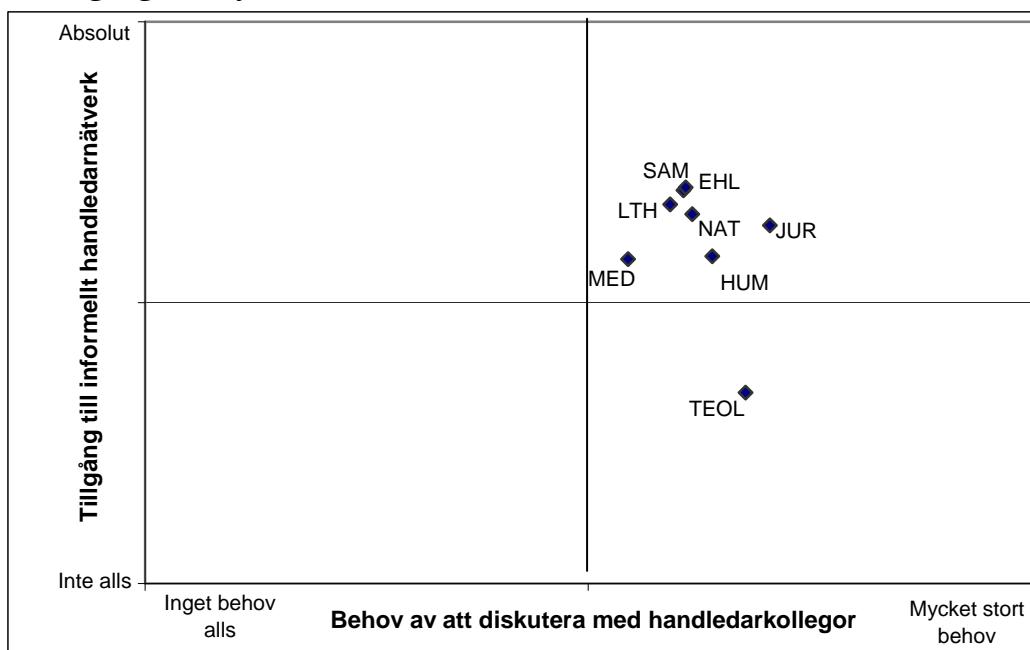
Att handledaruppdraget kan vara komplext aktualiserar betydelsen av att ha möjlighet att diskutera handledningsrelaterade frågor med kollegor. Om sådana behov föreligger kan diskussionerna naturligtvis vara både formellt arrangerade eller spontant uppkomna. Gällande formellt arrangerade möten tycks dessa vara starkt begränsade vid flera fakulteter (diagram 33). Bara vid Juridisk fakultet och Ekonomihögskolan uppger en majoritet av handledarna att deras institution eller avdelning arrangerar möten som direkt berör handledningsrelaterade frågor. Vid Medicinsk och Teologisk fakultet anser färre än var tionde att de är verksamma i en miljö där det arrangeras särskilda handledarträffar.

Diagram 33: Andel handledare som uppger att institutionen/avdelningen anordnar möten som berör handledning

Däremot uppger merparten av handledarna att de har tillgång till ett informellt nätverk av andra handledare och att de inom ramen för detta kan diskutera handledningsrelaterade frågor. Detta gäller emellertid inte för alla och fakultetsvisa skillnader finns. Mest problematisk tycks situationen vara inom Teologisk fakultet. Här uttrycker flera handledare ett behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor. Samtidigt upplever de en begränsad tillgång till ett informellt handledarnätverk (diagram 33).

Diagram 34: Handledares behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor och tillgång till informellt handledarnätverk.

Handledning i praktiken

Samtidigt som handledning utformas i mötet mellan handledare och doktorand och präglas av forskarutbildningsmiljön omgärdas forskarhandledning av en rad föreskrifter och regler. I samma utsträckning som dessa efterföljs verkar de dessutom tillbaka på såväl handledningstillfällena som miljön. I det följande fokuseras på några centrala föreskrifter och mål som anges i Högskoleförordningen och Lunds universitets policy för forskarutbildningen. Med utgångspunkt i dessa redovisas i vilken utsträckning handledare tagit del av någon handledarutbildning och i vilken grad som utbildningen upplevts som ett stöd i förhållande till det fortsatta handledarskapet. Vidare diskuteras den individuella studieplanen i termer av hur väl den fungerar. Dessutom redovisas hur såväl handledare som doktorander bedömer arbetet med studieplanen utifrån de aspekter som den förväntas innehålla. Därefter beskrivs förekomsten av biträdande handledarskap samt handledarnas erfarenheter av samarbete mellan huvudhandledare och biträdande handledare. Avslutningsvis redovisas förekomsten av en miniminorm för antalet handledningstimmar, vilket anges som ett mål i Lunds universitets policy för forskarutbildningen.

Handledarutbildning

Ett centralt mål i både Högskoleförordningen och Lunds universitets policy för forskarutbildningen är att forskarhandledare skall genomgå en introduktionskurs avseende handledarskap. I Högskoleförordningen anges att ”Ett universitet eller en högskola som anordnar utbildning på forskarnivå skall anordna utbildning av handledare. Minst en av handledarna för en doktorand skall ha genomgått en sådan utbildning eller av fakultetsnämnden bedömts ha motsvarande kompetens.”³⁷ I universitets policyplan anges att ”alla handledare vid Lunds universitet skall ha genomgått introducerande utbildning för forskarhandledare.”³⁸

Vid Lunds universitet anordnas introducerande handledarutbildning i form av både fakultetsspecifika och fakultetsgemensamma kurser och nästan tre av fyra handledare i undersökningen har tagit del av någon av dessa (diagram 35). En mindre andel av handledarna har både genomgått handledarutbildning vid Lunds universitet och någon annan handledarutbildning. Färre än var fjärde saknar helt formell handledarutbildning.

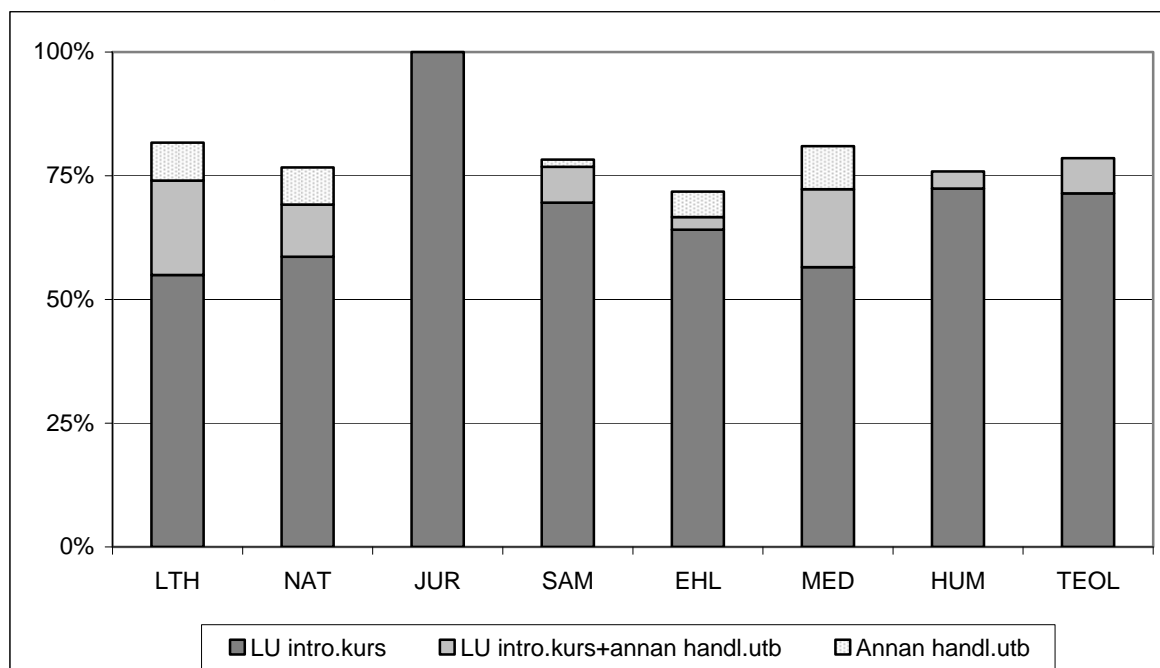
---

³⁷ Högskoleförordningen 1993:100, (2006:1053), 6:32.

³⁸ Lunds universitets policy för forskarutbildningen (2006-06-21). Dnr IA 29/5039 2005.

Diagram 35: Andel handledare som deltagit i LU:s introduktionskurs eller annan handledarutbildning

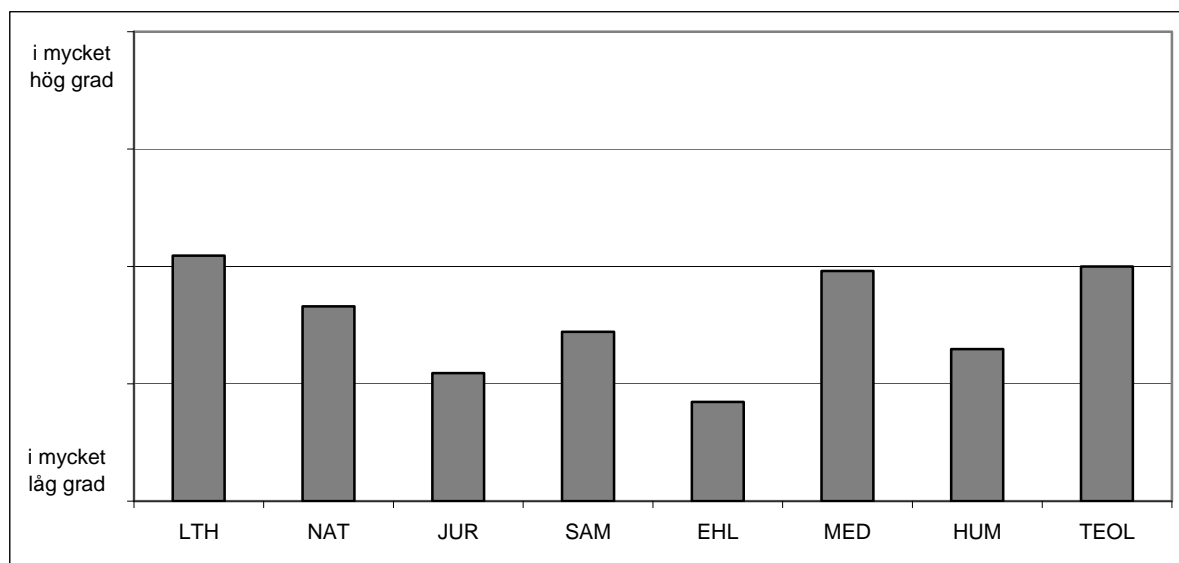

Vid Juridisk fakultet har samtliga deltagit i universitetets handledarutbildning. I övrigt varierar handledarnas deltagande mellan 67 % för Ekonomihögskolan och 79 % för Teologisk fakultet. Vid LTH och Medicinsk fakultet återfinns den största andelen handledare som genomgått någon annan handledarkurs. I båda fallen gäller detta för en tredjedel av handledarna.

Samtidigt som många handledare deltagit i universitetets handledarutbildning tycks flera vara tveksamma till behållningen. I enkäten efterfrågades om utbildningen varit till något stöd i handledarskapet och i detta avseende ifrågasätts den av en majoritet av handledarna (diagram 36).³⁹

³⁹ Det fakultetsövergripande medelvärdet är 2,4 på en femgradig skala.

Diagram 36: Handedarnas syn på om universitets handledarutbildning fungerat som ett stöd i handledarskapet.

Handledarna vid LTH samt Medicinsk och Teologisk fakultet förefaller vara mer tillfredsställda med universitets handledarutbildning än handledarna vid övriga fakulteter, där merparten är skeptiska till utbildningens stödjande funktion. Särskilt skeptiska förefaller handledarna vid Ekonomihögskolan och Juridisk fakultet att vara.

Att merparten av handledarna uppger en begränsad behållning av universitets handledarutbildning är inte liktydigt med att alla skulle vara missnöjda. Totalt sett upplever drygt en fjärdedel att handledarutbildningen fungerat som ett betydande stöd för deras fortsatta handledning. Framförallt har den enskildes handledarerfarenhet stor betydelse för hur utbildningen bedöms. Ju fler doktorander som handletts fram till examen, i desto mindre utsträckning anses universitets handledarutbildning ha varit ett stöd i handledarskapet.⁴⁰ Med ökad praktisk erfarenhet tycks handledarna således ställa andra krav på utbildningen.

Olikheter i handledarerfarenhet ger olikheter i utbildningsbehov

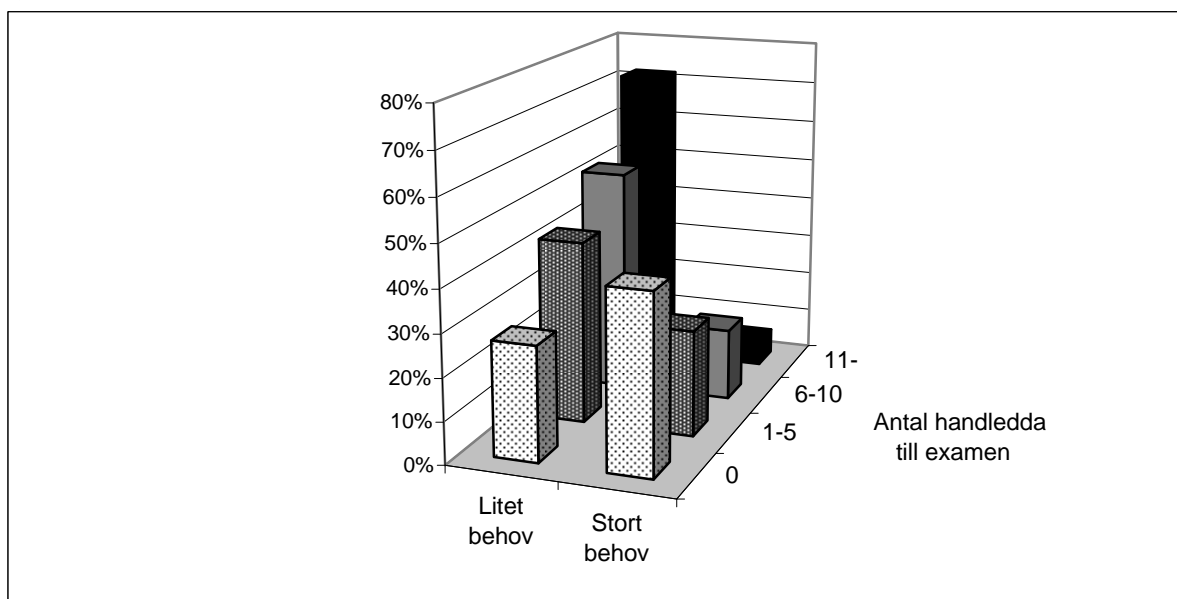
När handledarnas ifrågasättande av introduktionskursen diskuteras är det också viktigt att väga in att många handledare ger uttryck för ett begränsat utbildningsbehov. Efter att ha intervjuat handledare från Linköpings universitet konstaterar exempelvis Perselli att handledare kan vara allmänt skeptiska till att delta i pedago-

⁴⁰ Förhållandet gäller för både män och kvinnor. Handedarna bedömde i vilken utsträckning som handledarskapet fungerat som stödjande för deras fortsatta handledning utifrån en femgradig skala där 1 motsvarade "i mycket låg grad" och 5 "i mycket hög grad". Medelbedömningen av dem som ännu inte handlett någon till examen var 3,1 för kvinnliga handledare och 3,0 för manliga handledare. För de som uppgav att de handlett 6-10 doktorander till examen var medelbedömningen 2,3 för kvinnor och 2,2 för män.

giska kurser⁴¹ och ställa sig frågande till att man skulle bli en bättre handledare av att ta del av handledarutbildning.⁴² I en annan studie från Linköpings universitet dras liknande slutsatser av Näslund och Engström.⁴³ Här framhålls att handledarutbildning förvisso kan anses vara bra, men att de enligt handledarna endast kan bidra med begränsade och ytliga kunskaper. I föreliggande undersökning uppger omkring hälften av handledarna att de har mycket litet eller inget behov alls av fortbildning.

Handledarerfarenheten har stor betydelse för behovet av fortbildning inom området. Det största fortbildningsbehovet finns bland de oerfarna handledarna och behovet minskar i samma takt som erfarenheten ökar (diagram 37).

Diagram 37: Handledarnas fortbildningsbehov i relation till praktisk handledarerfarenhet.

Av de handledare som ännu inte handlett någon fram till examen ger drygt fyra av tio uttryck för ett stort utbildningsbehov, medan betydligt färre menar sig ha ett litet utbildningsbehov. Den andra ytterligheten påträffas bland de mycket erfarna handledare som handlett 11 eller fler doktorander fram till examen. Nästan tre av fyra uttrycker ett litet eller obefintligt utbildningsbehov, medan bara ett fåtal anser utbildningsbehovet som stort.

Av resultaten kan flera slutsatser dras. Att fortbildningsbehovet är störst bland de oerfarna handledarna understryker betydelsen av att introduktionskurser i handledarskap förläggs till ett tidigt skede i den enskildes handledarkarriär. Dessutom kan fortbildningsinsatserna med fördel betraktas i ljuset av möjligheter att arrangera handledarkurser som även väcker intresse och engagemang bland universitets mer

⁴¹ Perselli, 2000.

⁴² Perselli, 2001.

⁴³ Näslund & Engström, 1999.

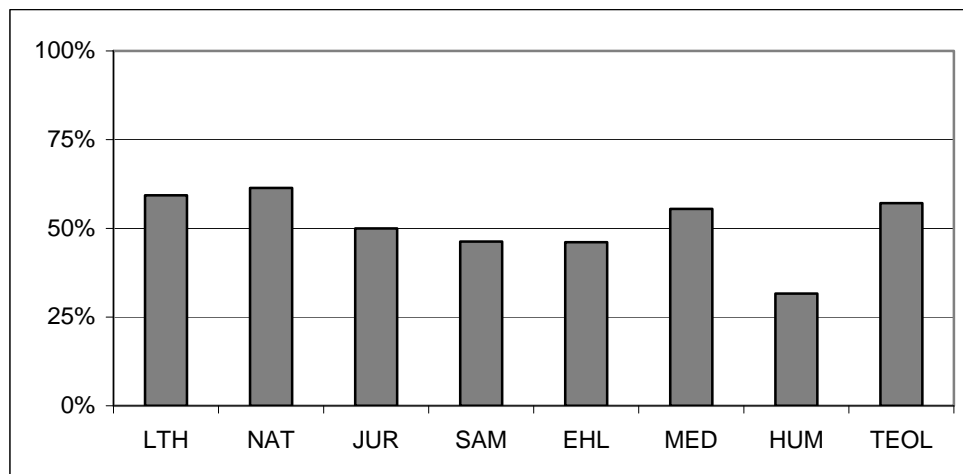
erfarna handledare. Att döma av forskningen kring handledarskap är det senare en utmaning. Lindén (1998) framhåller exempelvis att handledare inte sällan tillämpar ett praktiskt *know-how* och att detta svarar mot en skicklighet som är intuitiv och som utvecklats genom omfattande praktiska erfarenheter. Däremot råder ofta skepsis mot allmängiltiga påståenden och utbildning i handledarskap.

Individuell studieplan

Den individuella studieplanen skall enligt Högskoleförordningen upprättas i samråd mellan handledaren och doktoranden och godkännas av fakultetsstyrelsen.⁴⁴ I studieplanen planeras doktorandens avhandlingsarbete och forskarutbildningsinsatser i termer av bland annat konferensdeltagande, seminariepresentationer och handledning.

När handledarna uttrycker sina erfarenheter av hur doktorandernas individuella studieplan fungerar visar de genomsnittliga bedömningarna att man till övervägande del är positiva. Med små variationer gäller detta vid samtliga fakulteter. Sett till andelen handledare som uttrycker att studieplanen fungerar bra eller mycket bra framträder en delvis annorlunda bild (diagram 38).

Diagram 38: Andel handledare som uppger att doktorandernas individuella studieplan fungerar bra eller mycket bra⁴⁵

Omkring hälften av handledarna vid flertalet fakulteter är nöjda med hur den individuella studieplanen fungerar. Minst nöjda är handledarna vid Humanistisk fakultet. Resultaten ger vid handen att flera handledare vid samtliga fakulteter reserverar sig mot en ensidigt positiv hållning till den individuella studieplanen. Skäl till detta kan spåras när studieplanen bryts ned i specifika beståndsdelar. Med utgångspunkt i

⁴⁴ Högskoleförordningen 1993:100, (2006:1053), 6:36.

⁴⁵ I enkäten bedömde handledarna hur väl den individuella studieplanen fungerar utifrån en femgradig skala där 1 motsvarar "mycket dåligt" och 5 "motsvarar mycket bra". I diagrammet redovisas andelen handledare som valt alternativen 4 och 5.

universitetets anvisningar för arbetet med studieplanen uppmärksammas i det följande fyra aspekter: (1) om studieplanen innehåller schema och innehåll över handledningstillfällena, (2) om studieplanen uppdateras varje år, (3) om studieplanen innehåller en beskrivning av finansiering över hela forskarutbildningen, (4) om studieplanen avspeglar hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier.⁴⁶

Den mest eftersatta beståndsdelarna i studieplanen är nedtecknandet av ett schema över handledningstillfällena och dess innehåll. Bara en mycket liten andel av både handledare och doktorander menar att ett sådant schema ges någon tydlig plats (diagram 39A). Eftersom schemat ingår i anvisningarna men bereds mycket begränsat utrymme kan denna aspekt utgöra ett skäl till att en relativt stor andel handledare reserverar sig mot att studieplanen skulle vara välfungerande. Mera precist tyder resultaten på att nedtecknandet av schema och innehåll över handledningstillfällena inte bedöms som något viktigt eller ens genomförbart av handledarna. Ur handledarnas synvinkel kan uppgiften därmed betraktas som ett irritationsmoment och som sådant har det naturligtvis en negativ inverkan på handledargruppens syn på studieplanen och dess funktion. I sammanhanget skall emellertid noteras att doktoranderna generellt sett hävdar aningen större förekomst av schema över handledningstillfällena än vad handledarna gör. Detta gäller inom alla fakulteter utom Teologisk och LTH och antyder att handledarna generellt ser schemaläggningar som mer problematiskt och precisionskrävande än doktoranderna. Slutsatsen kan vara viktig att väga in vid de fortsatta diskussionerna kring handledningsschemats förekomst och struktur i den individuella studieplanen.

Generellt sett tycks den individuella studieplanen uppdateras (diagram 39B). Inte desto mindre föreligger skillnader såväl mellan handledarnas och doktorandernas bedömningar som mellan fakulteter. Vid samtliga fakulteter utom Humanistisk har handledarna en något positivare bild än doktoranderna. Diskrepansen är påtaglig inom Juridisk fakultet. Här menar den stora merparten av handledarna men bara en tredjedel av doktoranderna att den årliga uppdateringen förekommer i en betydande grad. Vidare förefaller den årliga uppdateringen vara eftersatt inom Medicinsk fakultet. Detta uppges av både handledargruppen och doktorandgruppen.

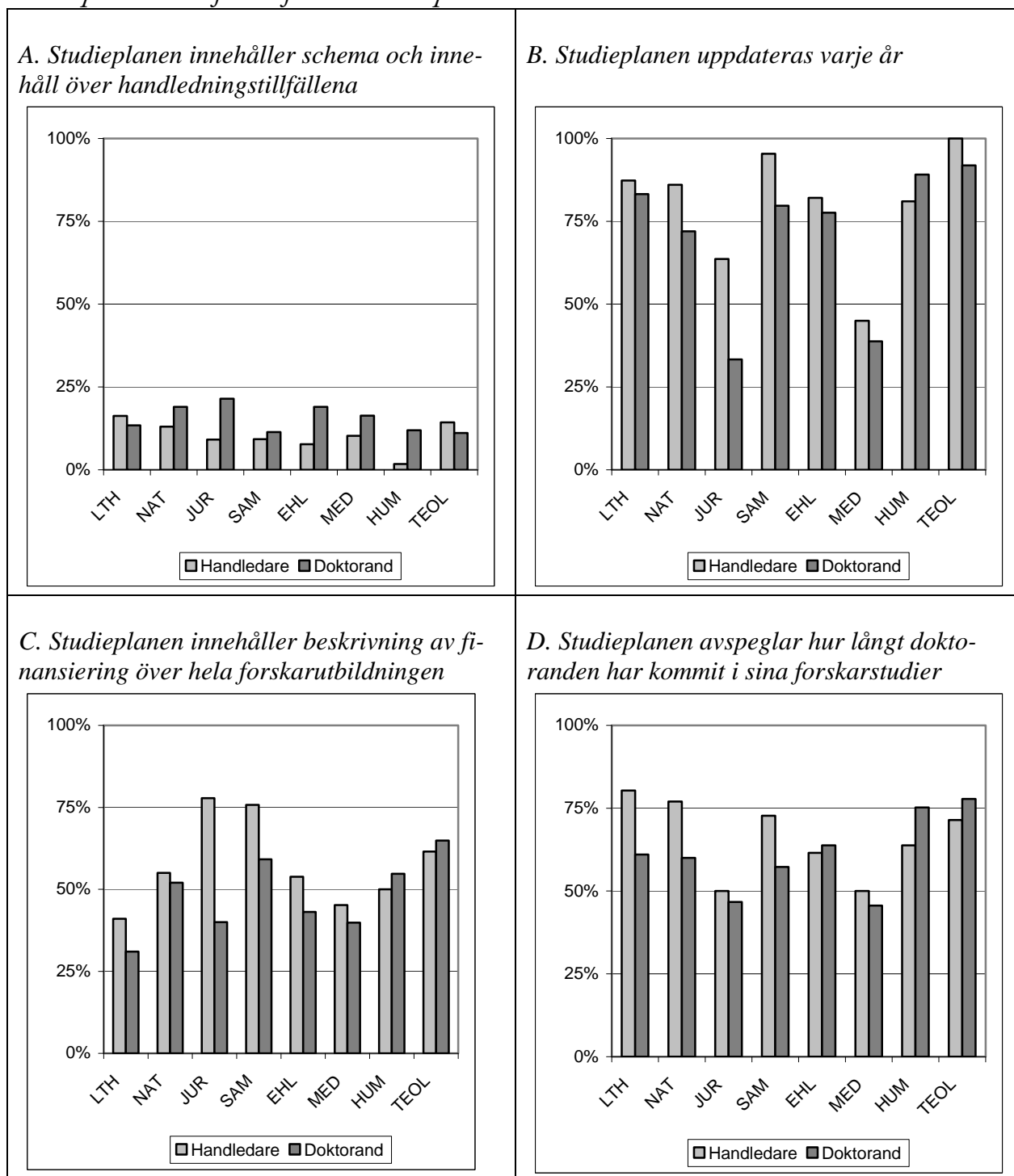
Även i fråga om studieplanen innehåller en beskrivning av finansieringen över hela forskarutbildningen gör handledarna och doktoranderna olika bedömningar (diagram 39C). Vid samtliga fakulteter utom den Humanistiska och Teologiska hävdar handledarna en större förekomst av finansieringsplan än doktoranderna. Även avseende denna aspekt är diskrepansen störst inom Juridisk fakultet. Här menar de flesta av handledarna men färre än hälften av doktoranderna att beskrivningen av doktorandens finansiering förekommer i någon betydande grad.

---

⁴⁶ Mall för individuell studieplan för doktorander – anvisningar.
(http://www.lu.se/upload/LUPDF/forskarutbildning/Mall_IndividuellstudieplanLDK.pdf)

Hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier är en uppgift som i förhållandevis hög grad behandlas i studieplanen. Även här föreligger dock skillnader såväl mellan handledarnas och doktorandernas bedömningar som mellan fakulteter. Enligt både handledarna och doktoranderna tycks denna uppgift vara minst förekommande inom Juridisk och Medicinsk fakultet. Inom LTH samt Naturvetenskaplig och Samhällsvetenskaplig fakultet menar handledarna i högre grad än doktoranderna att studieplanen avspeglar hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier. Noterbart är också att doktorandgruppen inom Humanistisk och Teologisk fakultet samt Ekonomihögskolan i något högre grad än handledarna menar att studieplanen avspeglar framåtskridandet.

Diagram 39 A-D: Andel handledare och doktorander som anser att den individuella studieplanen innefattar föreskrivna aspekter.⁴⁷

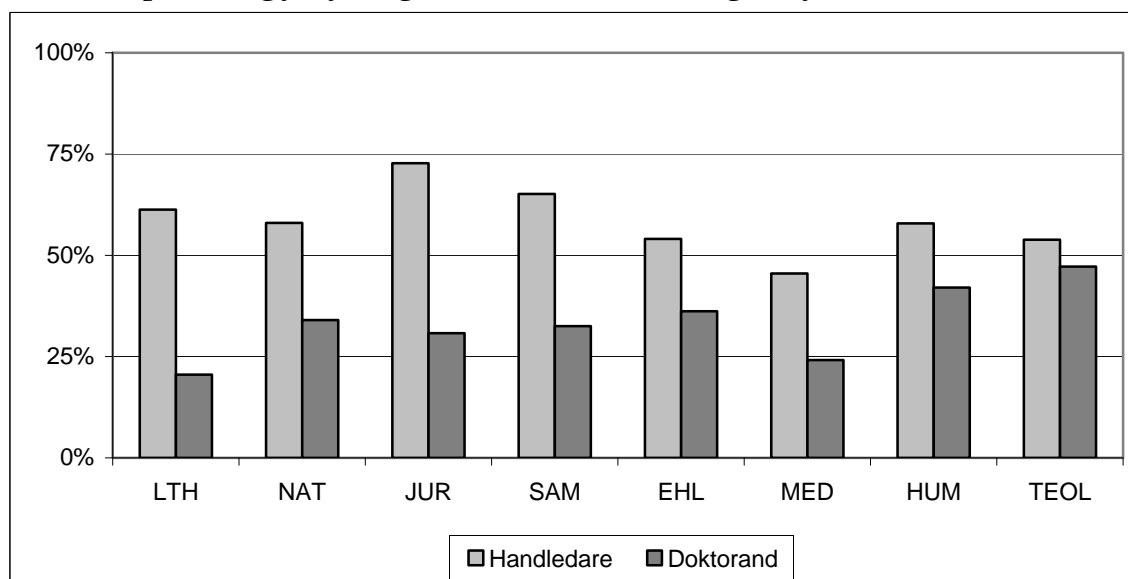

Ytterligare en aspekt av den individuella studieplanen handlar om planering för hur doktoranden skall bli färdig med avhandlingsarbete och forskarstudier inom givna

⁴⁷ I handledarenkäten och doktorandbarometern bedömde parterna i vilken utsträckning som de anvisade aspekterna förekom i studieplanen fungerar utifrån en femgradig skala där 1 motsvarade det lägsta värdet och 5 det högsta. I diagrammet redovisas andelen handledare och doktorander som valt alternativen 4 och 5.

tidsramar. Handledarna bedömer förekomsten av en sådan tidsplan som högre än doktoranderna inom samtliga fakulteter och inom flera är diskrepansen stor (diagram 40), särskilt inom LTH och Juridisk fakultet.

Diagram 40: Andel handledare respektive doktorander som anser att studieplanen innehåller planering för färdigställande av avhandling och forskarstudier⁴⁸

Resultaten pekar på att doktorander ställer högre krav på tidsplaneringen än handledarna. Mot bakgrund av flera handledares föreställning om en fungerande eller fullgod tidsplanering utkristalliseras således ett utvecklingsområde för arbetet med den individuella studieplanen.

Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap

Ett uttalat mål för forskarutbildningen är att varje forskarstuderande skall ha mer än en handledare. I Högskoleförordningen står följande att läsa: ”För varje doktorand skall fakultetsnämnden utse minst två handledare. En av dem skall utses till huvudhandledare”.⁴⁹ I Lunds universitets policy för forskarutbildningen anges att ”vid sidan av huvudhandledaren skall för varje doktorand utses minst en biträdande handledare”.⁵⁰

Att engagera mer än en handledare handlar i stor utsträckning om att bryta den isolerade tvåsamhet som annars kan prägla handledningssituationen. Bargholtz m.fl. diskuterar exempelvis problem med de ”individualiserade” inslagen i handledning-

⁴⁸ I handledarenkäten och doktorandbarometern bedömde parterna i vilken utsträckning som studieplanen innefattar en planering för hur doktoranden skall bli färdig i tid utifrån en femgradig skala där 1 motsvarade det lägsta värdet och 5 det högsta. I diagrammet redovisas andelen handledare och doktorander som valt alternativet 4 och 5.

⁴⁹ Högskoleförordning 1993:100 (2006:1053), 6:31.

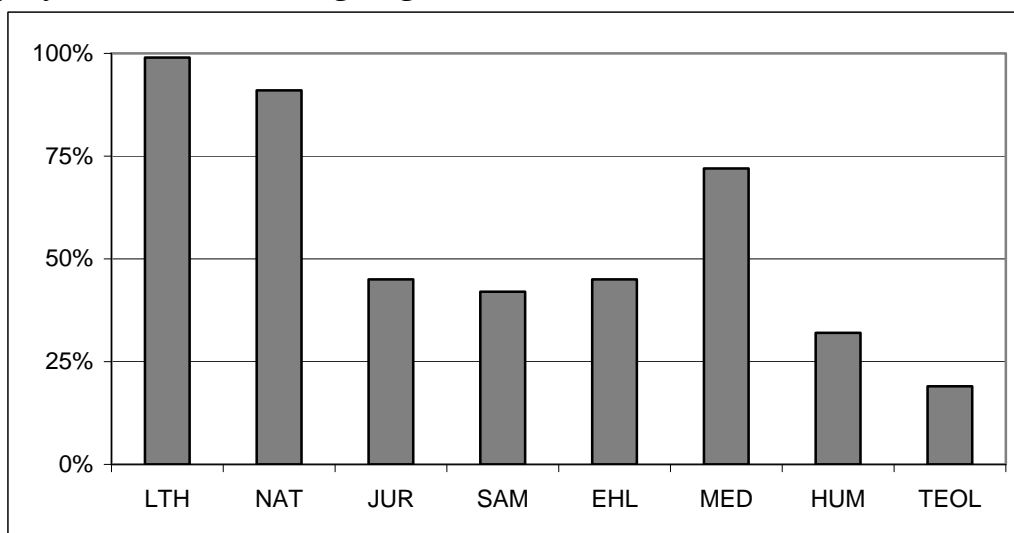
⁵⁰ Lunds universitets policy för utbildningen på forskarnivå, 2006-06-21, Dnr IA 29/5039 2005.

en. Med detta avses bland annat att doktoranden kan vara utlämnad till en handledare medan handledaren i sin tur kan stå utan hjälp i sina bedömningar.⁵¹ Dessutom kan både handledningens och avhandlingens kvalitet öka genom att doktoranden har tillgång till mer än en handledare. Några handledare i föreliggande undersökning uppger att systemet med två handledare bidrar till ökad kvalitet genom att handledarna kan komplettera varandra. En annan fördel som lyfts fram är att det biträdande handledarskapet kan vara en god inskolning för yngre och mindre erfarna handledare.

Målsättningen med minst två handledare har haft varierad genomslagskraft vid Lunds universitets olika fakulteter. En bild av måluppfyllelsen ges av det lokala studiedokumentationssystemet (LADOK). Av detta kan utläsas hur stor andel av de forskarstuderande som enligt registrering har tillgång till både en huvudhandledare och biträdande handledare.

Diagram 41: Andel doktorander med både huvud- och biträdande handledare per fakultet (avser samtliga registrerade doktorander ht-2006)

Enligt registerutdrag har systemet med både huvud- och biträdande handledare haft störst genomslagskraft vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Inom Juridisk och Samhällsvetenskaplig fakultet samt Ekonomihögskolan har betydligt färre eller drygt 4 av 10 doktorander tillgång till både en huvud- och biträdande handledare. Lägst är förekomsten inom Humanistisk och Teologisk fakultet.

Enligt registerutdragen tillämpas alltså systemet med två handledare i mycket hög utsträckning vid LTH och Naturvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Mot bakgrund av handledarnas svar på en öppen fråga gällande samarbetet mellan huvudhandledare och biträdande kan uppgiften nyanseras. Tio svarande ger i en kommentar på olika sätt uttryck för att det biträdande handledarskapet kan vara en

⁵¹ Bargholtz (m fl), 1994.

formalitet och samtliga återfinns inom nämnda fakulteter. En handledare vid LTH skriver att ”bihandledaren inte har någon roll” om ”allt fungerar som det ska”. En handledare vid Medicinsk fakultet skriver att man ”ganska ofta” är ”bihandledare bara på papperet”. Vidare skriver en handledare vid Naturvetenskaplig fakultet att den biträdande handledaren endast ”finns på papperet eftersom det är obligatoriskt”. En annan handledare vid Naturvetenskaplig fakultet ger uttryck för goda erfarenheter av att samarbeta med biträdande handledare i de fall där vederbörande är huvudhandledare. I rollen som biträdande handledare har samme handledare en annan erfarenhet:

I de fall jag är biträdande upplever jag att jag helst ska hålla mig undan och är bara med på papperet. Tråkigt tycker jag, dåligt för doktoranden (NAT).

Resultatet visar inte att företeelsen skulle vara allmänt utbredd vid LTH, Medicinsk, eller Naturvetenskaplig fakultet, men det visar att det förekommer att biträdande handledare har marginell eller ingen betydelse för handledningen. Att den biträdande handledaren ändå är registrerad kan innebära underlättande omständigheter och därmed vara viktigt om huvudhandledaren lämnar sitt handledaruppdrag. Däremot kan det inte tas för givet att en registrerad bihandledare också är en aktiv och till avhandlingsarbetet bidragande handledare.

Motstånd och samarbete

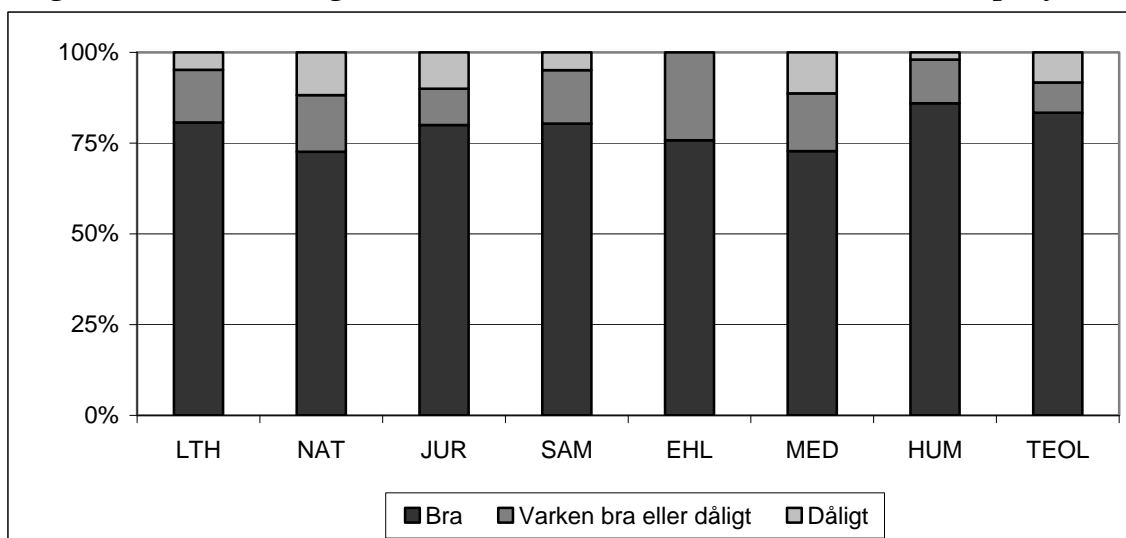
Inom handledargruppen finns ett visst motstånd mot systemet med två handledare. Handledare inom LTH och Naturvetenskaplig och Samhällsvetenskaplig fakultet ger uttryck för att det biträdande handledarskapet besvärar snarare än berikar handledningen. Argumenten är att två handledare kan splittra doktoranden och att en annan åsikt ändå kan hämtas om detta skulle behövas. Till detta kan läggas en handledares berättelse om sina försök att etablera biträdande handledarskap vid sin institution. Handledaren berättar om ett starkt motstånd från ”äldre kollegor” och att ”ingenting händer” trots att frågan lyfts vid upprepade tillfällen. Att motståndet uttrycks explicit av handledare inom vissa fakulteter är inte liktydigt med att motstånd mot ett biträdande handledarskap inte existerar vid andra. Något motstånd kommer t.ex. inte till uttryck vare sig från handledare vid Humanistisk eller Teologisk fakultet. Som framgår av diagram 41 ovan är det emellertid vid dessa fakulteter som det biträdande handledarskapet etablerats i minst utsträckning. Detta kan naturligtvis tolkas som att det existerar ett motstånd bland handledare vid dessa fakulteter.

Motståndet mot systemet med två handledare gäller emellertid långt ifrån alla. Nästan samtliga handledare (94%) har erfarenhet av att samarbeta med någon annan handledare och av dessa har en klar majoritet goda erfarenheter (diagram 42). Detta gäller för drygt tre av fyra handledare inom samtliga fakulteter. Bara en marginell andel har dåliga erfarenheter och i dessa fall hänvisas i huvudsak till en otydlig ansvarsfördelning mellan huvudhandledare och biträdande handledare.

Om ansvarsfördelningen är tydlig från början i det enskilda fallet är konstruktionen med huvud- och biträdande handledare bra. (HUM)

Viktigt att huvudhandledare ser till att bra samarbetsmodell och ansvarsfördelning upprättas. Mycket svårt för bihandledare då detta inte görs. (SAM)

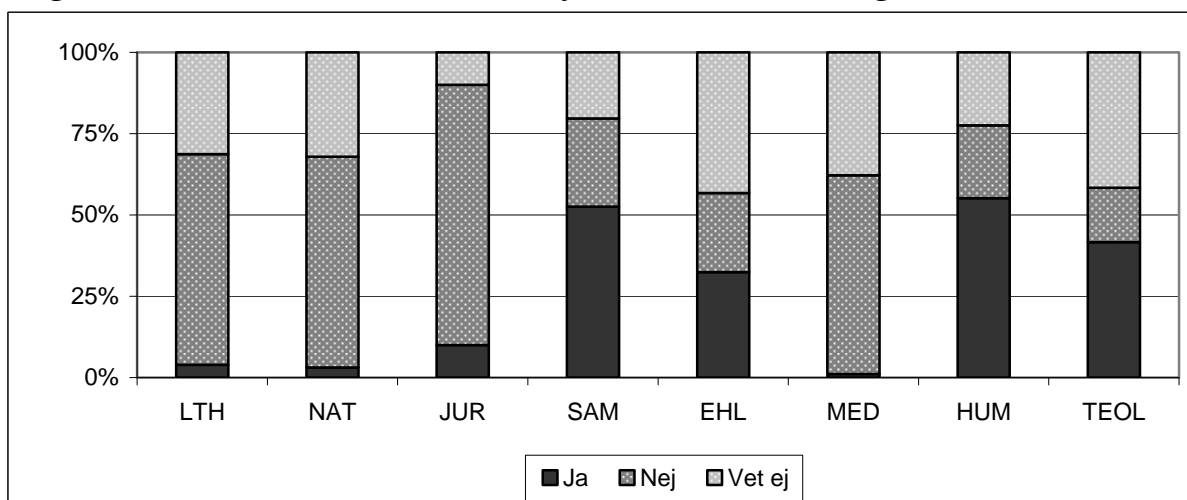
Diagram 42: Bedömningar av samarbetet handledare-huvudhandledare per fakultet

Miniminorm för antalet handledningstimmar

För att garantera doktoranderna ett visst mått av handledning föreskriver Lunds universitets policy för forskarutbildningen att en miniminorm för antalet handledningstimmar bör etableras på fakultetsnivå. Vid Samhällsvetenskaplig och Humanistisk fakultet uppger något fler än hälften av handledarna att en miniminorm har etablerats (diagram 43). Något färre vid Teologisk fakultet och var tredje vid Ekonomihögskolan uppger samma sak.

Diagram 43: Förekomst av miniminorm för antalet handledningstimmar.

Att döma av den stora andel som inte vet om en miniminorm existerar tycks det råda oklarheter i frågan. När de handledare som uppger att en miniminorm finns preciserar dess omfattning förstärks bilden av oklarhet. Enligt handledarna varierar miniminormen inom Samhällsvetenskaplig fakultet mellan 4 och 80 klocktimmar per termin, inom Ekonomihögskolan mellan 8 och 80 timmar och inom Humanistisk fakultet mellan 24 och 50 timmar. Mot denna bakgrund tycks förekomsten av en specifik miniminorm inte vara etablerad vid någon fakultet.

Litteratur

Bargholtz, C., Brenner, P., Ericsson, T., Persson, R. & Österberg, E. (1994): *Att handleda blivande forskare. Myter och verkligheter*. SULFs skriftserie 7/94.

Bergernheim, Å. (2001): *Inspirationskälla, föredöme, tränare och kollega*. Umeå Universitet: Universitetspedagogiskt centrum.

Brown, G. & Atkins, M. (1987): *Effective Teaching in Higher Education*. London: Methuen & Co. Ltd.

Franke, A. (2002): Olika sätt att erfa doktorandhandledning. En studie med doktorandhandledare. IDP-rapporter Nr 2002:06, Göteborgs Universitet, Institutionen för didaktik och pedagogik.

Hockey, J. (1995): "The Social Science PhD: a literature review." *Studies in Higher Education*, 16, 319-332.

Högskoleförordningen 1993:100.

Högskoleverket (2003): *Doktorandspegeln 2003*. Högskoleverkets rapportserie 2003:28 R.

Högskolverket (2003): *Handledarspegeln*. Studie av handledares syn på hur forskarutbildningen fungerar.

Jense, G. (1985): *Forskarutbildning – nu och sedan. En undersökning av forskarutbildningen inom fem fakulteter vid Lunds Universitet*. Pedagogiskt utvecklingsarbete vid Lunds universitet. Nr 85:138.

Lindén, J. (1998): *Handledning av doktorander*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
Lunds Universitets policy för utbildningen på forskarnivå, 2006-06-21, Dnr IA 29/5039 2005.

Forskarhandledning. Möte med vandrare och medvandrare på vetenskapens vägar (2003) Högskolverket.

Näslund, J. & Engström, I. (1999): *Lärorika relationer. Erfarenheter av forskarhandledning*. Skapande vetande, nr 36, Linköpings universitet.

Perselli, J. (2000): *Handledare om forskarutbildning. En undersökning av hur professorer och docenter ser på forskarutbildningen vid LiTH våren 1999*. Tekniska högskolans rapporter, Linköpings Universitet. Rapport nr 2000:2.

Perselli, J. (2001): *Handledare om forskarutbildning vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet, våren 2000*. Rapport 17 2001, Filosofiska fakultetens rapportserie, Linköping

RRV 1996:52 *Samhällsvetenskaplig forskarutbildning. "Four years. Not for years."* Stockholm: Riksrevisionsverket.

SOU 1957:24 *Den akademiska undervisningen. Forskarrekryteringen. 1955 års universitetsutredning*

SOU 1966:67 *Forskarutbildning och forskarkarriär*. Betänkande med bilagor, avgivet av 1963 års forskarutredning.

Utvärderingsenheten (1999): *Doktorandbarometern 1999*. Rapport nr 99:207. Utvärderingsenheten, Lunds universitet.

Utvärderingsenheten (2008): *Doktorandbarometern 2007*. Rapport nr 2008:247. Utvärderingsenheten, Lunds universitet.

Fakultetsvis redovisning

I huvudtexten presenteras resultaten av handledarundersökningen tematiskt och fakultetsövergripande. I det följande sammanfattas resultaten fakultetsvis. Redovisningen följer samma struktur för varje fakultet. Initialt redovisas svarsfrekvens och handledargruppens könsfördelning. Vidare presenteras några grundläggande uppgifter om handledarförhållanden inom fakulteten. Detta gäller i synnerhet om man är engagerad i handledning av monografier eller sammanläggningsavhandlingar, hurvida man handleder doktorander som ingår i forskargrupper eller bedriver sitt avhandlingsarbete på individuell basis och om doktoranderna forskar inom handledarnas egna forskningsområden. Under rubriken "Handledare och doktorand" redogörs för frekvens av handledningstillfällen. Dessutom presenteras handledarnas uppgifter om hur aktiva de är inom olika områden av handledningen. Med utgångspunkt i data från *Doktorandbarometern* jämförs handledarnas aktivitet med doktorandernas tillfredsställelse inom respektive område. Under rubriken "Institutions- och forskarutbildningsmiljö" redovisas handledarnas bedömning av doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser och seminarier. Dessutom jämförs handledarnas och doktorandernas bedömning av det vetenskapliga samtalet inom respektive fakultet. Under rubriken "Handledning i praktiken" relateras handledarnas aktivitet till riktlinjer för forskarhandledning som kommer till uttryck i Högskoleförordningen och Lunds universitets policy för forskarutbildningen. Dessa berör framförallt erfarenheter av handledarutbildning, handledares och doktoranders bedömning av arbetet med den individuella studieplanen samt etablering och erfarenheter av biträdande handledarskap.

Lunds Tekniska Högskola

258 handledare tilldelades och 131 besvarade enkäten vid LTH. Detta ger den lägsta svarsfrekvensen bland samtliga fakulteter (51%). Av de svarande är drygt sex av tio professorer, knappt två av tio är docenter och en tiondel är lektorer. De svarande består till 80% av män och till 20% av kvinnor. Den större andelen män existerar i samma höga grad i handledargruppen vid LTH totalt sett.

Åtta av tio handledare inom LTH handleder sammanläggningsavhandlingar. Drygt varannan handleder i huvudsak doktorander som bedriver sitt arbete inom ramen för en forskargrupp och något färre uppger att deras doktorander genomför sitt avhandlingsarbete på mer individuell basis. Doktorandernas avhandlingsarbete bedrivs oftast inom ramen för handledarens eget forskningsområde. Fler än varannan handledare har varit engagerad i tvärvetenskaplig handledning och av dessa ger nästan samtliga uttryck för positiva erfarenheter.

Handledare och doktorand

Inom LTH beskrivs mötena mellan handledare och doktorand som frekventa. Nästan sex av tio handledare uppger att de träffar sina doktorander för handledning varje vecka och i en öppen kommentar påpekar någon att mötena sker på daglig basis. Handledningsmötena uppges oftast vara exklusiva möten mellan handledaren och doktoranden. I jämförelse med övriga fakulteter tycks emellertid grupphandledning vara mest etablerat vid LTH. Tre av tio handledare uppger att det förekommer att fler än en doktorand deltar vid ett och samma handledningstillfälle.

Mer än tre fjärdedelar av handledarna är aktiva eller mycket aktiva med att söka externa forskningsanslag till doktorander. Den omfattande aktiviteten tycks delvis kunna länkas till en ansträngd ekonomi. När handledarna reflekterar över de främsta utmaningarna i handledarskapet delger flera sin oro över en ansträngd ekonomisk situation. Denna ökar trycket på att erhålla externa forskningsmedel för såväl egen som doktoranders forskning.

Omkring en tredjedel av handledarna i undersökningen erfar en hög grad av stress i arbetet. I frågan föreligger dock stora könsskillnader. Drygt en fjärdedel av de manliga och nästan hälften av de kvinnliga handledarna uttalar en hög grad av stress i förhållande till sin arbetsituation.

LTH:s doktorander är generellt sett ganska nöjda med handledarens insatser vad gäller teori- och metoddiskussioner samt att ge konstruktiv kritik. Beträffande andra aspekter av handledningens innehåll har jämförelser mellan handledarnas aktivitet och doktorandernas tillfredsställelse gjorts. Handledarna anser sig vara mycket aktiva med att uppmuntra till publicering och i detta avseende uttrycker

doktoranderna stor tillfredsställelse. Även i fråga om uppmuntran att presentera på seminarier och att introducera till forskningsnätverk påträffas till största del aktiva handledare och nöjda doktorander. Handledarna uppger sig vara mindre aktiva med att introducera sina doktorander till arbete inom universitetet och i detta avseende är doktoranderna också mindre nöjda. När det gäller introduktion till arbete utanför universitet är handledarna aktivare och doktoranderna något mer nöjda.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Nästan åtta av tio handledare bedömer att den forskarutbildningsmiljö där de handleder är bra eller mycket bra. Sett till enskilda aspekter av forskarutbildningsmiljön uppfattar en tredjedel av handledarna att doktorandernas tillgång till seminarier är goda medan en fjärdedel beskriver dem som begränsade. Omdömena av doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser är generellt sett positiva. Hälften av handledarna uppfattar att doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser är goda medan färre än var femte uppfattar tillgången som begränsad. Som positiva miljöaspekter framhåller flera ett gott klimat inom forskargruppen och hög vetenskaplig kvalitet. Som negativ miljöaspekt framhålls i synnerhet en ansträngd ekonomisk situation.

I de flesta avseenden föreligger ingen större diskrepans mellan hur handledare och doktorander uppfattar det vetenskapliga samtalet på den institution eller avdelning där de är verksamma. Mest nöjda är både handledare och doktorander med att diskussionsklimatet präglas av öppenhet. Detta uppges av nästan tre fjärdedelar inom båda grupperna. Störst diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas bedömningar rör samtalens regelbundenhet. Nästan hälften av handledarna men färre än var tredje doktorand menar att regelbundna möten är kännetecknande för samtalskulturen.

Få handledare, färre än var femte, uppger att den institution eller avdelning där de i huvudsak handleder anordnar möten som berör forskarhandledning. Merparten (60 %) har istället god tillgång till ett informellt handledarnätverk och kan vid behov diskutera handledningsrelaterade problem inom ramen för detta.

Handledning i praktiken

Tre fjärdedelar av handledarna vid LTH har deltagit i universitetets handledarutbildning. Några har därutöver också genomgått någon annan handledarutbildning och var femte uppger att de helt saknar formell utbildning i handledarskap. Behållningen av universitetets handledarutbildning varierar. Den genomsnittliga bedömningen i fråga om utbildningen varit ett stöd för handledarskapet uppgår till 3,1 på en femgradig skala. Nästan en tredjedel av handledarna uttalar ett stort eller mycket stort utbildningsbehov gällande sitt handledarskap.

60 % är tillfredsställda med hur arbetet med doktorandernas individuella studieplan fungerar. De tveksamheter som handledarna ger uttryck för gäller i synnerhet att studieplanen förväntas innehålla såväl schema som innehåll över handledningstillfällena. Färre än var femte handledare och en ännu mindre andel doktorander uppger att detta är fallet. Dessutom tycks det innebära vissa bekymmer att beskriva doktorandens finansiering över hela forskarutbildningen. 40% av handledarna och 30% av doktoranderna uppger att en tydlig beskrivning av finansieringen föreligger. Mer än 80% av handledarna och doktoranderna uppger att studieplanen uppdateras varje år. Störst diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas åsikter återfinns i fråga om studieplanen innehåller en planering för färdigställandet av forskarstudierna och avhandlingsarbetet. Att detta skulle vara fallet uttrycks av betydligt fler handledare än doktorander.

En miniminorm för antalet handledningstimmar som doktoranden är garanterad finns inte inom LTH.

Inom LTH är systemet med minst två handledare väletablerat. Enligt registerutdrag från LADOK hade nästan samtliga doktorander tillgång till både huvudhandledare och biträdande handledare under höstterminen 2006. En stor andel av handledarna i undersökningen, drygt 80%, upplever samarbetet mellan huvudhandledare och biträdande handledare som gott. Några handledare uppger dock att den biträdande handledaren inte har någon reell handledningsfunktion. I någon utsträckning tycks det biträdande handledarskapet sålunda vara ett sätt att hantera registreringen snarare än att det skulle avspegla en faktisk handledningsinsats. Uppgiften lämnas av ett fåtal handledare och att företeelsen skulle vara utbredd kan således inte hävdas med utgångspunkt i föreliggande undersökning.

Naturvetenskaplig fakultet

218 handledare vid Naturvetenskaplig fakultet tilldelades enkäten och den besvarades av 133. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 61 %. Av de svarande är något fler än hälften professorer och en knapp tredjedel är docenter. Svarsgruppen består till 86 % av män och till 14 % av kvinnor. Den betydligt större andelen män existerar i samma höga grad i fakultetens handledargrupp totalt sett.

Nästan samtliga handleder sammanläggningsavhandlingar och den stora majoriteten uppger att deras doktorander är verksamma inom en forskargrupp. Doktoranderna bedriver i mycket hög grad sitt avhandlingsarbete inom ramen för handledarens forskningsområde. En fjärdedel av handledarna handleder forskarstudenter vid något annat universitet, oftast utanför Sverige. Drygt en tredjedel av handledarna har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning. De allra flesta beskriver erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Inte vid någon annan fakultet beskrivs mötena mellan handledare och doktorand som så frekventa som vid den Naturvetenskapliga fakulteten. Nästan samtliga huvudhandledare möter sina doktorander för handledning varje vecka och många påpekar att man möts varje dag. De frekventa mötena hänger samman med att den forskning som bedrivs ofta påkallar assistans vid apparatur och utrustning. En annan förklaring är att en stor majoritet av doktoranderna vid Naturvetenskaplig fakultet ingår i en forskargrupp. Sett över alla fakulteter är det när doktoranderna bedriver sitt arbete inom ramen för en forskargrupp som handledningsmötena är som mest frekventa.

Nästan tre av fyra uppger att deras aktivitet med att söka externa forskningsmedel till doktorander är omfattande. En mycket liten andel (5 %) är inte alls aktiva med sådana ansökningsförfaranden. Handledarna uppmuntrar i stor utsträckning till presentationer på seminarier och publicering och doktoranderna uttrycker också stor tillfredsställelse med handledningen i dessa avseenden. Lägst aktivitet uppger handledarna i relation till deras insatser för doktorandens karriär efter disputation. Särskilt gäller detta i fråga om att introducera doktoranden till arbete utanför universitetet men handledarna menar sig inte heller vara särskilt aktiva med att introducera doktoranderna till arbete inom universitetet. Med dessa aspekter av handledningen är doktoranderna också minst nöjda. En förhållandevis stor diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv påträffas i fråga om handledningen uppmuntrar till presentationer av forskningsresultat för åhörare utanför universitetet. Här tycks handledarnas ansträngningar inte få motsvarande genomslagskraft i form av tillfredsställelse bland doktoranderna. I övrigt skall noteras att

doktoranderna generellt sett är nöjda med centrala handledningsmoment som teori- och metoddiskussioner samt att få konstruktiv kritik.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Tre av fyra handledare bedömer den forskarutbildningsmiljö där de är verksamma som bra eller mycket bra. Sett till enskilda aspekter av forskarutbildningsmiljön ser nästan tre av fyra doktorandernas tillgång till seminarier som goda och hälften är tillfredsställda med deras tillgång till forskarutbildningskurser. Som positiva miljöaspekter framhålls framgångsrik forskning, kompetent personal och i flera fall talas om en god stämning i forskargruppen. Det finns aspekter av institutions- eller avdelningsmiljön som handledarna framhåller som problematiska. Några delger sin oro över en ansträngd ekonomisk situation och flera framhåller att deras arbetssituation stundtals innebär hård belastning. Drygt en fjärdedel av de manliga och fyra av tio av de kvinnliga handledarna uppger att de i hög grad erfar stress i arbetet.

När handledargruppen och doktorandgruppen bedömer institutionens eller avdelningens vetenskapliga samtal är man oftast överens. Merparten av både handledarna och doktoranderna upplever diskussionsklimatet som öppet och att såväl doktorander som professorer och docenter deltar. När det gäller samtalskulturens regelbundenhet är bedömningarna något mer återhållsamma. Knappt hälften av handledarna och något fler av doktoranderna upplever att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av regelbundna träffar. En viss diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv föreligger i fråga om det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran. Sex av tio handledare och något färre än hälften av doktoranderna menar att detta är fallet.

Institutionerna/avdelningarna arrangerar sällan möten som särskilt tar upp handledningsrelaterade frågor. Merparten av handledarna har istället ett informellt nätverk av handledarkollegor, där de kan dryfta handledningsrelaterad problematik.

Handledning i praktiken

Sju av tio handledare har deltagit i universitetets handledarutbildning och nästan en fjärdedel saknar formell utbildning i handledarskap. Även om några handledare uttalar sig positivt om handledarutbildningen tycks behållningen vara begränsad. Den genomsnittliga bedömningen i fråga om utbildningen varit ett stöd för handledarskapet uppgår till 2,7 på en femgradig skala. Behovet av handledarutbildning är inte påfallande stort. Nästan hälften av handledarna ger uttryck för ett litet eller obefintligt behov av utbildning i handledarskap.

Merparten av handledarna, drygt sex av 10, är nöjda med hur arbetet med den individuella studieplanen fungerar. Särskilt väl fungerar den årliga uppdateringen. Nästan samtliga handledare och den stora merparten av doktoranderna anger att

studieplanen uppdateras varje år. Störst tveksamhet uttrycks i fråga om studieplanen, i enlighet med anvisningarna, innehåller ett schema över handledningstillfällena. Mindre än 20% av handledarna och doktoranderna menar att ett tydligt schema framkommer av studieplanen. Ett annat område som tycks medföra vissa bekymmer gäller beskrivningen av doktorandens finansiering över hela forskarutbildningen. Varannan handledare och doktorand anser att en sådan beskrivning inte framkommer på ett tydligt sätt. Störst diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv påträffas i fråga om studieplanen innehåller en planering för hur doktoranden skall bli färdig med sitt arbete inom givna tidsramar. Detta uppges av merparten av handledarna och omkring en tredjedel av doktoranderna.

Någon miniminorm för hur många timmar som doktoranden är garanterad har inte etablerats.Handledningens omfattning uppges vara reglerad genom den individuella studieplanen där omfattningen redovisas i antalet timmar per vecka.

Systemet med minst två handledare knutna till varje doktorand är väletablerat inom Naturvetenskaplig fakultet. Enligt registerutdrag från LADOK hade nästan nio av tio doktorander tillgång till både en huvudhandledare och en biträdande handledare under höstterminen 2006. En stor merpart av handledarna i undersökningen upplever att samarbetet mellan huvudhandledare och biträdande handledare fungerar på ett bra eller mycket bra sätt. Enligt några har den biträdande handledaren inte någon reell handledningsfunktion. Precis som vid LTH och Medicinsk fakultet tycks det biträdande handledarskapet i någon utsträckning vara ett sätt att hantera registreringen på, snarare än att det avspeglar en faktisk handledningsinsats. Uppgiften lämnas dock av ett fåtal handledare och att företeelsen skulle vara utbredd kan således inte hävdas med utgångspunkt i föreliggande undersökning.

Juridisk fakultet

Mot bakgrund av det ringa antalet handledare och doktorander utgör Juridisk fakultet den minsta underökningsenheten sett till urvalet. Jämfört med övriga fakulteter har Juridisk fakultet emellertid den näst högsta svarsfrekvensen. Av 17 tillfrågade handledare besvarades enkäten av 11.⁵² Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 65 %. Av de svarande är merparten professorer, medan övriga handledare är docenter eller lektorer. Merparten som besvarat enkäten är män.

Samtliga svarande uppger att de i huvudsak handleder monografier och att deras doktorander bedriver sitt avhandlingsarbete på individuell basis snarare än inom ramen för någon forskargrupp. Handledarna uppger också att deras doktorander i ganska hög grad bedriver sitt avhandlingsarbete inom deras eget forskningsområde. Merparten är engagerad i handledning av doktorander utanför Lunds universitet; såväl inom som utanför Sverige. Omkring hälften har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och av dessa beskriver samtliga erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Omkring hälften av handledarna anger att de i egenskap av huvudhandledare träffar sina doktorander månadsvis och drygt en tredjedel reducerar sina handledningsmöten till 1-2 gånger per termin. Vanligtvis är mötet exklusivt mellan handledaren och den enskilde doktoranden, men det förekommer att både biträdande- och huvudhandledare eller någon annan forskare eller doktorand deltar vid handledningstillfället. Var tredje handledare uppger sig vara aktiv eller mycket aktiv med att söka forskningsmedel till doktorander medan omkring hälften beskriver sin aktivitet som låg.

Merparten av handledarna är mycket engagerade i att uppmuntra doktoranderna till seminariepresentationer och i detta avseende anser doktoranderna att handledningen är välfungerande. Handledarna är också engagerade i att introducera sina doktorander till forskningsnätverk och att uppmuntra till presentationer av forskningsresultat utanför universitetet. I dessa avseenden är också den Juridiska fakultetens doktorander betydligt nöjdare med handledningen än doktoranderna vid övriga fakulteter. Handledarna uppger en lägre aktivitetsgrad i fråga om introduktion till arbete inom och utanför universitetet. Däremot ger detta inte något påtagligt utslag i form av missnöje bland doktoranderna. Vad gäller introduktion till arbete inom universitetet är doktoranderna förhållandevis nöjda och även här är doktorandgruppen klart mer tillfredsställd än doktoranderna vid övriga fakulteter. I

---

⁵² För jämförbarhetens skull redovisas resultatet i termer av andelar eller procent trots populationens begränsade storlek.

övrigt skall noteras att doktoranderna också ger uttryck för stor tillfredsställelse med andra aspekter av handledningen. Vad gäller teori- och metoddiskussioner samt att få konstruktiv kritik är doktoranderna generellt sett nöjda.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Handledarna vid Juridisk fakultet är inte lika nöjda med sina doktoranders forskarutbildningsmiljö som handledarna vid övriga fakulteter. Ingen bedömer miljön som mycket bra, omkring hälften beskriver den som bra och några menar att forskarutbildningsmiljön är dålig eller mycket dålig. Enligt handledarnas utsagor är det ringa antalet doktorander ett problem. Dessutom vill någon se en ökad omvärldskontakt, en annan pekar på bristfälliga sociala relationer medan ytterligare någon framhåller betydelsen av en fungerande ledning och organisation i förhållande till forskarutbildningen. Sett till enskilda miljöaspekter menar varannan att doktorandernas tillgång till seminarier är goda medan några ser tillgången som begränsad. Över hälften beskriver doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser som goda.

Handledarna vid Juridisk fakultet är mindre nöjda med det vetenskapliga samtalet på sin arbetsplats. Inte någon menar att det finns en regelbundenhet vad gäller gemensamma träffar. Några enstaka menar att samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran och färre än hälften beskriver diskussionsklimatet som öppet. Doktoranderna är genomgående betydligt nöjdare. Nästan hälften av doktoranderna menar att samtalen förs inom ramen för en regelbunden möteskultur och merparten menar att samtalsklimatet är öppet och att det kännetecknas av stöd och uppmuntran. En förklaring till diskrepansen kan vara att sammanhållning, stöd och tankeutbyte är välutvecklat inom doktorandgruppen. En annan förklaring kan härledas till att doktoranderna är nöjda med sina handledare och att handledningen naturligtvis utgör en viktig aspekt av det vetenskapliga samtalet för doktoranden.

Flera av handledarna uppger att de har tillgång till ett informellt handledarnätverk och att de vid behov kan diskutera problem i relation till handledningen inom ramen för detta. Därtill uppger merparten att institutionen anordnar möten som berör handledningen. Vad dessa består av och vilka erfarenheter som deltagarna har av dessa framgår emellertid inte av undersökningen.

Handledning i praktiken

Samtliga handledare vid Juridisk fakultet har deltagit i Lunds universitets handledarutbildning. Däremot tycks utbytet av utbildningen att vara begränsat. När handledarna bedömer om utbildningen varit till något stöd i handledarskapet uppger det genomsnittliga omdömet till 2,1 på en femgradig skala. Samtidigt framkommer ett visst utbildningsbehov. Omkring hälften av handledarna uttrycker ett stort eller mycket stort behov av fortbildning i handledarskap.

Precis som vid övriga fakulteter noterar såväl handledare som doktorander att studieplanen i låg grad innehåller ett schema över handledningstillfällena. När det gäller årlig uppdatering, beskrivning av finansiering och planering för färdigställandet av avhandlingen har handledarna en positivare bild än doktoranderna. Nästan två tredjedelar i handledargruppen uppfattar att studieplanen uppdateras varje år och samma sak uppfattas av en tredjedel av doktoranderna. Merparten av handledarna framhåller att studieplanen innehåller en beskrivning av finansieringen över hela forskarutbildningen, men omdömet delas av färre än hälften inom doktorandgruppen. I fråga om planeringen för hur doktoranden skall bli färdig inom givna tidsramar menar tre fjärdedelar av handledarna att en sådan planering föreligger och omdömet delas av en tredjedel av doktoranderna. Gällande tidsaspekter på forskarutbildningen är omkring hälften av handledarna och doktoranderna överens om att studieplanen avspeglar hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier.

Någon miniminorm för det antal handledningstimmar som doktoranderna är garanterade tycks inte vara etablerad inom Juridisk fakultet.

Enligt uppgifter från LADOK är systemet med minst två handledare inte fullt ut etablerat vid Juridisk fakultet. Höstterminen 2006 fanns både huvudhandledare och biträdande handledare registrerade för omkring hälften av fakultetens doktorander. De handledare som har erfarenhet av delat handledarskap ger emellertid till övervägande del positiva omdömen. Mer än tre fjärdedelar beskriver samarbetet som bra eller mycket bra.

Samhällsvetenskaplig fakultet

Vid Samhällsvetenskaplig fakultet besvarades enkäten av 69 av de totalt 100 tillfrågade handledarna. Av de svarande är omkring hälften professorer, en tredjedel är docenter och resterande är lektorer eller doktorer. Totalt sett är nästan fyra av tio handledare kvinnor. Det är vanligare att kvinnorna är biträdande handledare än huvudhandledare. Kvinnor utgör mindre än en tredjedel av fakultetens huvudhandledare medan de utgör hälften av de biträdande. Av de svarande uppgår andelen kvinnor till 34 %.

Sex av tio är huvudsakligen engagerade i handledning av monografier medan tre av tio i huvudsak handleder sammanläggningsavhandlingar. Merparten handleder doktorander som bedriver sitt avhandlingsarbete på individuell basis i den meningen att de inte ingår i någon forskargrupp. Detta förhållande gäller för sju av tio handledare. Utöver att handleda doktorander vid Lunds universitet är en tredjedel engagerade i handledning av forskarstuderande vid något annat universitet eller högskola. Till största del är dessa belägna i Sverige. Drygt fyra av tio har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och merparten av dessa beskriver erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Frekvensen av handledningstillfällen varierar. Drygt sex av tio huvudhandledare möter sina doktorander varje månad, medan en liten andel reducerar mötena till 1-2 gånger per termin. Vanligtvis är handledningstillfället ett exklusivt möte mellan handledaren och den enskilde doktoranden. I de fall när någon annan deltar handlar detta i huvudsak om doktorandens andre handledare eller andra doktorander.

Hälften av handledarna söker sällan eller inte alls externa forskningsmedel till doktorander medan en fjärdedel är mycket aktiva i detta avseende. Doktoranderna är generellt sett ganska nöjda med centrala moment i handledningen som teori- och metoddiskussioner samt att få konstruktiv kritik. Beträffande uppmuntran till publicering och presentationer på seminarier beskriver handledarna sin aktivitet som omfattande. Däremot får handledarnas aktivitet inte motsvarande utdelning i form av tillfredsställelse bland doktoranderna. Samma diskrepans påträffas i fråga om introduktion till forskningsnätverk inom ämnesområdet och uppmuntran till presentationer av forskningsresultat utanför universitetet. Enligt merparten av doktoranderna fungerar handledningen mindre väl vad gäller introduktion till arbete inom och utanför universitetet. Det senare sammanfaller med att handledarna generellt sett är mindre aktiva.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Merparten av handledarna anser att forskarutbildningsmiljön är välfungerande och en marginell andel beskriver den som dålig. Sett till enskilda aspekter är de flesta också nöjda med doktorandernas tillgång till seminarier och forskarutbildningskurser. Flera handledare framhåller ett gott socialt klimat och andra pekar på förekomsten av god vetenskaplig praktik. Som negativa miljöaspekter framhåller några en ansträngd ekonomisk situation vilken har lett till obefintlig nyantagning av doktorander och därav en stagnerande miljö.

I bedömningarna av den egna institutionens vetenskapliga samtal är handledarna ofta något mer positiva än doktoranderna. Drygt hälften av handledarna och något färre doktorander menar att samtalsklimatet präglas av öppenhet, regelbundna mötestillfällen och deltagande av såväl professorer och docenter som doktorander. Omkring fyra av tio inom såväl handledargruppen som doktorandgruppen menar att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran.

Behovet av att diskutera handledningsrelaterade frågor är inte påfallande stort och i den mån behov finns uppger de flesta att de har ett informellt handledarnätverk att tillgå. Fler än hälften uppger att deras institution eller avdelning anordnar särskilda möten som berör forskarhandledning.

Handledning i praktiken

Drygt tre fjärdedelar har deltagit i Lunds universitets handledarutbildning medan två av tio saknar formell utbildning i handledarskap. Utbytet av utbildningen tycks emellertid vara begränsat. När handledarna bedömer om utbildningen varit till något stöd i handledarskapet uppgår det genomsnittliga omdömet till 2,4 på en femgradig skala. Handledarna vid Samhällsvetenskaplig fakultet ger samtidigt uttryck för ett begränsat utbildningsbehov. Färre än var fjärde uttrycker ett stort eller mycket stort behov av fortbildning i handledarskap.

Nästan samtliga handledare och den stora merparten av doktoranderna menar att den individuella studieplanen uppdateras varje år. Omkring tre av fyra handledare menar att studieplanen innehåller en tydlig beskrivning av finansieringen över hela forskarutbildningen och nästan lika många doktorander instämmer i handledarnas bedömning. Att studieplanen förväntas innehålla ett schema och ange ett innehåll över handledningstillfällena framstår som det mest kritiska momentet ur både handledarnas och doktorandernas synvinkel. Mindre än en tiondel i både handledargruppen och doktorandgruppen menar att ett sådant schema bereds någon betydande plats i studieplanen. Tydligast diskrepans mellan handledares och doktoranders perspektiv påträffas i fråga om studieplanen innehåller en plan över hur doktoranden skall färdigställa avhandling och forskarstudier inom ramen för den disponibla tiden. Förekomsten av en sådan planering framhålls av merparten av handledarna och färre än en tredjedel av doktoranderna.

En miniminorm som reglerar hur många handledningstimmar som doktoranden garanteras är inte etablerad. Enligt fakultetsuppgifter uppgår den genomsnittliga handledningstiden till 70 timmar per läsår och doktorand.

Systemet med minst två handledare per doktorand har inte fullt ut etablerats vid Samhällsvetenskaplig fakultet. Enligt registerutdrag från LADOK hade omkring fyra av tio doktorander tillgång till både huvudhandledare och biträdande handledare under höstterminen 2006. Av de handledare som har samarbetat med någon annan handledare har den stora merparten positiva erfarenheter.

Ekonomihögskolan

Vid Ekonomihögskolan medverkade 39 av totalt 73 tillfrågade handledare. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 53 %. Av de svarande är omkring hälften professorer, en knapp fjärdedel är docenter och något fler är lektorer. Totalt sett är åtta av tio handledare vid Ekonomihögskolan män. Samma könsfördelning gäller inom svarspopulationen.

Majoriteten handleder i huvudsak monografier medan en tredjedel handleder sammanläggningsavhandlingar. Nästan tre fjärdedelar handleder doktorander som bedriver sitt avhandlingsarbete på individuell basis i den meningen att de inte ingår i någon forskargrupp. Doktorandernas avhandlingsarbete bedrivs i hög grad inom ramen för handledarens forskningsområde.

En fjärdedel är utöver sina handledningsuppdrag vid Lunds universitet engagerade i handledning av doktorander vid annat universitet eller högskola, huvudsakligen i Sverige. Drygt en fjärdedel har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och omkring hälften av dessa beskriver erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Hur ofta handledarna möter sina doktorander för handledning varierar. Drygt fyra av tio beräknar att man i egenskap av huvudhandledare träffar doktoranderna varje månad och en fjärdedel uppger sig träffa sina doktorander varannan vecka. Färre träffar doktoranderna varje vecka och en liten andel reducerar sina handledningsträffar till 1-2 gånger per termin. Merparten uppger att handledningstillfället alltid eller nästan alltid är ett exklusivt möte mellan dem själv och den enskilde doktoranden. Nästan 3 av 4 är aktiva eller mycket aktiva i fråga om att söka forskningsmedel till doktorander.

Handledarna uppger omfattande aktivitet i fråga om att uppmuntra doktoranderna till presentationer på seminarier och publicering samt att introducera dem i forskningsnätverk inom ämnesområdet. Aktiviteten ger inte alltid motsvarande genomslag i form av tillfredsställelse bland doktoranderna. Från doktorandhåll framhålls i synnerhet att handledningen fungerar mindre väl när det gäller introduktion till forskningsnätverk.

I frågor som berör doktorandernas framtida karriärväg uppger handledarna låg aktivitet. Detta gäller både introduktion till arbete inom universitet och särskilt introduktion till arbete utanför universitetet. I dessa avseenden är doktoranderna inte heller särskilt nöjda. Betydligt nöjdare är doktoranderna med mera traditionella handledningsuppgifter som berör teoretiska frågeställningar, metodfrågor och att få konstruktiv kritik.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Merparten bedömer doktorandernas forskarutbildningsmiljö som bra eller mycket bra medan omkring var femte upplever den som dålig. Varannan anger att doktoranderna har god tillgång till seminarier och lika många bedömer tillgången till forskarutbildningskurser som god. Som negativa miljöaspekter framhåller några handledare att de ekonomiska resurserna är bristfälliga och andra menar att fakulteten inrymmer för få doktorander. Som positiva miljöaspekter lyfter flera handledare fram att det finns en god gemenskap i doktorandgruppen.

Hälften av handledarna och en tredjedel inom doktorandgruppen menar att såväl professorer och docenter som doktorander deltar i det vetenskapliga samtalet. Omkring sex av tio inom handledargruppen och hälften av doktoranderna anser att diskussionsklimatet präglas av öppenhet. Enligt både handledare och doktorander tycks två aspekter av det vetenskapliga samtalet särskilt eftersatta. Dessa berör regelbundenhet i mötestillfällena och huruvida det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran. Omkring en fjärdedel i båda grupperna menar att gemensamma möten återkommer regelbundet och en lika liten andel uppger att samtalen präglas av stöd och uppmuntran.

Fyra av tio handledare uppger att deras institution eller avdelning anordnar möten som särskilt berör handledning. Merparten har tillgång till ett informellt handledarnätverk och kan vid behov diskutera handledningsrelaterade frågor inom ramen för detta.

Handledning i praktiken

Två tredjedelar av handledarna har deltagit i Lunds universitets handledarutbildning men var fjärde saknar handledarutbildning. Utbytet av utbildningen tycks begränsat. När handledarna bedömer om kursen varit till något stöd i handledarskapet uppgår det genomsnittliga omdömet till 1,8 på en femgradig skala. Samtidigt är utbildningsbehovet inte påfallande stort. Nästan hälften upplever litet eller inget behov av handledarutbildning.

Omkring hälften av handledarna bedömer att arbetet med den individuella studieplanen är välfungerande. Merparten inom både handledargruppen och doktorandgruppen framhåller att planen i hög grad uppdateras på årlig basis. De flesta anser också att studieplanen på ett tydligt sätt avspeglar hur långt doktoranderna har kommit i sina forskarstudier. Något färre menar att studieplanen beskriver finansieringen över hela forskarutbildningen. Det mest eftersatta momentet berör anvisningen om att studieplanen skall innehålla ett schema över handledningen och dess innehåll. Att ett sådant schema föreligger uppges av mindre än en tiondel av handledarna och knappt två av tio doktorander.

En miniminorm som reglerar hur många handledningstimmar som doktoranden garanteras tycks inte vara etablerad. Hälften av handledarna menar att någon sådan norm inte existerar och några handledare säger sig inte veta.

Systemet med två handledare är inte fullt ut etablerat vid Ekonomihögskolan. Enligt registerutdrag från LADOK fanns både huvudhandledare och biträdande handledare registrerade för omkring hälften av de aktiva doktoranderna under höstterminen 2006. Av de handledare som har erfarenhet av att samarbeta med annan handledare beskriver den stora merparten samarbetet som gott.

Medicinsk fakultet

Vid Medicinsk fakultet tilldelades 292 handledare enkäten och den besvarades av 184. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 63 %. Av de svarande är fyra av tio professorer, lika många är docenter medan en tiondel är lektorer. Totalt sett består handledargruppen till 70 % av män och till 30 % av kvinnor. Inom svarsgruppen är könsfördelningen densamma. Medicinsk fakultet har den största andelen handledare som inte har sin huvudsakliga verksamhet förlagd till Lunds universitet. Detta gäller för var femte handledare vilka i huvudsak arbetar kliniskt inom offentlig sektor.

Nästan samtliga handleder sammanläggningsavhandlingar och den stora merparten handleder doktorander som ingår i någon forskargrupp. Doktoranderna bedriver i mycket hög grad avhandlingsarbete inom ramen för sin handledares forskningsområde.

Fyra av tio är engagerade i handledning av doktorander som bedriver sin forskarutbildning vid annat universitet eller högskola. Dessa doktorander är till lika stora delar verksamma vid svenska som vid utländska lärosäten. Omkring hälften av handledarna har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och nästan samtliga beskriver erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Nästan sju av tio uppger att de i egenskap av huvudhandledare möter sina doktorander för handledning varje vecka. I en öppen kommentar framhåller någon att mötena sker på daglig basis. Den stora merparten anger att handledningsmötet alltid eller oftast är ett exklusivt möte med den enskilde doktoranden. När någon annan deltar kan det handla om den andre handledaren eller en eller flera andra doktorander. Drygt tre fjärdedelar är aktiva eller mycket aktiva med att söka externa forskningsanslag till doktorander.

Handledarna uppmuntrar doktoranden till publicering och att presentera på seminarier och i dessa avseenden beskriver doktoranderna handledningen som välfungerande. Doktoranderna är som regel också nöjda med handledningen i fråga om teori- och metoddiskussioner samt att få konstruktiv kritik. När det gäller mindre traditionella handledningsmoment är bilden en annan. Handledarna uppger förvisso ett ganska stort engagemang i att uppmuntra doktoranden till presentationer av forskningsresultat utanför universitetet, men engagemanget får inte motsvarande genomslag i form av tillfredsställelse bland doktoranderna. När det gäller introduktion till arbete inom och utom universitetet uppger handledarna ett lägre engagemang och i dessa avseenden är doktoranderna också mindre nöjda med den handledning som de får.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

En stor majoritet av handledarna beskriver forskarutbildningsutbildningsmiljön som bra och merparten menar att doktorandernas tillgång till seminarier och forskarutbildningskurser är goda. Som negativ miljöaspekt pekar flera på att den ekonomiska situationen är ansträngd. Av denna följer bristande finansieringsmöjligheter för såväl doktorandantagning som postdoc-anställningar.

Merparten av handledarna är nöjda med det vetenskapliga samtalet och doktoranderna är i stor utsträckning överens med sina handledare. Omkring sex av tio inom både handledargruppen och doktorandgruppen menar att samtalet kännetecknas av ett brett deltagande av olika personalkategorier (såsom professorer, docenter och doktorander). Lika många uppger att det vetenskapliga samtalet förs inom en mötesstruktur som präglas av såväl regelbundenhet som stöd och uppmuntran. Nästan sju av tio av både handledarna och doktoranderna upplever att diskussionsklimatet kännetecknas av öppenhet.

Särskilda möten där handledare dryftar frågor som berör handledning anordnas i låg utsträckning. Merparten av handledarna har emellertid inget större behov av att diskutera handledningsfrågor med kollegor.

Handledning i praktiken

Tre av fyra har deltagit i universitetets handledarutbildning, medan knappt två av tio saknar formell handledarutbildning. Handledarna ger vare sig uttryck för något generellt missnöje eller någon påtaglig tillfredsställelse gällande universitetets handledarutbildning. När handledarna bedömer om utbildningen varit till något stöd i handledarskapet uppgår det genomsnittliga omdömet till 3,0 på en femgradig skala. Omkring fyra av tio uppger att de har ett litet eller obefintligt behov av fortbildning i handledarskap. Var fjärde beskriver sitt fortbildningsbehov som stort eller mycket stort.

Precis som vid övriga fakulteter menar både handledare och doktorander att den individuella studieplanen i låg utsträckning innefattar ett schema över handledningen och dess innehåll. Färre än hälften av både handledarna och doktoranderna uppger att studieplanen uppdateras varje år och lika många anger att den innehåller en beskrivning av finansieringen över hela forskarutbildningen. Störst diskrepans mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv återfinns i fråga om studieplanen innehåller en planering över hur doktoranden skall färdigställa sitt avhandlingsarbete inom ramen för utsatt tid. Att så är fallet hävdas av nästan hälften av handledarna och knappt en fjärdedel av doktoranderna.

Någon miniminorm som reglerar hur många handledningstimmar som den enskilde doktoranden garanteras tycks inte vara etablerad vid Medicinsk fakultet.

Systemet med minst två handledare är i stor utsträckning etablerat inom Medicinsk fakultet. Enligt uppgifter från LADOK fanns både huvudhandledare och biträdande handledare registrerade för nästan tre av fyra doktorander under höstterminen 2006. Den stora merparten beskriver sina erfarenheter av att samarbeta med annan handledare som goda. I några kommentarer uppges emellertid att den biträdande handledaren inte har någon reell handledningsfunktion. I någon utsträckning tycks det biträdande handledarskapet således vara ett sätt att hantera registreringen på snarare än att det skulle avspegla en faktisk handledningsinsats. Uppgiften lämnas dock av ett fåtal handledare och att företeelsen skulle vara utbredd kan inte hävdas med utgångspunkt i föreliggande undersökning.

Humanistisk fakultet

Inom Humanistisk fakultet tilldelades 97 handledare enkäten och den besvarades av 58. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 60 %. Av de svarande är sju av tio professorer och övriga är docenter eller lektorer. Totalt sett är knappt fyra av tio handledare kvinnor. Detta stämmer väl överens med könsfördelningen inom svarspopulationen.

Handledarna är nästan uteslutande engagerade i handledning av monografier och doktoranderna bedriver sitt avhandlingsarbete på individuell basis. Jämfört med flera andra fakulteter är samstämmigheten mellan doktorandernas avhandlingsämne och handledarnas egna forskningsområden inte särskilt påtagligt. Inte desto mindre uppger merparten att handledningen är berikande för den egna forskningen.

Utöver sina handledningsuppdrag inom Lunds universitet handleder fyra av tio doktorander vid annat universitet eller högskola. Dessa är vanligtvis belägna i Sverige men även handledning av doktorander vid utländska universitet förekommer. Nästan hälften av handledarna har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning. En stor merpart av dessa beskriver erfarenheten som positiv.

Handledare och doktorand

Den stora merparten träffar sina doktorander för handledning varannan vecka eller varje månad. Ett fåtal träffar sina doktorander varje vecka. Omkring fyra av tio uppger att handledningssituationen alltid är ett exklusivt möte med den enskilde doktoranden. För övriga händer det att någon annan forskare eller doktorand kan delta vid handledningstillfället. Fyra av tio uppger att de är aktiva eller mycket aktiva med att söka externa forskningsanslag till doktorander.

Doktoranderna är förhållandevis nöjda med flera centrala moment i handledningen. Dessa berör framförallt diskussioner kring teoretiska frågeställningar, metodfrågor, konstruktiv kritik och uppmuntran till att presentera på seminarier. Även om handledarna säger sig vara ganska aktiva med att introducera doktoranderna till forskningsnätverk och att uppmuntra till presentationer av forskningsresultat utanför universitetet är doktoranderna mindre nöjda med handledningen i dessa avseenden. Enligt både handledare och doktorander berör handledningen i minst utsträckning frågor som handlar om karriär och möjligheter till arbete efter disputation. Handledarna uppger en ganska låg aktivitet gällande introduktion till arbete såväl inom som utanför universitetet och i dessa avseenden menar doktoranderna att handledningen inte är särskilt välfungerande.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Merparten menar att forskarutbildningsmiljön totalt sett fungerar bra eller mycket bra medan var femte bedömer att miljön är dålig. En stor majoritet betraktar doktorandernas tillgång till seminarier som goda. Dock anser bara en tredjedel att doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser är goda. Som negativ miljöaspekt framhålls bland annat att en ansträngd ekonomi begränsar möjligheterna till nyantagning av doktorander. I miljöer som redan är små uppges detta snabbt leda till en avfolkning av seminarieverksamheten. Som positiva miljöaspekter framhålls bra stämning i kollegiet, god forskning och bra sammanhållning bland doktoranderna.

Handledarna är generellt sett nöjda med det vetenskapliga samtalet på den institution eller avdelning där de i huvudsak handleder. Merparten framhåller att samtalsklimatet präglas av öppenhet, att det är stödjande och uppmuntrande samt inkluderar flera olika personalkategorier (såsom professorer, docenter och lektorer). Doktoranderna gör i ganska hög utsträckning samma bedömning. Mot sex av tio handledare menar dock fyra av tio doktorander att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran.

Få handledare uppger att deras institution eller avdelning anordnar särskilda möten där handledningsrelaterade frågor diskuteras. Handledarna ger uttryck för ett visst behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor med andra handledare. Alla har dock inte tillgång till ett informellt handledarnätverk inom vilket sådana diskussioner kan föras.

Handledning i praktiken

Tre fjärdedelar har deltagit i universitetets handledarutbildning medan övriga saknar formell utbildning i handledarskap. Utbytet av universitetets handledarutbildning tycks begränsat. När handledarna bedömer om utbildningen varit till något stöd i handledarskapet uppgår det genomsnittliga omdömet till 2,3 på en femgradig skala. Fyra av tio anser att deras behov av fortbildning i handledarskap är litet eller obefintligt. En fjärdedel beskriver sitt fortbildningsbehov som stort eller mycket stort.

En stor majoritet inom både handledargruppen och doktorandgruppen uppger att den individuella studieplanen uppdateras varje år och att den avspeglar hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier. Omkring hälften i båda grupperna framhåller att studieplanen innehåller en tydlig beskrivning av finansieringen över hela forskarutbildningen. När det gäller anvisningen om att planen skall innehålla ett schema över handledningstillfällena och dess innehåll är bilden en annan. Färre än en tiondel inom båda grupperna menar att studieplanen inrymmer ett sådant schema. En viss diskrepans påträffas i fråga om planen innehåller en planering för

hur doktoranden skall bli klar med avhandlingen inom ramen för utsatt tid. Detta hävdas av sex av tio handledare och fyra av tio doktorander.

En miniminorm som reglerar hur många handledningstimmar som doktoranden garanteras tycks inte vara etablerad. Omkring hälften pekar på förekomsten av en miniminorm. En fjärdedel uppger att någon sådan norm inte existerar och lika många säger sig inte veta.

Systemet med minst två handledare är inte fullt ut etablerat inom Humanistisk fakultet. Enligt LADOK fanns både huvudhandledare och biträdande handledare för färre än en tredjedel av fakultetens doktorander under höstterminen 2006. En stor majoritet av de handledare som samarbetat med annan handledare beskriver erfarenheten som positiv.

Teologisk fakultet

Mot bakgrund av det förhållandevis ringa antalet handledare och doktorander utgör Teologisk fakultet den näst minsta underökningsenheten sett till urvalet. Av 22 tillfrågade handledare besvarades enkäten av 14.⁵³ Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 64 %. Av de svarande är nästan samtliga professorer och omkring 80 % är män. Könsfördelningen i svarsgruppen avspeglar situationen totalt sett. Under höstterminen 2006 var 87 % av forskarhandledarna vid Teologisk fakultet män och 13% var kvinnor.

Av de svarande är samtliga engagerade i handledning av monografier och doktoranderna bedriver sitt arbete på individuell basis. I lägre utsträckning än vid övriga fakulteter bedriver doktoranderna sitt avhandlingsarbete inom ramen för handledarnas forskningsområden.

En tredjedel handleder även doktorander som bedriver sin forskarutbildning vid annat universitet eller högskola. Dessa är i något högre utsträckning verksamma vid universitet utanför Sverige än vid svenska lärosäten. Hälften har erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning och samtliga har positiva erfarenheter av detta.

Handledare och doktorand

Handledarna möter som regel sina doktorander för handledning varje månad eller varannan vecka. Enstaka handledare reducerar handledningstillfällena till 1-2 gånger per termin. Hälften anger att handledningstillfällena alltid är ett exklusivt möte mellan handledaren och den enskilde doktoranden. För resterande gäller att även andra forskare eller doktorander kan delta. Hälften av handledarna uppger omfattande aktivitet med att söka externa forskningsmedel till doktorander.

Handledarna är mycket aktiva med att uppmuntra doktoranden att presentera sitt arbete på seminarier och i detta avseende ger doktoranderna också uttryck för stor tillfredsställelse med handledningen. Doktoranderna är också förhållandevis nöjda med centrala moment i handledningen som diskussioner kring teoretiska frågeställningar, metodfrågor och att få konstruktiv kritik. Även om handledarna är engagerade i att uppmuntra till att presentera forskningsresultat utanför universitet är doktoranderna mindre nöjda med handledningen i detta avseende. I frågor som berör doktorandens arbete efter disputation uppger handledarna att de inte är lika aktiva. Gällande introduktion till arbete såväl inom som utanför universitetet anser doktoranderna också att handledningen fungerar mindre väl.

---

⁵³ För jämförbarhetens skull redovisas resultatet i termer av andelar eller procent trots den begränsade storleken på populationen.

Institutions- och forskarutbildningsmiljö

Färre än hälften av handledarna framhåller att forskarutbildningsmiljön är bra eller mycket bra. Några enstaka anser att miljön är dålig. Merparten bedömer doktorandernas tillgång till seminarier som goda. Betydligt färre, omkring en fjärdedel, menar att tillgången till forskarutbildningskurser är god. Som negativ miljöaspekt framhålls att miljön inrymmer ganska få doktorander. Ett annat problem som lyfts fram är bristande ekonomiska resurser.

Merparten av handledarna är överens om att det vetenskapliga samtalet inkluderar såväl professorer och docenter som doktorander. Betydligt fler doktorander än handledare upplever att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av öppenhet, stöd och uppmuntran samt att det förs inom ramen för en regelbunden och kontinuerlig mötesstruktur. Inom Teologisk fakultet tycks doktoranderna således vara mer tillfredsställda med det vetenskapliga samtalet än handledarna. En förklaring kan vara att sammanhållning, stöd och tankeutbyte är välutvecklat inom doktorandgruppen. En annan förklaring kan härledas till att flera doktorander i mångt och mycket tycks vara nöjda med sina handledare och att handledningen naturligtvis utgör en viktig aspekt av det vetenskapliga samtalet för doktoranden.

Handledarna vid Teologisk fakultet har ett ganska stort behov av att diskutera handledningsrelaterade frågor med kollegor. Möjligheterna till sådana diskussioner ter sig emellertid som begränsade. Bara enstaka handledare menar att det inom fakulteten anordnas särskilda möten där handledningsrelaterade frågor diskuteras. De flesta anser dessutom att tillgången till ett informellt nätverk av handledarkollegor är begränsat.

Handledning i praktiken

Tre fjärdedelar har deltagit i universitetets handledarutbildning medan en fjärdedel helt saknar formell handledarutbildning. Utbytet av universitetets handledarutbildning varierar. Den genomsnittliga bedömningen i fråga om utbildningen varit ett stöd för handledarskapet uppgår till 3,0 på en femgradig skala. Drygt en tredjedel uttalar ett stort eller mycket stort fortbildningsbehov gällande forskarhandledning.

Samtliga handledare och drygt 9 av 10 doktorander uppger att den individuella studieplanen uppdateras varje år. Den stora merparten inom båda grupperna framhåller dessutom att studieplanen innehåller en beskrivning av doktorandens finansiering över hela forskarutbildningen och att den avspeglar hur långt doktoranden har kommit i sina forskarstudier. Precis som vid övriga fakulteter anger bara några enstaka handledare och doktorander att studieplanen innehåller ett schema över handledningstillfällena och dess innehåll.

En miniminorm som reglerar hur många handledningstimmar som doktoranden garanteras tycks inte vara etablerad. Mindre än hälften av handledarna framhåller

att en miniminorm existerar. Ungefär lika många uppger att de inte vet och några menar att en sådan norm inte finns.

Systemet med minst två handledare per doktorand är i jämförelse med övriga fakulteter minst etablerat inom Teologisk fakultet. Enligt LADOK fanns både huvudhandledare och biträdande handledare registrerade för en femtedel av fakultetens doktorander under höstterminen 2006. Av de handledare som samarbetat med annan handledare beskriver en stor majoritet erfarenheten som positiv.

Handledningen inom forskarutbildningen

Bakgrund

1. Vilken är din akademiska titel?	☐ Lektor	☐ Docent	☐ Professor
	☐ Annan, dvs _____		
2. Kön:	☐ Kvinna	☐ Man	
3. Är ditt arbete utöver handledningen förlagt till Lunds universitet?	☐ Ja		
	☐ Nej, emeritus → gå vidare till fråga 11		
	☐ Nej, vid annat universitet/högskola → gå vidare till fråga 11		
	☐ Nej, inom offentlig sektor → gå vidare till fråga 11		
	☐ Nej, inom privat sektor → gå vidare till fråga 11		
	☐ Annat, dvs _____ → gå vidare till fråga 11		

Din institutions-/avdelningsmiljö och arbetssituation

4. I vilken utsträckning utmärks din institutions/avdelnings vetenskapliga samtal och tankeutbyte av...						
	I mycket låg grad		I mycket hög grad			
- ett öppet diskussionsklimat?	☐	☐	☐	☐	☐	
- stöd och uppmuntran?	☐	☐	☐	☐	☐	
- regelbundna/schemalagda träffar?	☐	☐	☐	☐	☐	
- deltagande av flera olika kategorier (forskarstuderande, lektorer, professorer)?	☐	☐	☐	☐	☐	
- medverkan av inbjudna gästföreläsare?	☐	☐	☐	☐	☐	
5. Hur jämställd är din institution/avdelning vad avser könsfördelningen bland...						
	Huvudsakligen män	Jämställd (60-40%)	Huvudsakligen kvinnor	Vet ej		
- handledare/forskare?	☐	☐	☐	☐		
- forskarstuderande?	☐	☐	☐	☐		
6. Hur många timmar per vecka lägger du i genomsnitt ned på ditt arbete? _____ timmar/vecka						
7. Hur bedömer du din arbetsbelastning?	Mycket låg	☐	☐	☐	☐	Mycket hög
8. Uppfattar du din arbetssituation som stressande?	☐ Ja, i hög grad	☐ Ja, delvis	☐ Nej			
9. Handleder du för närvarande någon av följande kategorier forskarstuderande?	Ja		Nej			
- Utländska stipendiater inom Lunds universitet	☐	☐	☐	☐	☐	
- Forskarstuderande vid annat universitet/högskola i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	
- Forskarstuderande vid universitet i övriga Europa	☐	☐	☐	☐	☐	
- Forskarstuderande vid universitet utanför Europa	☐	☐	☐	☐	☐	

10. Stämmer nedanstående påståenden om antagningsprocessen till forskarutbildningen vid din institution/avdelning?

- Kriterier för antagning är tydligt formulerade
- Dotorandtjänster/platser utlyses
- Enskilda handledare har inflytande över vilka forskarstuderande som antas

Inte alls	I viss mån	Ja, absolut
-----------	------------	-------------

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Bakgrundsuppgifter om handledarskapet

11. Inom vilken fakultet/område vid Lunds universitet är du i huvudsak verksam som handledare av forskarstuderande? *Eftersom undersökningen kommer att redovisas på fakultetsnivå, ange endast ett alternativ.*

☐ Teknisk fakultet	☐ Samhällsvetenskaplig fakultet	☐ De konstnärliga högskolorna
☐ Naturvetenskaplig fakultet	☐ Ekonomihögskolan	☐ Humanistisk fakultet
☐ Juridisk fakultet	☐ Medicinsk fakultet	☐ Teologisk fakultet

12. Hur många forskarstuderande vid Lunds universitet handleder du för närvarande?

► Som huvudhandledare:

- 0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   >10

► Som biträdande handledare:

- 0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   >10

13. Hur många forskarstuderande har du handledt fram till examen?

► Som huvudhandledare: 0   1-5   6-10   11-20   >20

► Som biträdande handledare: 0   1-5   6-10   11-20   >20

14. Hur många av de forskarstuderande som du handleder bedriver sin forskarutbildning inom ramen för någon nationell forskarskola?

- 0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   >10

15. Hur många timmar per heltidsregistrerad forskarstuderande är du som huvudhandledare tilldelad vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder? (Uppge tiden i klocktimmar per termin)

_____ klocktimmar/termin   Ej preciserat   Vet ej   Ej verksam som huvudhandledare

16. Finns en miniminorm för antalet handledningstimmar vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder (dvs hur många handledningstimmar som den forskarstuderande har rätt till)?

Ja, dvs _____ klocktimmar/termin   Nej   Vet ej

17. Bedriver de forskarstuderande som du handleder i huvudsak sitt avhandlingsarbete som ett självständigt arbete eller inom ramen för någon forskar/projektgrupp?

Självständigt arbete   Inom ramen för någon forskar/projektgrupp

18. Skriver de forskarstuderande som du handleder i huvudsak monografier eller sammanläggningsavhandlingar?

Monografier   Sammanläggningsavhandlingar

19. Hur ser du på dina forskarstuderandes tillgång till...

- forskarutbildningskurser vid Lunds universitet?
- seminarier på institutionen/avdelningen?

Mycket be-
gränsade

Mycket
goda

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

20. Hur bedömer du forskarutbildningsmiljön vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder?

Mycket dålig   Mycket bra

►Positiva miljöaspekter:

►Negativa miljöaspekter:

Handledningens form

21. Vilken är din erfarenhet av hur de forskarstuderandes individuella studieplan fungerar?

Mycket dålig   Mycket bra

22. Stämmer följande påståenden om den individuella studieplanen?

►Den individuella studieplanen

- anger ansvarsfördelning mellan huvud- och biträdande handledare
- avspeglar hur långt de forskarstuderande har kommit i sina studier
- innehåller schema och innehåll över handledningstillfällena
- innehåller planering för hur de forskarstuderande blir klara inom givna tidsramar
- beskriver finansieringen av hela forskarutbildningen
- uppdateras minst en gång per år

I mycket
låg grad

I mycket
hög grad

Ej rele-
vant

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. På vems initiativ kommer handledningsmötena som regel till stånd?

- På mitt initiativ
- På de forskarstuderandes initiativ
- Till lika stora delar på mitt och de forskarstuderandes initiativ

24. Uppskatta hur ofta som du i genomsnitt träffar dina forskarstuderande för handledning!

►Som huvudhandledare

- Varje vecka
- Varje månad
- Varannan vecka
- 1-2 gånger per termin

►Som biträdande handledare

- Varje vecka
- Varje månad
- Varannan vecka
- 1-2 gånger per termin

25. Hur ofta innebär handledningstillfällena att...		Aldrig				Alltid	Ej relevant
- mötet är exklusivt mellan dig och den forskarstuderande?		☐	☐	☐	☐	☐	
- både huvudhandledare och biträdande handledare deltar?		☐	☐	☐	☐	☐	☐
- andra forskare än huvudhandledare och biträdande handledare deltar?		☐	☐	☐	☐	☐	
- andra forskarstuderande deltar (grupphandledning)?		☐	☐	☐	☐	☐	

26. Hur är din erfarenhet av att samarbeta - huvudhandledare och biträdande handledare?

Mycket dålig   Mycket bra Saknar erfarenhet

► Kommentar: _____

---

27. Har du erfarenhet av tvärvetenskaplig handledning (att du och den forskarstuderande som du handleder tillhör olika ämnesdiscipliner)?

Ja, som huvudhandledare Ja, som biträdande handledare Nej

► Om Ja, vilka är dina erfarenheter av tvärvetenskaplig handledning?

Mycket negativa   Mycket positiva

28. Har någon eller några av dina forskarstuderande bedrivit delar av sina forskarstudier utomlands?

Ja Nej

► Om Ja, har utlandsvistelsen höjt kvaliteten i forskarutbildningen?

I mycket låg grad   I mycket hög grad

Handledningens innehåll

29. Bedöm hur aktiv du har varit i din handledning med avseende på följande aspekter?		Inte aktiv				Mycket aktiv	Ej relevant
- Ansöka om forskningsmedel för forskarstuderande		☐	☐	☐	☐	☐	
- Formulera avhandlingens syfte och frågeställningar		☐	☐	☐	☐	☐	
- Ge litteraturtips		☐	☐	☐	☐	☐	
- Hjälpa till med att hitta relevanta kurser		☐	☐	☐	☐	☐	
- Uppmuntra till att delta i högskolepedagogiska kurser		☐	☐	☐	☐	☐	
- Uppmuntra till presentation av delar av avhandlingen på seminarier inom institutionen/avdelningen		☐	☐	☐	☐	☐	
- Uppmuntra din forskarstuderande att bedriva sitt arbete på institutionen i stället för hemifrån (om så är fallet)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Under forskarutbildningen uppmuntra till publicering		☐	☐	☐	☐	☐	
- Uppmuntra till presentation av forskningsresultat för åhörare utanför universitetet		☐	☐	☐	☐	☐	
- Introducera till nätverk inom ämnesområdet (nationella och/eller internationella)		☐	☐	☐	☐	☐	
- Introducera forskarstuderande till arbete inom universitetet		☐	☐	☐	☐	☐	
- Introducera till och ge forskarstuderande kontakter med arbetslivet utanför universitetet		☐	☐	☐	☐	☐	

30. I vilken utsträckning diskuterar du och dina forskarstuderande följande?

	I mycket låg grad			I mycket hög grad		
- Era respektive förväntningar på forskarutbildningsprocessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Era respektive förväntningar på avhandlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Vad som krävs för att avhandlingen ska bli godkänd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Val av opponent	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- De forskarstuderandes sysselsättning efter examen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Relation till forskarstuderande och syn på handledarskapet

31. Upplever du att din och de forskarstuderandes relation som regel är klar och tydlig med avseende på följande aspekter?

	Mycket tydlig			Mycket tydlig			Ej relevant
- Vad som är ditt respektive de forskarstuderandes ansvar i avhandlingsprocessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
- Vem som ansvarar för att den individuella studieplanen upprättas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
- Rättigheter till data och material för publicering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
- Författarordningen på gemensamma publikationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Hur professionell respektive personlig kontakten ska vara	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

► Kommentar:

32. Uppfattar du i stort att du kan leva upp till de krav och förväntningar som de forskarstuderande ställer på dig som handledare?

- Aldrig   Sällan   Oftast   Alltid

► Om du inte alltid upplever att Du kan leva upp till de forskarstuderandes krav och förväntningar, vad beror i så fall detta på?

	I mycket låg grad			I mycket hög grad		
- För få tilldelade handledningstimmar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För högt ställda krav och förväntningar från de forskarstuderande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För stor diskrepans mellan de forskarstuderandes ämnesval och mitt eget forskningsområde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För många forskarstuderande att handleda	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För splittrad arbetssituation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Annat: _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

33. Har du tagit över handledarskap från annan handledare? Ja Nej

► Om Ja, varför?

34. Hur väl stämmer påståendena nedan?

	I mycket låg grad					I mycket hög grad				
- Jag och mina forskarstuderande delar arbetsplats	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Jag och mina forskarstuderande möts i spontana samtal i korridor, lunchrum, etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Mina forskarstuderande forskar inom mitt eget forskningsområde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Forskarhandledningen berikar min egen forskning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Forskarhandledningen är viktig för min akademiska meritering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Utbildning och stöd i handledarskapet

35. Har du genomgått Lunds universitets introducerande handledarutbildning eller någon annan utbildning gällande handledning av forskarstuderande?

- Introducerande handledarutbildning vid Lunds universitet Ja Nej

- Annan handledarutbildning Ja, dvs _____ Nej

► Om Ja, har utbildningen/utbildningarna varit ett stöd för dig i din roll som handledare?

I mycket låg grad   I mycket hög grad

36. Upplever du ett behov av vidare utbildning gällande handledarskap av forskarstuderande?

Inget behov alls   Mycket stort behov

37. Hur stort behov känner du av att diskutera handledningsrelaterade frågor med handledarkollegor?

Inget behov alls   Mycket stort behov

38. Anordnar den institution/avdelning där du handleder schemalagda möten där frågor som rör handledning diskuteras? Ja Nej

39. Har du tillgång till ett informellt nätverk vid den institution/avdelning där du handleder, med vilket du diskuterar frågor som rör handledning?

Nej, inte alls   Ja, absolut

40. Upplever du att du får uppskattning för ditt arbete som forskarhandledare från någon av följande?

	I mycket låg grad					I mycket hög grad					Ej rele- vant
- dina forskarstuderande	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
- huvudhandledare (i de fall där du är biträdande handledare)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- biträdande handledare (i de fall där du är huvudhandledare)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- institutionsledning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Avslutande frågor

41. Vad ser du som den främsta utmaningen i handledarskapet?

42. Vad ser du som de mest positiva aspekterna av handledarskapet?

Tack för Din medverkan!

www.evaluat.lu.se

LUNDS
UNIVERSITET